

Publikace byla zpracována v rámci projektu „Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí“, který je spolufinancován z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí

Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí

Danica Schebelle
Milada Horáková

VÚPSV, v.v.i. Praha
2012

Publikace byla schválena ediční vědeckou radou ve složení:

doc. Ing. Ladislav Průša, CSc. (VÚPSV, v.v.i. Praha)
Ing. Martin Holub, Ph.D. (VÚPSV, v.v.i. Praha)
Mgr. Miriam Kotrusová, Ph.D. (FSV UK Praha)
Ing. Robert Jahoda, Ph.D. (MU Brno)
Ing. David Prušvic, Ph.D. (MF ČR)
Ing. Jan Mertl, Ph.D. (VŠFS Praha)
Ing. Jan Molek, CSc. (JU České Budějovice)
doc. Ing. Olga Poláková, CSc. (Metropolitní univerzita Praha)

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Praha 2, Palackého náměstí 4
jako svou 444. publikaci
Vyšlo v roce 2012, 1. vydání, počet stran 123
Tisk: VÚPSV, v.v.i.

Recenze: PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.
PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.
PhDr. Olga Šrajerová, CSc.

ISBN 978-80-7416-112-4

<http://www.vupsv.cz>

Abstrakt

Základním cílem monografie zpracované v rámci projektu financovaného Evropským integračním fondem bylo vypracování vhodného nástroje sociologického šetření pro realizaci dlouhodobého a periodického, popřípadě ad hoc sledování kvalitativních charakteristik procesu integrace cizinců z třetích zemí a bariér jeho rozvoje a realizace a vyhodnocení empirického dotazníkového šetření, které si kladlo za cíl zmapovat bariéry integračního procesu tak, jak je vnímají příslušníci vybraných skupin cizinců - Ukrajinci, Vietnamci a Rusové. Výzkumný tým vycházel z předpokladu, že hlavní kvalitativní indikátory bariér integrace cizinců z třetích zemí (CTZ) lze specifikovat a popsat na základě analýzy postojů a hodnocení cizinců a tak identifikovat případná pozitiva a negativa jejich postavení v České republice, vztahy k české populaci a zábrany ztěžující nebo znemožňující proces jejich integrace do společnosti.

Klíčová slova: cizinci, proces integrace cizinců, cizinci z třetích zemí, diskriminace cizinců, zaměstnávání cizinců, bariéry integrace, výzkum cizinců

Abstract

The main objective of the monograph processed within the project, funded by the European Integration Fund, was to work out a suitable tool for sociological investigation and implementation of a long-term periodic or ad-hoc monitoring of qualitative characteristics of the integration process of Third Country Nationals (TCNs) and the barriers to its development. The project also includes the implementation and evaluation of data obtained from the empirical survey aimed to map the barriers of the integration process as perceived by members of the selected groups of foreigners - Ukrainians, Vietnamese and Russians. The research was based on the assumption that the main qualitative indicators of the barriers to integration of Third Country Nationals can be specified and described by analysing and evaluating the attitudes of foreigners and thus to identify potential positive and negative aspects of their position in the Czech Republic, the relationships of foreigners with the Czech population and the barriers impeding or preventing the process of their integration into society.

Key words: foreigners, integration process of foreigners, Third Country Nationals, discrimination of foreigners, employment of foreigners, barriers to integration, foreigner research

Obsah

Úvod	7
1. Zaměření projektu	8
2. Technická zpráva o realizaci empirického šetření	10
2.1 Úvod	10
2.2 Terénní sběr dat	10
2.3 Zpracování dat	10
2.4 Metodika	11
2.5 Organizace terénního sběru dat	12
2.6 Kontrola	12
3. Vyhodnocení dotazníkového šetření	13
3.1 Základní popis souboru respondentů	13
3.2 Rodinný život	21
3.3 Diskriminace	25
3.4 Způsob života a hodnoty	31
3.5 Studium a znalost českého jazyka	37
3.6 Zaměstnání a pracovní život	41
3.7 Zájem o občanskou participaci	53
3.8 Obavy cizinců a jejich reflexe největších překážek v začlenění do české společnosti	55
3.9 Znalost a využívání vybraných nástrojů integrační politiky ČR	58
3.10 Doporučení CTZ pro usnadnění začlenění cizinců do majoritní společnosti	62
Závěry	65
Priority a opatření směřující k překonávání bariér integrace CTZ v České republice	70
Literatura	74
Příloha	
Nástroj sledování bariér integračního procesu reflexí CTZ	75

Úvod

Projekt financovaný Evropským integračním fondem „Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí“ (EIF 2010 - 26) byl zaměřen na realizaci a vyhodnocení empirického dotazníkového šetření, které si kladlo za cíl zmapovat bariéry integračního procesu tak, jak je vnímají příslušníci vybraných skupin cizinců - Ukrajinci, Vietnamci a Rusové. Podle dat ČSÚ tvořili cizinci zvolených státních příslušností (Ukrajinci, Vietnamci, Rusové) až tři čtvrtiny (75 %) všech CTZ¹ a více než polovinu (51 %) všech cizinců žijících v České republice (ČSÚ, 2011).

Cílem výzkumného týmu bylo vypracování nástroje sociologického šetření vhodné pro dlouhodobé a periodické, popřípadě ad hoc sledování kvalitativních charakteristik procesu integrace CTZ a bariér jeho rozvoje. Významná část aktivit projektu byla věnována vypracování tohoto nástroje a vyhodnocení výsledků empirického šetření. Vycházeli jsme z předpokladu, že hlavní kvalitativní indikátory bariér integrace cizinců z třetích zemí (CTZ) lze specifikovat a popsat na základě analýzy postojů a hodnocení cizinců a tak identifikovat případná pozitiva a negativa jejich postavení v České republice, vztahy k české populaci a zábrany ztěžující nebo znemožňující proces jejich integrace do společnosti.

Projekt „Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí“ je kompletní s projektem Ministerstva vnitra „Metodika hodnocení monitorovacích nástrojů integračního procesu cizinců z třetích zemí“, který navazuje na dlouhodobou výzkumnou činnost v oblasti migrace probíhající ve VÚPSV již od roku 1991. Na jeho řešení se vedle autorek této monografie podílely rovněž Drahomíra Zajíčková a Simona Severová.

¹ CTZ = cizinci z třetích zemí = všichni státní příslušníci zemí, které nejsou členskými zeměmi Evropské unie a ani nejsou státními příslušníky Norska, Lichtenštejnska a Švýcarska

1. Zaměření projektu

Pojmy imigrace a imigranti se vztahují k osobám, které změnilo místo a zemi trvalého bydliště. Implikují usídlení v nové, hostitelské zemi. Termíny mezinárodní migrace a migranti mají širší význam. Vztahují se k imigraci i emigraci a souvisejí s překračováním mezinárodních hranic (rozdíl je pouze ve směru migračního pohybu). Zahrnují rovněž další typy migračních pohybů, jako jsou například návratové, sezónní nebo cirkulační migrace (Poros, 2011).

Integrace je průvodním znakem ontogenese a znamená v nejširším obecném smyslu začlenění hierarchicky nižší části ve vyšší celek. V sociologickém kontextu se jedná o začlenění jedince do skupiny a jeho akceptování ostatními členy (Jandourek, 2001, s. 109).

Integraci ve vztahu k imigraci chápeme jako proces začleňování imigrantů do struktur hostitelské společnosti s cílem dosáhnout jejich rovnoprávného postavení. Tento proces není nikdy ukončen, protože dosažený stupeň rovnováhy ve společnosti je nepřetržitě narušován měnícími se společenskými a přírodními podmínkami. Předpokladem úspěšné společenské integrace je, že vychází ze svobodné vůle zúčastněných stran. Proces integrace je multidimenzionální, má určité zaměření a dynamiku. Nejčastěji bývá proces integrace analyzován z hlediska dimenzí: zaměstnání, vzdělávání, přípravy na povolání, péče o zdraví, bydlení, participace v sociální oblasti (zapojení do života místní komunity) i participace politické. Integrační politiky se obvykle zaměřují na jednu z uvedených dimenzí a jen zřídka berou v úvahu vícečetné efekty působící simultánně, synergicky či kontroverzně (INTER.FACE, 2007). Každý jedinec se integruje do konkrétních společenských struktur, které mohou být odlišné jak z hlediska sociálního statutu, tak i sociální prestiže. Dynamika procesu integrace je daná střetem kultur rodilé a přistěhovalé populace. V důsledku jejich interakce dochází postupně k posunům v symbolických významech, zvycích, obyčejích, tradicích, kulturních normách i hodnotách. V důsledku mezinárodních migrací a následné integrace přistěhovalců dochází průběžně ke změnám některých významných kodifikovaných hodnot a norem inkorporovaných do právních předpisů (domácích i mezinárodních). Mezinárodní migrace jsou tedy nositeli sociální změny.

Sociální změny, k nimž v důsledku mezinárodních migrací dochází, mohou být základem pro vznik sociálních konfliktů. Proto je na integraci imigrantů do hostitelských společností kladen stále větší důraz. Přirozená snaha rodilé i přistěhovalé populace o uchování vlastní kulturní identity vytváří určité tenze, které mohou vyústit v konflikty (Niessen, J. 2000, s. 13). Výsledky citovaného projektu INTER.FACE² naznačily, že je třeba hledat citlivější přístupy při výzkumu integrace přistěhovalců.

Náš projekt se zaměřil na identifikaci kvalitativních charakteristik procesu integrace a jejich ověření prostřednictvím terénního šetření. Jeho cílem bylo stanovit a popsat relevantní indikátory ovlivňující stav a průběh procesu integrace Ukrajinců, Vietnamců a Rusů v naší zemi. Záměrem projektu ovšem nebylo hodnotit složitý proces integrace ve všech jeho multidimenzionálních aspektech.

² INTER.FACE - Immigrants and National integration Strategies: developing a Trans-European Framework for Analysing Cultural and Employment-related integration. Project supported from INTI Integration of third country nationals EC Programme /Directorate-General for Justice, Freedom and Security).

Cíle projektu:

- vytvoření nástroje sociologického šetření umožňující dlouhodobé periodické (popř. nárazové) zjišťování kvalitativních charakteristik procesů integrace cizinců z třetích zemí (CTZ) a bariér jejich rozvoje a její terénní ověření (přehled výzkumných hypotéz, výzkumných oblastí a sledovaných indikátorů viz příloha „*Nástroj sledování bariér integračního procesu reflexí CTZ*“);
- odzkoušení dotazníku prostřednictvím dotazníkového šetření na vzorku 250 až 300 cizinců z okruhu nejčteněji zastoupených cizineckých komunit žijících v České republice (Ukrajinců, Vietnamců a Rusů);
- vyhodnocení terénního šetření a formulce závěrů a doporučení.

2. Technická zpráva o realizaci empirického šetření

(zpracováno podle zprávy Factum Invenio)

2.1 Úvod

Na základě dohody mezi Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, v.v.i. a firmou Factum Invenio, s.r.o. ze dne 15. 11. 2011 provedla společnost Factum Invenio šetření „Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí“ na souboru 309 cizinců žijících ve vybraných městech ČR.

2.2 Terénní sběr dat

Terénní sběr dat se uskutečnil ve dnech 6. 12. 2011 až 25. 1. 2012. Celkem se výzkumu účastnilo 45 tazatelů v 5 městech. První fáze terénního šetření byla doplněna o dodatečný sběr dat za účelem naplnění všech požadovaných kvót.

Fáze 1 - základní sběr

6.12. - 6. 1., bylo nasbíráno 212 dotazníků

Fáze 2 - dodatečný sběr

11. 1. - 25. 1., bylo nasbíráno 97 dotazníků

Současně s dotazníky byla distribuována brožura pro cizince vydaná MV ČR. Brožura sloužila jako motivační činitel pro respondenta. Žádná z brožur se od tazatelů nevrátila zpět, ojedinělé ohlasy byly spíše pozitivní.

Každý tazatel obdržel cca 3 brožury v těch jazykových mutacích, které měl za úkol dotázat.

2.3 Zpracování dat

Otevřené a polootevřené otázky byly vypsány a přidány do datové matice. Otevřené otázky vyplněné cizím jazykem byly přeloženy osobami odpovědnými za překlad obsahu dotazníku do příslušného cizího jazyka.

Dotazníky pak byly následně dvojité nahrány. Nahraná data byla verifikována prostřednictvím logických kontrol. Datový soubor ve formátu SPSS byl opatřen českými popiskami.

Výstupem z výzkumu je:

- datový soubor ve formátu SPSS,
- frekvenční tabulky (Code book) ve formátu MS Excel,
- tato technická zpráva.

2.4 Metodika

Cílová skupina

Cílovou skupinou výzkumu byli **cizinci s trvalým nebo přechodným pobytem v ČR**. Ve spolupráci se zadavatelem byly stanoveny kvóty pro výběr souboru respondentů pro empirické šetření.

Velikost a struktura výběrového souboru

Do zpracování dat bylo zahrnuto **309** rozhovorů pro finální soubor - viz tabulka č. 1.

Tabulka č. 1 **Velikost a struktura výběrového souboru podle vybraných charakteristik** (kvóty vypočítaných podle dat publikovaných v publikaci Mezinárodní pracovní migrace v ČR, Bulletin č. 26, Milada Horáková, VÚPSV, 2011)

		Jaká je Vaše státní příslušnost?						celkem	
		ukrajinská		vietnamská		ruská			
		N	%	N	%	N	%	N	%
pohlaví	muž	87	51,8	52	54,2	23	51,1	162	52,4
	žena	81	48,2	44	45,8	22	48,9	147	47,6
věk	15-29	55	32,7	41	42,7	11	24,4	107	34,6
	30-44	80	47,6	42	43,8	21	46,7	143	46,3
	45+	33	19,6	13	13,5	13	28,9	59	19,1
město*	Praha	103	61,3	61	63,5	27	60,0	191	61,8
	Plzeň	16	9,5	8	8,3	4	8,9	28	9,1
	K. Vary	14	8,3	9	9,4	6	13,3	29	9,4
	Brno	17	10,1	9	9,4	4	8,9	30	9,7
	Ostrava	18	10,7	9	9,4	4	8,9	31	10,0
pobyt	přechodný	97	57,7	34	35,4	21	46,7	152	49,2
	trvalý	71	42,3	62	64,6	24	53,3	157	50,8
celkem		168	100,0	96	100,0	45	100,0	309	100,0

Pozn.: *Rozuměj město a okolí města

Zdroj: Factum Invenio

Popis výběrové procedury

Tazatelé obdrželi poštou rozpis kvót (státní příslušnost, typ pobytu, pohlaví, věk, vzdělání) pro vlastní sběr dat, vytištěné prázdné dotazníky a záznamové archy pro sběr kontrolních údajů. Rozhovory byly uskutečněny ve vybraných městech. Tazatelé sami identifikovali místa, ve kterých se s vyšší pravděpodobností vyskytnou cílové

osoby. V tomto bodě děkujeme zadavateli za součinnost a poskytnutí zajímavých podnětů.

2.5 Organizace terénního sběru dat

Sběr dat byl organizován tazatelskou skupinou (terénní oddělení) centrálně ze sídla společnosti Factum Invenio. Nejprve byli vybráni tazatelé, kteří se na výzkumu podíleli, a supervizor, který dohlížel na průběh dotazování. Supervizor byl v neustálém kontaktu s tazateli a řešil problémy, které se v průběhu terénního šetření vyskytly (výpadek tazatele atd.).

Pro účely tohoto výzkumu byli tazatelé speciálně proškoleni prostřednictvím podrobného instruktážního materiálu, který byl vytvořen ve spolupráci se zadavatelem. Zároveň proběhlo školení v sídle Factum Invenio, na kterém byly přítomny i zástupkyně zadavatele.

2.6 Kontrola

Tzatel'ská síť Factum Invenio a kontrola její činnosti

Práce tazatelů byla kontrolována interně firmou Factum Invenio a současně byli někteří respondenti kontaktováni telefonicky a bylo ověřováno, zda byly rozhovory uskutečněny. Kontakty na respondenty byly získány po dohodě se zadavatelem. Respondenti byli požádáni o telefonický či elektronický kontakt (adresa nebyla vhodná kvůli zachování anonymity). Celkem se podařilo získat 112 kontaktů (telefon, e-mail) na respondenty. Vzhledem k náročnému výběru cílové skupiny lze považovat získání 36 % kontaktů za velmi dobrý výsledek. Telefonicky bylo zkontrolováno 56 respondentů. Telefonickou kontrolu uskutečnili tazatelé hovořící rusky a ukrajinsky. U vietnamských respondentů byla předpokládána při kontrole znalost češtiny. E-maily byly formulovány česky anebo v mateřském jazyce respondenta. Pozitivní reakci jsme získali u 32 odpovědí (57 %).

Vzhledem k potížím se získáváním kontaktů jsme zvolili další způsob kontroly. Většina respondentů (90 %) podepsala na požádání zprávu o průběhu dotazování (ZPD). Zadavatel měl možnost ověřit pravost podpisů.

Kontrola pořizovaných dat

Dotazníky byly vizuálně kontrolovány ihned po doručení. Další kontrolu dotazníků prováděl kódér - kromě kódování otevřených otázek měl za úkol kontrolovat dodržování filtrů a hodnotit práci tazatele. Bylo provedeno dvojí nahrání dat (tzv. duple-punching) - data byla do databáze nahrána nezávisle na sobě 2x, obě nahrání byla porovnána a rozdíly opraveny podle skutečného záznamu v dotazníku. Při nahrání dat se standardně kontrolují povolená maxima a minima u každé otázky. Některé filtry v dotazníku byly podrobeny logické kontrole při zpracování dat, kterou Factum Invenio provedlo pomocí specializovaného statistického software SPSS. Kromě filtrů byly prostřednictvím SPSS kontrolovány i další logické chyby. Dotazník obsahoval tolik různých provázaných otázek, že nebylo možno provést všechny kontroly.

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

3.1 Základní popis souboru respondentů

Řešitelský tým se při tvorbě dotazníku zaměřeného na zmapování problematiky bariér integrace CTZ zaměřil na dva stěžejní aspekty - zohlednit a sladit v maximální míře na jedné straně požadavky zadavatele, na straně druhé poznatky a připomínky řešitelského týmu a dalších oslovených odborníků v oblasti integrace cizinců v ČR. Samotné tvorbě dotazníku předcházela obsáhlá diskuse na zkoumané téma, v rámci které byly specifikovány výzkumné oblasti³ a indikátory, které by měly být ve výsledném dotazníku obsaženy (detailněji viz příloha - Přehled výzkumných hypotéz, výzkumných oblastí a indikátorů). Návrh dotazníku řešitelského týmu byl následně podroben vnějšímu oponentskému řízení. Po zapracování připomínek oponentů a zjištění pilotáže řešitelského týmu byla v kooperaci s vybranou výzkumnou agenturou zhotovena definitivní verze dotazníku. V souvislosti s limity jak tvorby, tak využití dotazníku jakožto nástroje terénního sociologického šetření připomínáme základní pravidlo dotazníku: „dotazníkem nezjišťujeme realitu, nýbrž pouze zachycujeme její projevy prostřednictvím indikátorů, přičemž na kvalitě těchto indikátorů závisí výsledek výzkumu.“ (Rabušic, L., 2009, s. 1)

Řešitelský tým v souvislosti s následujícími výstupy výzkumu připomíná rovněž limity sociologického dotazníkového šetření, které zohledňuje pouze odpovědi těch respondentů, kteří projeví ochotu účastnit se tohoto výzkumu a byli ochotni svoje odpovědi uvést. Výstupy ze sociologických šetření mají vždy stochastický (pravděpodobnostní) charakter.

Řešitelský tým v rámci analýzy dat kromě formulovaných výzkumných hypotéz zohlednil i další aspekty a souvislosti zkoumané problematiky.

Celkový počet respondentů zkoumaného souboru mírně překonal stanovený cíl, výzkumu se účastnilo **celkem 309 respondentů**, z toho bylo celkem 52 % mužů a 48 % žen. Počet respondentů výzkumu byl stanoven v tomto počtu z důvodu finančního snížení nákladů na projekt. 91 % dotazovaných žilo v ČR v rozmezí od jednoho roku do pěti let a u 77 % z nich se jednalo o jejich první pobyt v ČR. S tímto vědomím je třeba interpretovat i získané výsledky výzkumu.

Kvótní výběrový soubor respondentů byl koncipován jako zmenšený vzorek základního souboru všech cizinců z třetích zemí žijících v České republice. Zahrnoval 168 respondentů ukrajinské, 96 vietnamské a 45 ruské státní příslušnosti. Strukturu souboru podle vybraných znaků přináší tabulka č. 2.

³ Zkoumané výzkumné oblasti: sociodemografické znaky, rodinný život, diskriminace (nerovné zacházení, odmítání, šikana v zaměstnání či při podnikání), způsob života a hodnoty, studium a znalost českého jazyka, zaměstnání a pracovní život, zájem o občanskou participaci, obavy cizinců a reflexe největších překážek v začlenění do české společnosti, znalost a využívání vybraných nástrojů integrační politiky, doporučení CTZ pro usnadnění začlenění cizinců do majoritní společnosti. Do budoucna by bylo vhodné včlenit do výzkumu některé ucelenější koncepty, např. anomie hodnotových orientací, individualizace apod. a rozšířit tak teoretický vstup do zkoumané problematiky.

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Tabulka č. 2 **Struktura souboru podle státní příslušnosti, pohlaví, věku a typu pobytu**

podíl v %		Ukrajinci	Vietnamci	Rusové	celkem
pohlaví	muži	52	54	52	52
	ženy	48	46	48	48
věk	15-24 let	9	18	11	12
	25-34 let	33	32	33	33
	35-44 let	35	31	25	32
	45-54 let	21	19	27	21
	55 let a více	2	0	4	2
druh pobytu	přechodný*	58	35	47	51
	trvalý	42	65	53	49
celkem		100	100	100	100

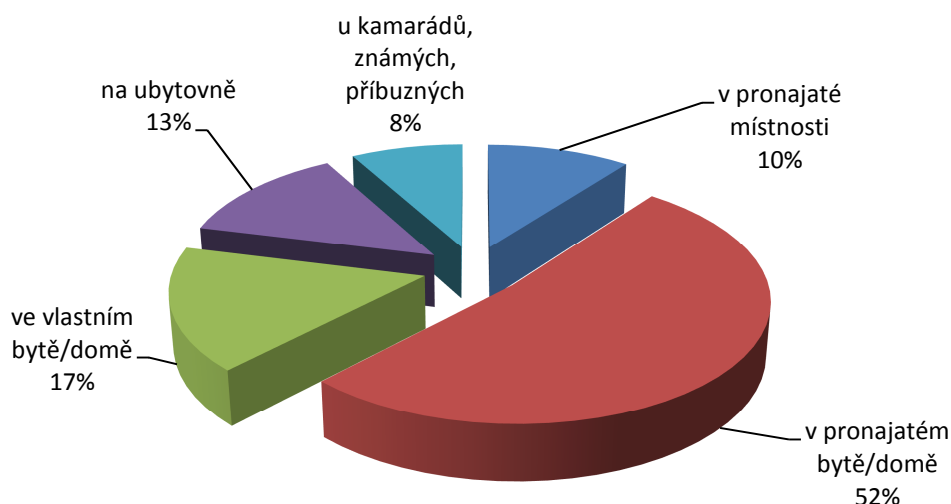
Pozn.: *Přechodný pobyt obsahoval vízum na dobu delší než 90 dnů (s platností do doby jednoho roku) a povolení k dlouhodobému pobytu v ČR.

Věk (q47)

Nejvíce zastoupena byla generace v produktivním věku v intervalu 25 až 44 let - celkem 65 % souboru. Věková struktura souboru Ukrajinců se mírně lišila od skladby Vietnamců a Rusů. V případě Ukrajinců byli méně zastoupeni mladí lidé ve věku 15 až 24 let (pouze 9 %), naopak početnější byla skupina středního věku 35 až 44 let (35 %). U Rusů byla naopak potlačena věková kategorie středního věku (pouze 25 %), početnější byla generace poststředního věku 45 až 54 let (27 %). V porovnání s občany Ruské federace a Ukrajiny bylo ve skupině Vietnamců více mladších osob - polovina respondentů byla ve věku 15 až 34 let, ve věku 55 let a více nebyl žádný Vietnamec.

Místo bydlení (qD4)

Více než polovina respondentů bydlela v době realizace výzkumu v pronajatém bytě či domě (52 %). Ve vlastním domě bydlelo 17 % osob, 13 % bydlelo na ubytovně, 10 % v pronajaté místnosti a 8 % u kamarádů, známých či příbuzných - grafické znázornění graf č. 1. U kamarádů a známých či příbuzných bydlely zejména mladší osoby ve věku 15 až 25 let, naopak na ubytovnách spíše osoby mezi 30. a 40. rokem (průměrný věk činil 38 let). V případě osob bydlících na ubytovnách tvořili 3/4 Ukrajinci.

Graf č. 1 **Místo bydlení respondentů**

Zdroj: autoři

Počet osob v domácnosti a počet osob užívajících stejnou ložnici

Cizinci zkoumaného souboru nejčastěji udávali, že jejich domácnost tvoří 4 osoby (28 %), 2 osoby (26 %) nebo 3 osoby (18 %). Jednočlennou domácnost uvedly 4 % respondentů. 18 % uvedlo 5 až 6 osob v domácnosti, 3 % respondentů bydlela se 7 až 8 osobami. Dva respondenti uvedli 15 osob, jeden respondent 30 osob a jeden respondent 60 osob (ve všech případech se jednalo o občany Ukrajiny bydlící na ubytovnách).

Dále nás zajímal počet osob bydlících v jedné místnosti/ložnici. Třetina cizinců se o ložnici dělila s jednou osobou (32 %), polovina cizinců obývala ložnici spolu s dalšími dvěma osobami (49 %), deset procent užívalo ložnici s třemi osobami, pět procent se čtyřmi a 4 % cizinců zkoumaného souboru mělo ložnici pouze pro sebe. Bez spolubydlícího užívali ložnici nejčastěji Rusové (7 %), méně Ukrajinci (4 %) a Vietnamci (2 %), jednoho spolubydlícího nejčastěji uvedli Rusové (32 %) a Ukrajinci (32 %), méně Vietnamci (29 %). Dva až tři spolubydlící v ložnici uváděli zejména občané Vietnamu (66 %), dále pak občané Ukrajiny (58 %), méně občané Ruské federace (49 %). Se čtyřmi spolubydlícími se o ložnici⁴ dělili zejména Ukrajinci (6 %), Rusové (4 %) a Vietnamci (3 %).

Druh pobytu (q4)

Členění respondentů podle druhu pobytu korespondovalo se zadaným kvótním výběrem - viz kapitola „Technická zpráva“. Polovina respondentů měla přechodný pobyt,⁵ polovina pobyt trvalý. Detailnějším členěním přechodných pobytů byla zjištěna statisticky významná závislost mezi druhem pobytu a státní příslušností (grafické

⁴ Tři cizinci bydleli v pronajaté místnosti, další tři v pronajatém domě/bytě, 8 cizinců bydlelo na ubytovně a jeden cizinec u kamarádů/známých/příbuzných.

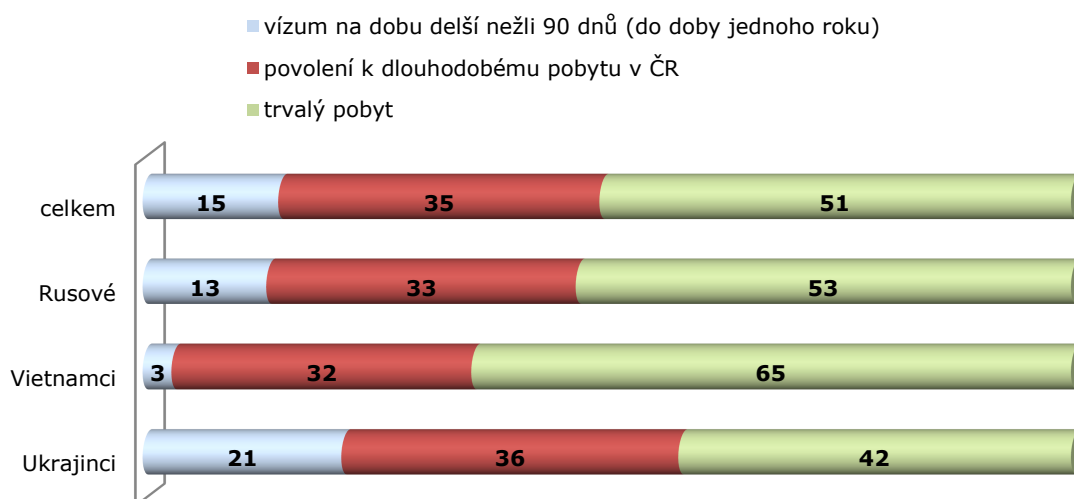
⁵ Přechodný pobyt obsahoval vízum na dobu delší než 90 dnů (s platností do doby jednoho roku) a povolení k dlouhodobému pobytu v ČR.

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

znázornění viz graf č. 2). Téměř dvě třetiny Vietnamců měly trvalý pobyt (65 %), pouze 3 % měla pobytové vízum s délkou platnosti do doby jednoho roku. Výrazně odlišná situace byla u Ukrajinců; vízum na dobu delší než 90 dnů s platností do doby jednoho roku mělo 21 % z nich, trvalý pobyt mělo 42 % respondentů ukrajinské státní příslušnosti.

Dále byla zjištěna statisticky významná souvislost mezi druhem povolení k pobytu a místem bydlení. Osoby s trvalým pobytem upřednostňovaly bydlení ve vlastním bytě nebo domě (26 % z nich) nebo si pronajímaly byt nebo dům (55 %). V případě osob s vízem nad 90 dnů (do doby 1 roku) naopak převládalo ubytování na ubytovně nebo u kamarádů (celkem 46 % z nich). Osoby s povolením k dlouhodobému pobytu v ČR bydlely zejména v pronajaté místnosti nebo bytě či domě (celkem 70 % z nich).

Graf č. 2 **Druh pobytu podle státní příslušnosti, v %**

Zdroj: autoři

Účel pobytu v ČR (q5)

Víc než polovina respondentů uvedla jako účel pobytu v České republice výkon zaměstnání (57 %), rodinné důvody přivedly do ČR 19 % dotazovaných cizinců, pouze 14 % respondentů podnikalo,⁶ 8 % studovalo, 2 % byly v ČR z humanitárních důvodů nebo na léčení. Byla zjištěna významná statistická závislost mezi účelem pobytu a státní příslušností respondentů. Zatímco Ukrajinci zde byli zejména z důvodu výkonu zaměstnání (až 71 %), u Vietnamců bylo zjištěno zásadně vyšší zastoupení podnikání (27 %). Rodinné důvody byly zjištěny častěji u Rusů (29 %), méně u Vietnamců (27 %) a nejméně časté byly u respondentů z Ukrajiny (12 %). Byla zjištěna statisticky významná souvislost mezi účelem pobytu cizinců a pohlavím. Zatímco cizinci-muži byli v ČR zejména za účelem výkonu zaměstnání (67 % mužů) nebo podnikání (16 %

⁶ Zastoupení podnikatelů bylo pravděpodobně sníženo nízkým procentním zastoupením ruských podnikatelů ve zkoumaném souboru, což bylo pravděpodobně dáno ztíženou dostupností této specifické skupiny. Návrh do budoucna - víc zacílit empirické šetření na tuto skupinu.

mužů), u žen bylo důležitým účelem pobytu kromě zaměstnání (46 % žen) zejména sloučení rodiny⁷ (29 % všech žen); podnikalo 12 % žen.

Je to Váš první pobyt v České republice? (q2, q3)

Více než tři čtvrtiny respondentů (77 %) uvedly, že současný pobyt je jejich prvním pobytem, pětina (22 % respondentů) uvedla, že se nejedná o jejich první pobyt v České republice. Předchozí pobyt těch, kteří nebyli v České republice poprvé (68 respondentů), trval nejčastěji méně než jeden rok (33 %) a jeden až tři roky (43 %). Délku pobytu „více než tři roky až pět let“ uvedlo 13 %, „více než 5 až 7 let“ 6 % a „více než 7 let“ 5 % respondentů. Z odpovědí je patrné, že *cizinci z vybraných třetích zemí přijíždějí do České republiky nejprve na kratší dobu, kdy „otřekají“ situaci a pak se teprve vrací na delší pobyt obvykle za účelem zaměstnání u mužů a za účelem sloučení rodiny u žen.*

Místo bydlení versus bydlení v zemi původu (D6 a D7)

Podle dostupných statistických údajů se cizinci v ČR zdržují zejména ve větších aglomeracích, následně ve městech, minimum z nich žije na vesnicích. Zatímco Ukrajinci a Rusové se usídlují zejména ve větších městech a jejich okolí, Vietnamců je více v příhraničí s Německem a Rakouskem. V rámci zkoumaného souboru žila naprostá většina respondentů (78 %) ve sledovaných velkoměstech (zejména v Praze, následně v Ostravě, Brně, Plzni a v Karlových Varech), 21 % respondentů žilo v menších městech a pouze 1 % na vesnici.

Hypotéza o významnosti ekonomických důvodů migrace respondentů byla potvrzena i ze srovnání místa bydlení v České republice a místem bydlení v zemi původu. *Pouze čtvrtina všech respondentů přišla do ČR z velkoměst, kde je šance uplatnění na lokálním trhu práce vyšší, než je tomu v případě menších měst a vesnic, které bývají daleko více zasaženy nezaměstnaností, nedostatečnou tvorbou volných pracovních míst a nízkou úrovní výdělků. Z velkoměsta přišla do ČR pouze čtvrtina všech respondentů, naopak z vesnice 28 %, z měst 46 %.*

Dále bylo zjištěno, že až 78 % osob zkoumaného souboru s nižším než maturitním vzděláním k nám přišlo z menších měst a vesnic, přičemž šlo zejména o mladé lidi kolem 25 až 30 let.

Vzdělání (D8)

Cizinci z třetích zemí bývají zaměstnáváni v České republice zejména na nekvalifikovaných nebo málo kvalifikovaných pracovních pozicích (tuto skutečnost dokládají data MPSV ČR, kde např. v případě Ukrajinců požadovali zaměstnavatelé v 78 % pouze základní úroveň vzdělání nebo pracovníky bez vzdělání - detailněji viz Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2011,⁸ http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2011/4c.pdf). *Zde je třeba upozornit na fakt, že zaměstnavatelé sice nabízejí volná pracovní místa pro nízkokvalifikovanou pracovní sílu (která domácí pracovníci obvykle odmítají), ale díky pracovním migracím cizinců získávají ve skutečnosti minimálně středně kvalifikovanou pracovní sílu. CTZ tak nezřídka na našem pracovním trhu neuplatní dostatečně svůj pracovní potenciál.*

⁷ Rodinné důvody jako účel pobytu uvedlo pouze 10 % všech mužů.

⁸ včetně příloh

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Média s oblibou prezentují názory odborníků, přičemž uvádějí (např. viz odkaz na parafrázované tvrzení Yany Leontiyevy v článku „V ČR žije 420 000 cizinců, nejvíce Ukrajinců a Slováků“,⁹ že celková vzdělanostní struktura cizinců v ČR odpovídá celkové struktuře vzdělání Čechů (zhruba 15 % z nich má vysokoškolské vzdělání). *Zde je ovšem nutné zohlednit skutečnost, že ve struktuře vzdělání existují u cizinců výrazné odchylky podle jejich státní příslušnosti a také podle toho, zda pocházejí z členských zemí EU či nikoliv (dosažené vysokoškolské vzdělání je tak výrazně častější např. u občanů Slovenska).*¹⁰ Obzvláště u CTZ se dosažený stupeň vzdělání zjišťuje poměrně obtížně, ne všichni z nich vlastní ověřený doklad vzdělání. Například ale podle dat MPSV ČR bylo ke konci roku 2011 v ČR zaměstnaných pouze 4,8 % Ukrajinců s vysokoškolským vzděláním a 60 % Ukrajinců naopak udalo pouze základní vzdělání nebo že jsou bez vzdělání.

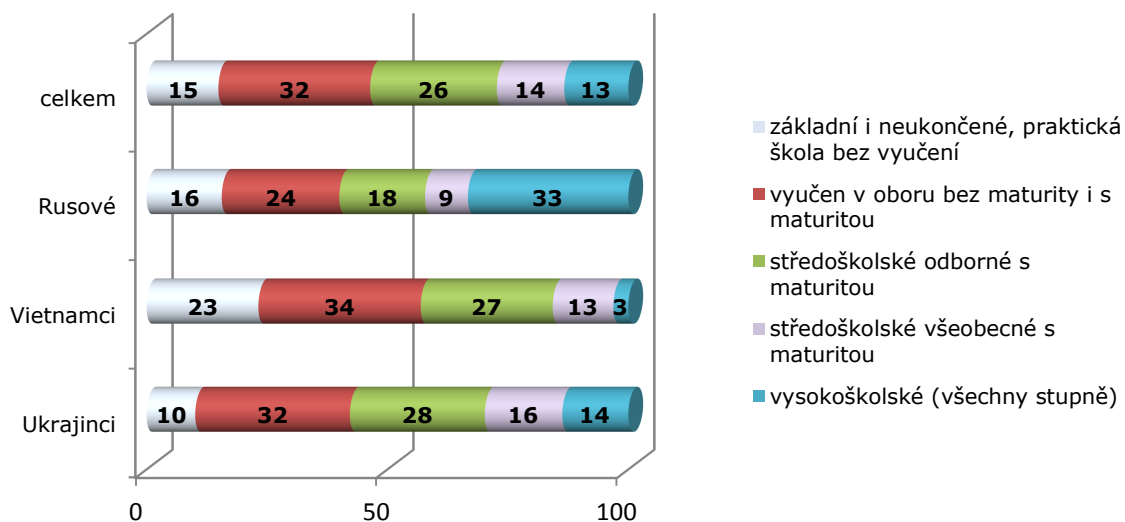
Výzkumný tým zvolil v dotazníku vzdělanostní klasifikaci tak, aby pokud možno co nejvíce zohlednila varianty vzdělanostních stupňů a odlišnosti vzdělávacích systémů Ukrajiny, Vietnamu a Ruska. Tazatelé byli instruováni, aby při vyplňování dosaženého vzdělání respondenta věnovali maximální pozornost právě správnému zařazení odpovědí v rámci stanovených variant.

V rámci zkoumaného souboru deklarovalo celkem 13 % respondentů vysokoškolské vzdělání, 14 % všeobecné středoškolské vzdělání s maturitou, 26 % odborné středoškolské vzdělání s maturitou, 32 % bylo vyučeno v oboru (bez maturity i s maturitou) a 15 % respondentů se hlásilo k základnímu vzdělání nebo praktické škole bez vyučení. I v tomto případě *byla potvrzena vysoká statistická závislost mezi dosaženou úrovní vzdělání a státní příslušností zkoumaných osob. Skupina zkoumaných Vietnamců vykazovala spíše nižší vzdělanostní úroveň - 57 % uvedlo základní vzdělání nebo vyučení bez maturity. Naopak až 33 % Rusů uvedlo vysokoškolskou úroveň vzdělání - detailněji viz graf č. 3. Dále lze konstatovat, že např. v případě Ukrajinců byla vzdělanostní úroveň respondentů zkoumaného souboru (podle dosaženého vzdělání) výrazně odlišná od vzdělanostní úrovně občanů Ukrajiny tak, jak ji dokládají data MPSV ČR o struktuře zaměstnaných Ukrajinců podle stupně dosaženého vzdělání ke konci roku 2011 (VŠ vzdělání - pouze 5 % Ukrajinců, základní a bez vzdělání - až 60 % občanů Ukrajiny).*¹¹

⁹ <http://www.novinky.cz/domaci/259047-v-cr-zije-420-000-cizincu-nejvice-ukrajincu-a-slovaku.html>

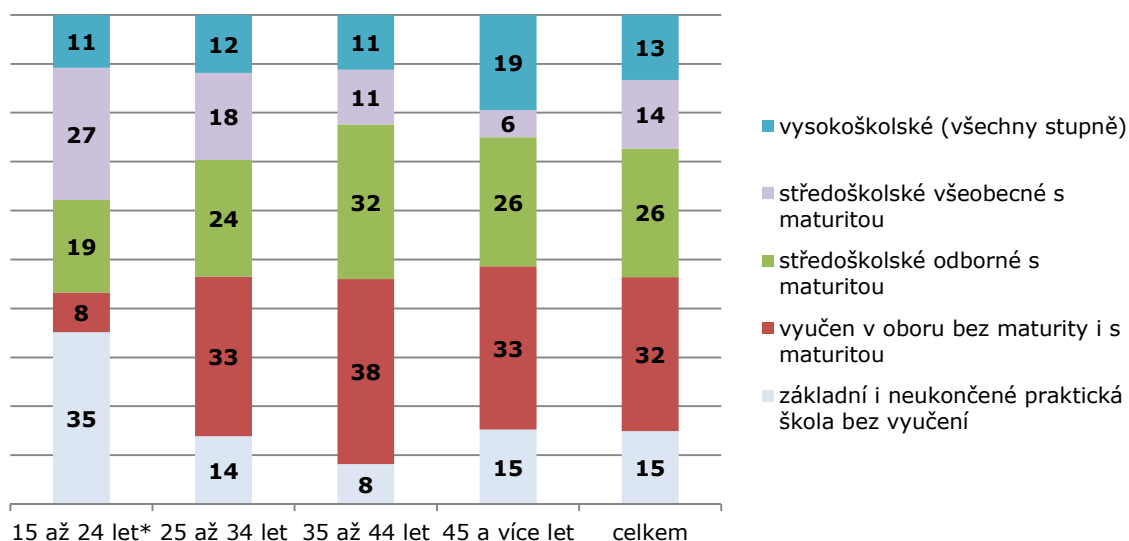
¹⁰ Srovnej například data MPSV ČR z konce roku 2011 uvedena na http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2011/4c.pdf.

¹¹ (viz výše v textu, rovněž v http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2011/4c.pdf)

Graf č. 3 **Vzdělanostní struktura respondentů podle státní příslušnosti, v %**

Zdroj: autoři

Vzdělanostní skladbu zkoumaného souboru ilustruje graf č. 4 - mezi respondenty byly nejvíce zastoupeny osoby vyučené v oboru bez maturity a osoby se středoškolským odborným vzděláním. To odpovídá údajům o dosaženém vzdělání cizinců s povolením k zaměstnání v České republice (data MPSV citovaná Miladou Horákovou v ročních zprávách VÚPSV o vývoji pracovních migrací v ČR).

Graf č. 4 **Vzdělanostní skladba respondentů podle dosaženého věku, v %**

* převážně studující

Zdroj: autoři

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

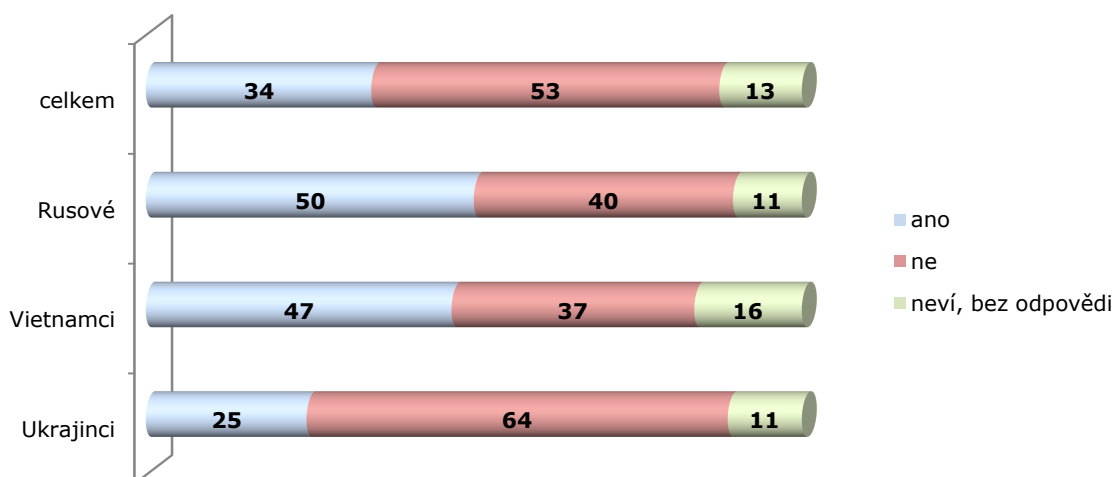
U žen byla zjištěna odlišná struktura vzdělání než u mužů. V případě mužů bylo až 40 % vyučených v oboru bez nebo s maturitou, u žen to bylo 22 %. Naopak, u žen mělo častější zastoupení středoškolské všeobecné vzdělání s maturitou a vysokoškolské vzdělání.

Cizinci s vyššími stupni dosaženého vzdělání méně často bydleli na ubytovnách nebo u kamarádů, známých či příbuzných. Respondenti s vyšší úrovní vzdělání bydleli častěji v pronajatém bytě/domě nebo vlastním bytě či domě. Zde se zřejmě jedná o nepřímou závislost výše dosaženého vzdělání s charakterem zaměstnání a výší příjmu ze zaměstnání.

Doklad o vzdělání (D9 a D10)

Víc než polovina těch, kteří deklarovali ukončení středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání (celkem 53 %), uvedla, že nevlastní úředně ověřený doklad o uznání jejich vzdělání v ČR. Rovněž v tomto případě byla zjištěna statisticky významná souvislost se státní příslušností. **Úředně ověřený doklad o dosaženém vzdělání nejméně často vlastnili Ukrajinci (pouze čtvrtina z nich).** Opačná situace byla zjištěna u Rusů, kde doklad o uznání dosaženého vzdělání vlastnila polovina osob, obdobná situace platila i pro skupinu Vietnamců - detailněji viz graf č. 5. **Lze předpokládat, že Ukrajinci o ověřené doklady o dosaženém vzdělání nežadají nejen z neznalosti, jak a kde si můžou tyto doklady nechat vystavit, ale i proto, že nemohou dosažené vzdělání často využít vzhledem k tomu, že na našem trhu práce vykonávají spíše nízko kvalifikovaná zaměstnání vyžadující pouze elementární stupeň dosaženého vzdělání a ani nemají potřebu hledat informace o tom, jak a kde mohou získat ověřený doklad o svém vzdělání.**

Graf č. 5 Vlastnictví dokladu o ukončení středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání podle státní příslušnosti, v %

Zdroj: autoři

Zajímavým zjištěním byla skutečnost, že **až 70 % zkoumaných osob nevědělo, jakým způsobem si může obstarat úředně ověřený doklad o uznání dosaženého vzdělání.** V tomto případě nebyla zjištěna statisticky významná souvislost se státní příslušností. Bylo rovněž zjištěno, že *doklad o úředním ověření uznání dosaženého vzdělání nevlastnili spíše muži* (pracují často na nekvalifikovaných pozicích). *Také informovanost, kde a jak tento doklad získat, byla u mužů nižší než u žen.*

Zdravotní pojištění

Většina CTZ zkoumaného souboru CTZ odpověděla, že byla pojištěna v ČR (83 %), 2 % uvedla pojištění v zahraničí, 6 % udalo duplicitní pojištění v ČR i v zahraničí, 4 % CTZ zdravotně pojištěna nebyla (13 osob) a až 6 % (19 osob) uvedlo, že o svém pojištění neví, protože jejich zdravotní pojištění vyřizuje jejich zaměstnavatel.¹² Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti. Nejvíce zdravotně nepojištěných CTZ pocházelo z Ukrajiny (9 osob), 2 osoby pocházely z Vietnamu a 2 z Ruské federace. CTZ, kteří o svém zdravotním pojištění neměli informaci, a jejich pojištění řešil zaměstnavatel, pocházeli zejména z Ukrajiny (15 osob), méně z Ruské federace (3 osoby) a jedna osoba z Vietnamu. Jednalo se o osoby zejména ve věku 25 až 44 let, vyučené v oboru s nebo bez maturity anebo se základním vzděláním. Osm osob bez zdravotního pojištění a tři respondenti, jejichž zdravotní pojištění vyřizoval zaměstnavatel, nemělo smlouvu se zaměstnavatelem. Dva respondenti bez zdravotního pojištění nepracovali, ale zájem o práci měli, jedna osoba bez zdravotního pojištění si vydělávala formou brigád, dvě nepojištěné osoby pracovaly v rodinném podniku bez nároku na mzdu a dvě osoby byly zaměstnanci pracovní agentury, čtyři nepojištěné osoby uvedly, že pracují u zaměstnavatele. Z těch CTZ, kteří o svém zdravotním pojištění nevěděli, přičemž tuto záležitost za ně vyřizoval jejich zaměstnavatel, uvedlo 13 osob, že pracují u zaměstnavatele, tři respondenti pracovali u pracovní agentury a tři v rodině (vlastní nebo cizí) za mzdu.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem lze předpokládat, že v rámci našeho šetření se ve zkoumaném souboru vyskytli i CTZ, kteří v ČR v době výzkumu pobývali ilegálně (neměli zdravotní pojištění anebo uzavřený platný pracovní-právní vztah). Osm zdravotně nepojištěných CTZ mělo vízum nad 90 dnů (do doby jednoho roku), jeden zde byl na základě dlouhodobého pobytu v ČR a čtyři cizinci v ČR pobývali na základě trvalého pobytu.

3.2 Rodinný život

Rodinný život, obzvláště způsob a možnosti jeho naplňování, je z pohledu průběhu procesu integrace klíčový. Výzkumný tým se v několika otázkách zaměřil právě na oblast rodinného života respondentů, podmínek bydlení rodin respondentů a plánů do budoucna. Výzkumnou hypotézu o předpokládaném vyšším riziku sociálního vyloučení cizinek a cizinek - matek s nezaopatřenými dětmi nebylo možné v rámci rozsahu zkoumaného souboru otestovat.

¹² Muži v porovnání se ženami častěji nechávali otázku svého pojištění na zaměstnavateli (14: 5), v případě nepojištěných osob rozdíl v pohlaví zjištěny nebyly (6 mužů: 7 žen).

Bydlí někdo z Vaší vlastní rodiny spolu s Vámi v ČR v jednom bytě? (q7)

Nejčastějším spolubydlícím v jednom bytě byl životní partner respondenta (manžel/ka nebo druh/družka) - 53 % respondentů. Jako další spolubydlíci byly uvedeny děti (30 % respondentů), pak sourozenci (19 %), rodiče (16 %), 2 % respondentů uvedlo jiného příbuzného (např. tetu, strýce, vnučku, bratrance apod.) a 17 % respondentů žilo bez spolubydlícího¹³ (8 % osob uvedlo, že v bytě nežije s rodinnými příslušníky, ale s kamarády, kolegy, známými či rodinnými známými, *muži bydleli častěji bez rodinných (či jiných) spolubydlících než ženy*).

Vietnamské etnikum je typické aktivním příbuzenským životem širokých rodin. V porovnání s občany Ukrajiny a Ruské federace vietnamští respondenti častěji uváděli, že ve svém bytě žijí spolu se svými dětmi, sourozenci anebo svými prarodiči. Naopak u Rusů převládal spíše klasický model rodiny: manželé nebo druh a družka a děti. V případě Ukrajinců byl tento základní model častěji rozšířen o sourozence nebo prarodiče. Bez spolubydlících nejčastěji bydleli Ukrajinci (až 27 % z nich).

Jsou v České republice ještě jiní Vaši příbuzní nebo přátelé, kteří s Vámi nebydlí? (q8)

Respondenti uvedli, že kromě spolubydlících mají v ČR nejčastěji přátele (48 % respondentů), příbuzné (26 %), sourozence (13 %), rodiče (6 %) a dospělé nezávislé děti (3 % respondentů),¹⁴ pouze 3 % osob neměla v ČR žádné jiné příbuzné nebo přátele. Respondenti ze všech tří zkoumaných skupin uváděli shodně, že v ČR žijí zejména jejich přátelé (74 % Ukrajinců, 70 % Vietnamců, 70 % Rusů). Dále byli uváděni příbuzní (30 % Ukrajinců, 57 % Vietnamců, 29 % Rusů) nebo sourozenci (16 % Ukrajinců, 29 % Vietnamců, 14 % Rusů). ***Uvedené dokládá existenci bohaté příbuzenské sítě a sítě přátel zejména u občanů Vietnamu. Tyto etnické sítě obvykle významně ovlivňují proces integrace.***

Máte zájem o sloučení rodiny, jestliže členové Vaší rodiny nežijí spolu s Vámi v ČR, ale žijí v zemi Vašeho původu? Máme na mysli manžela/manželku a Vaše nezletilé děti. (q9)

Slučování rodiny je nesmírně komplikovaný proces, a to jak po stránce právní, ekonomické či psychologické, což se odrazilo i v ne příliš vysoké hodnotě indexu zájmu o slučování rodiny respondentů (index¹⁵ = 0,56). Necelá polovina respondentů nežijících spolu s členy své rodiny uvedla, že má zájem o sloučení rodiny (45 % těchto respondentů). Naopak, rodinu rozhodně slučovat nechtělo 24 %, nerozhodnutých bylo 12 % respondentů - detailněji viz tabulka č. 3. ***Největší zájem o sloučení rodiny měli Vietnamci*** (index = 0,61), ***následně Ukrajinci*** (index = 0,57), ***naopak nejmenší zájem projevovali Rusové*** (index = 0,43). Ženy (index = 0,58) projevovaly mírně větší zájem o sloučení rodiny než muži (index = 0,54). Z hlediska rodinného statutu měly největší zájem o sloučení rodiny osoby rozvedené (index = 0,76), druhové/družky (index = 0,69) a následně pak ženatí/vdané (index = 0,57), naopak nejmenší zájem projevil ovdovělé osoby (index = 0,44) a osoby svobodné (index = 0,47). Z pohledu druhu povolení k pobytu usilovali o sloučení rodiny nejvíce držitelé povolení k dlouhodobému pobytu (index = 0,59) a osoby s trvalým pobytem (index =

¹³ Respondenti mohli uvést více odpovědí.

¹⁴ Respondenti mohli uvést více odpovědí.

¹⁵ Index byl vyjádřen na škále 0- 1 (přepočten - viz tabulka č. 3).

0,57). V případě víza na dobu delší než 90 dnů (do doby jednoho roku) tento zájem upadal (index = 0,45).

Tabulka č. 3 **Zájem o slučování rodiny**

<i>Máte zájem o sloučení rodiny, jestliže členové Vaší rodiny nežijí spolu s Vámi v ČR, ale žijí v zemi Vašeho původu? Máme na mysli manžela/manželku a Vaše nezletilé děti?</i>	abs.	%	index*
rozhodně ano	52	26	0,56
spíše ano	38	19	
spíše ne	40	20	
rozhodně ne	47	24	
neví, neodpověděl	23	11	
celkem	200	100	

* index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité relativní váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Přejete si, aby Vaše děti vyrůstaly v České republice? (q10)

Data uvedená v tabulce č. 4 dokazují, že **dotazovaní cizinci si spíše přáli, aby jejich děti vyrůstaly v České republice** (index = 0,76), a to u všech sledovaných skupin, přičemž největší zájem projeвили občané Vietnamu (index = 0,82). U žen bylo toto přání mnohem silnější (index = 0,82) než u mužů (index = 0,69). Z pohledu rodinného statutu projeвили nejmenší zájem svobodní (index = 0,68), a to zejména svobodní muži se závazky v zemi původu. Bylo zjištěno, že *forma (způsob) zaměstnání souvisí s přáním rodičů, aby jejich potomstvo vyrůstalo v ČR* - nejmenší zájem projeвили zaměstnanci pracovních agentur (index = 0,62), osoby pracující ve vlastní nebo cizí rodině za mzdu (index = 0,63) a osoby nepracující, ale se zájmem pracovat (index = 0,67). Naopak nejvyšší zájem o sloučení rodiny projeвили živnostníci (index = 0,88), nepracující respondenti bez ochoty pracovat (index = 0,88), respondenti vypomáhající v rodinném podniku bez nároku na mzdu (index = 0,73) a zaměstnanci (index = 0,72).

Tabulka č. 4 **Přání, aby děti respondentů vyrůstaly v České republice**

<i>Přejete si, aby Vaše děti vyrůstaly v České republice?</i>	abs.	%	index*
rozhodně ano	118	50	0,76
spíše ano	61	26	
spíše ne	19	8	
rozhodně ne	24	10	
neví, neodpověděl	15	6	
celkem	237	100	

* index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité relativní váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

V rámci souboru bylo identifikováno celkem 24 osob,¹⁶ které si spíše nepřály zůstat v budoucnu v České republice. **Rozhodnutí respondentů vrátit se do země**

¹⁶ 16 Ukrajinců, 5 Vietnamců a 3 Rusové

původu pramenilo nejvíce z pocitu odloučení od rodiny či přátel a stesku po domově (nebyl zde zjištěn vliv pracovní nebo jiné formy diskriminace nebo jakékoliv anomálie z oblasti rodinného či pracovního života nebo jazykového vybavení). Převážně šlo o svobodné osoby. Je možné, že svobodní mírají v ČR potíže s hledáním partnera z majority, a proto si spíše přejí vrátit se domů.

Pokud žijí spolu s Vámi Vaše děti předškolního věku, navštěvují mateřskou školu? (q11)

Pouze 43 cizinců uvedlo, že mají děti v předškolním věku, které spolu s nimi žijí v ČR. Děti respondentů v ČR navštěvovaly nejčastěji státní mateřskou školu (44 %) nebo byly doma s matkou (27 %). V 14 % případů dítě/děti hlídala jiná příbuzná osoba, 3 děti hlídala česká chůva a 3 děti navštěvovaly soukromou mateřskou školu. Komunikační jazyk školky byl uveden pouze ve třech případech a vždy šlo o češtinu. Na tuto otázku neodpověděl poměrně velký počet respondentů, kterých se ovšem otázka týkala (49 %), převážně šlo o Ukrajince.

Dále bylo u dotázaných osob zjišťováno, jaké způsoby péče o děti v předškolním věku různé skupiny pracujících využívají. V případě zaměstnanců pracovních agentur uvedli děti v předškolním věku pouze dva cizinci (děti byly doma s matkou a s jinou příbuznou osobou), 6 z nich odpověď odmítlo uvést.

Myslíte si, že mají děti cizinců stejnou šanci vystudovat a najít si práci v České republice jako české děti? (q12)

O rovnosti šancí pro své děti byly přesvědčeny více než dvě třetiny cizinců (index = 0,69) - viz tabulka č. 5, **nejvíce Vietnamci** (index = 0,76) a **Rusové** (0,71), **méně často Ukrajinci** (0,64). Dále bylo zjištěno, že **o rovnosti šancí českých dětí a dětí cizinců byly nejvíce přesvědčeny osoby středního věku** (kategorie 35 až 44 let, index = 0,73), **u mladších ročníků toto přesvědčení sláblo** (kategorie 25 až 34 let, index = 0,65, kategorie 15 až 24 let, index = 0,61).

Názory respondentů na šance jejich dětí vystudovat a najít si práci v ČR byly dále porovnány s výskytem negativní zkušenosti s nerovným zacházením z důvodu odlišnosti původu a také se socioekonomickým statutem respondentů.

Index přesvědčení o rovnosti šancí pro děti cizinců na studium a práci v ČR průběžně narůstal se zvyšujícím se výdělkem dotazovaných cizinců (od indexu = 0,63 u nejnižší příjmové kategorie po index = 0,94 u nejvyšší příjmové kategorie). **K názoru o rozdílných podmínkách v přístupu dětí cizinců ke vzdělání a zaměstnání oproti českým dětem se častěji klonily osoby nespokojené s vykonávanou prací u nás, osoby zaměstnané pracovní agenturou nebo osoby nedobrovolně nezaměstnané, dočasně bydlící v ubytovných nebo u příbuzných či kamarádů. Přesvědčení o rovnosti šancí pro své děti bylo nižší také u cizinců, kteří měli osobní zkušenost s nerovným zacházením, odmítáním, šikanou v zaměstnání či při podnikání nebo při studiu** (index = 0,62 oproti indexu = 0,73 u skupiny, která tuto zkušenost neměla).

Tabulka č. 5 **Přesvědčení cizinců, že jejich děti mají stejnou šanci vystudovat a najít si práci v České republice jako české děti**

Myslíte si, že mají děti cizinců stejnou šanci vystudovat a najít si práci v České republice jako české děti?	abs.	%	index*
rozhodně ano	97	31	0,69
spíše ano	111	36	
spíše ne	51	17	
rozhodně ne	28	9	
neví, neodpověděl	22	7	
celkem	309	100	

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité relativní váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Přejete si získat státní občanství ČR? (q6)

Polovina respondentů si přála získat státní občanství ČR (51,0 %), nerozhodnutých bylo 8 % osob - viz tabulka č. 6. Lze konstatovat, že ženy si přály získat státní občanství více než muži (index žen = 0,64, index mužů = 0,60). **Nejvíce usilovali o občanství Vietnamci** (index = 0,67), **pak Ukrajinci** (index = 0,61), **naopak Rusové projevovali nejmenší míru zájmu** (index = 0,53). Zvážíme-li rodinný statut, pak **osoby zapojené do rodinného života toužily po přiznání státního občanství nejvíce**. Největší přání získat státní občanství vykazovaly osoby ve věku 15 až 24 let (index = 0,74), naopak nejmenší zájem byl zjištěn u osob ve věku 25 až 34 let (index = 0,58).

Tabulka č. 6 **Přání získat státní občanství ČR**

Přejete si získat občanství České republiky?	abs.	%	index*
rozhodně ano	93	30	0,62
spíše ano	65	21	
spíše ne	72	23	
rozhodně ne	54	18	
neví, neodpověděl	25	8	
celkem	309	100	

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité relativní váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

3.3 Diskriminace

Diskriminace je termín označující odlišování, vyčleňování nebo znevýhodňování. Nejčastěji se používá v negativním významu rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké obecné skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince. Vnímaná diskriminace narušuje sebevědomí jednotlivců i členů diskriminovaných skupin. Snižuje potenciál migrantů (duchovní, pracovní, kulturní atd.) a zvyšuje náklady hostitelské společnosti vynakládané na integraci imigrantů. K diskriminaci dochází zejména na počátku pobytu imigrantů v nové zemi. Postupně se vytrácí spolu s ovládnutím jazyka hostitelské země. **Odpovědi respondentů potvrzují, že jazyková integrace vytváří účinnou bariéru vůči diskriminaci.**

Zkušenosti cizinců z třetích zemí s nerovným zacházením či diskriminací v České republice jsme zjišťovali pomocí baterie otázek, které sledovaly, zda se dotazovaní s diskriminací setkali, a pokud ano, o jakou formu diskriminace se jednalo. Očekávali jsme, že se zkušenost s diskriminací promítne do pocitu důvěry, který dotazovaní měli vůči lidem, s nimiž se setkávali ve svém sociálním okolí. Tento předpoklad se plně potvrdil. *Osoby, které získaly zkušenost s diskriminací, vykazovaly obecně statisticky významně vyšší míru nedůvěry vůči všem skupinám osob, na které jsme se v dotazníkovém šetření zaměřili. **Potvrzuje se zásadní význam rovného zacházení pro úspěšnou integraci cizinců z třetích zemí.***

Důvěra v sociální okolí

Hypoteticky jsme předpokládali, že **důvěra cizinců ve spoluobčany žijící v jejich bezprostředním sociálním okolí pozitivně ovlivňuje proces integrace.** Tato hypotéza se potvrdila. V dotazníku jsme specifikovali okruhy osob, o nichž jsme se domnívali, že jsou z hlediska integrace relevantní, přičemž jsme ponechali respondentům možnost uvést okruh osob, které oni sami pokládají za významné. Dotazovaní hodnotili míru důvěry na čtyřmístné škále, ze které jsme vypočítali vážený průměr, který uvádíme jako index vyjadřující míru důvěry dotazovaných v osoby žijící v jejich sociálním okolí.

Dotazovaní důvěřovali nejvíce krajanům žijícím v České republice (index 0,78), **na druhém místě Čechům** z okruhu majority (index 0,72) a **na třetím místě úředníkům vyřizujícím jejich žádosti o povolení k pobytu** v České republice (index 0,61). Naopak, **nejméně důvěry respondentů požívají ostatní cizinci** žijící v České republice (index 0,54) - viz tabulka č. 7.

Jak důvěřujete příslušníkům majority (Čechům), se kterými přicházíte v České republice v běžném životě do styku? (q13a)

Příslušníkům majority důvěřovaly tři čtvrtiny respondentů, čtvrtina jim nedůvěřovala. **Pocit důvěry vůči příslušníkům majority (Čechům) statisticky významně ovlivňovala zkušenost respondentů s diskriminací.** Respondenti, kteří se setkali s diskriminací, častěji vyjadřovali nedůvěru vůči majoritě. **Důvěra respondentů vůči majoritě se zvyšovala s délkou doby pobytu v České republice.** Rozdíly v odpovědích mužů a žen byly statisticky významné. *Postoje žen byly vyhraněnější* (častěji rozhodně důvěřovaly nebo rozhodně nedůvěřovaly příslušníkům majority) a míra důvěry žen byla vyšší (index 0,76) než míra důvěry mužů (index 0,67). Statisticky významné difference byly zjištěny i v souvislosti se státní příslušností respondentů. *Nejvyšší míru důvěry vůči příslušníkům majority (Čechům) vyjádřili Ukrajinci* (index 0,72), *dále Vietnamci* (index 0,71) a *nejnižší míru důvěry měli občané Ruské federace* (index 0,70). Byla prokázána statistická souvislost s vyšší dosaženého vzdělání. Respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou (index 0,87) a vysokoškolsky vzdělaní respondenti (index 0,75) vyjadřovali vyšší míru důvěry vůči příslušníkům majority, nejméně důvěřovali majoritě respondenti se základním vzděláním (index 0,60) a vyučení v oboru bez maturity (0,61). *Obecně lze říci, že méně vzdělaní respondenti méně důvěřovali Čechům.* Patrně se jedná o nepřímou závislost související s charakterem vykonávané práce ovlivněné vyšší dosaženého vzdělání.

Jak důvěřujete krajanům žijícím v České republice, se kterými přicházíte v běžném životě do styku? (q13 b)

Míra důvěry v krajanů byla podstatně vyšší než míra důvěry v příslušníky majority. 43 % dotazovaných uvedlo, že krajanům spíše důvěřuje a 39 % rozhodně důvěřuje. Pouze 13 % uvedlo, že jim spíše nedůvěřuje a 5 % rozhodně nedůvěřuje. **Respondenti, kteří se setkali s diskriminací, vykazovali statisticky nižší míru důvěry i vůči krajanům, nejen vůči majoritě.** Míra důvěry mužů vůči krajanům byla vyšší (index 0,79) než míra důvěry žen (index 0,77). **Nejvíce důvěřovali krajanům Vietnamci** (index 0,78), Ukrajinci (index 0,74) a **nejméně občané Ruské federace** (index 0,73). Prokázána byla závislost na velikosti místa bydliště. **Míra vysoké důvěry v krajanů byla zjištěna u respondentů žijících v menších městech, nejnižší byla u respondentů z velkoměst.** Významná souvislost byla zjištěna se vzděláním; významně méně důvěřovali krajanům respondenti vyučení v oboru bez maturity (index 0,56). Nejvíce důvěřovali krajanům respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou (index 0,87). **Míra důvěry respondentů vůči krajanům koreluje zřejmě s určitým typem vykonávané práce; některé práce jsou silně provázány s klientelismem oslabujícím důvěru v krajanů.**

Jak důvěřujete cizincům žijícím v České republice, se kterými přicházíte v běžném životě do styku? (q13c)

Mezi respondenty celkově převládala nedůvěra vůči ostatním cizincům žijícím v České republice. Jejím zdrojem mohl být nedostatek kontaktů nebo špatná zkušenost. Stejná závislost důvěry a zkušenosti s diskriminací byla zjištěna i u této skupiny osob, přičemž rozdíly mezi těmi, kteří prošli zkušeností s diskriminací, a těmi, kteří tuto zkušenost nezažili, byly vyšší než v předchozích případech.

Jak důvěřujete úředníkům vyřizujícím pobytu, se kterými přicházíte v České republice v běžném životě do styku? (q13d)

Úředníkům pracovišť MV ČR, kteří mají na starosti povolení k pobytu, důvěřovala více než polovina respondentů.¹⁷ Míra důvěry v úředníky nebyla sice tak vysoká jako důvěra v krajanů a majoritu, ale byla vyšší než důvěra vůči ostatním cizincům. Stejná závislost důvěry s diskriminací byla zjištěna i u této skupiny osob. V souvislosti s uvedeným ***lze vyslovit předpoklad o spíše pozitivním hodnocení změny v institucionální kompetenci vedení agendy pobytových záležitostí cizinců v ČR ze strany cizinců zkoumaného souboru.***

Jak důvěřujete lidem nějaké jiné skupiny, o které se chcete vyjádřit ohledně důvěry? (q13e)

Na otázku odpovědělo pouze 9 respondentů. Mezi osoby, ke kterým se respondenti chtěli vyjádřit stran důvěry, uvedli ve třech případech příslušníky policie a jedenkrát lékaře, učitele, spolužáky, skinheady, Romy a Rusy.

¹⁷ V souvislosti s uvedeným nutno uvést, že pobytová agenda cizinců žijících v ČR spadá do kompetence orgánů MV ČR (odbor azylové a migrační politiky) poměrně krátkou dobu, od 1. 1. 2011.

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Tabulka č. 7 **Důvěra v sociální okolí**

okruh osob/ míra důvěry	rozhodně jim důvěřuji		spíše jim důvěřuji		spíše jim nedůvěřuji		rozhodně jim nedůvěřuji		neví, bez odpovědi		celkem		index*
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
majorita (Češi)	62	20	171	55	56	18	13	4	7	2	309	100	0,72
krajané	119	39	133	43	39	13	15	5	3	1	309	100	0,78
úředníci vyřizující pobyty	37	12	133	43	91	29	30	10	18	6	309	100	0,61
ostatní cizinci	19	6	110	34	117	38	30	10	33	11	309	100	0,54
jiní	1	11	2	22	3	33	3	33			9	100	0,53

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0 - 1,0 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Stává se Vám, že Vám dávají lidé z Vašeho okolí z okruhu majority (Čechů) najevo, že k nim nepatříte, že jste cizí? (q14)

Polovina respondentů se setkala při pobytu v České republice s odmítnutím příslušníky majority. **Zkušenost respondentů s xenofobií byla poměrně vysoká** (index 0,61), viz tabulka č. 8. **S odmítnutím majoritou se setkaly o něco častěji ženy** (index 0,62) než muži (index 0,61), respondenti ve věku 35-44 let (index 0,64), respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou (index 0,65), významně častěji respondenti s nejnižšími příjmy do 9 999 Kč (index 0,73) a s příjmy vyššími než 30 tis. Kč (index 0,72). Předpokládáme, že **některé uvedené difference mohou mít základ v prestiži vykonávané profese. Častěji se setkali s odmítnutím majoritou Vietnamci** (index 0,63), **dále Ukrajinci** (index 0,62) a **nejméně často Rusové** (0,56). **Tyto rozdíly mohou být ovlivněny frekvencí kontaktů s majoritou. Občané Ruské federace se izolují od majority více než předchozí dvě skupiny cizinců**, což bylo zjištěno i v dalších výzkumech (např. Interface 2009).

Tabulka č. 8 **Zkušenost s odmítnutím příslušníky majority**

Setkali se s odmítnutím majoritou	abs.	%	index*
rozhodně ano	54	18	0,61
spíše ano	101	33	
spíše ne	91	29	
rozhodně ne	57	18	
neví, neodpověděl	6	2	
celkem	309	100	

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,0 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Z jakého okruhu tito lidé byli? (q15)

Dotazovaní měli možnost blíže specifikovat okruh osob, které jim na základě odlišnosti jejich původu daly najevo sociální distanci. **Nejčastěji se jednalo o příslušníky majority (Čechy) z okolí, kde se dotazovaní běžně pohybují, na druhém místě v pořadí to byli příslušníci majority (Češi) ze sousedství, na třetím místě spolupracovníci z okruhu majority (Češi)**, méně často ostatní cizinci žijící v České republice a ojediněle to byli krajané nebo někdo jiný - tabulka č. 9.

Tabulka č. 9 **Okruh osob dávajících najevo sociální distanci**

okruh osob odmítajících cizince z třetích zemí	abs.	%
spolupracovníci z okruhu majority (Čechů)	56	36
sousedé z okruhu majority (Čechů)	67	43
lidé z okruhu majority (Čechů) v okolí, kde se pohybují	86	56
krajané	7	5
ostatní cizinci žijící v České republice	25	16
jiní	4	3
neví, neodpověděl	1	1
celkem	155	160

pozn.: Respondenti mohli uvést více odpovědí.

Setkal/a jste se Vy osobně v České republice s diskriminací, tj. nerovným zacházením, odmítáním, šikanou v zaměstnání či při podnikání? (q16)

Diskriminace ve smyslu nerovného zacházení je závažným problémem blokujícím integraci. Je potěšující, že se **většina dotazovaných s diskriminací neseťkala, nicméně více než třetina ano** (viz tabulka č. 10). Konkrétní zjištěné formy diskriminace a jejich intenzita byly následující:

- byla/a jsem placen/a hůře než ostatní spolupracovníci; 41 %¹⁸ dotazovaných odpovědělo, že se setkalo s mírnou formou mzdové diskriminace a 20 % uvedlo, že se jednalo o závažnou formu diskriminace. 35 % respondentů se s ničím podobným neseťkalo;
- dostával/a jsem více práce než ostatní pracovníci; s mírnou formou takovéto diskriminace se setkalo 33 % dotazovaných, 22 % se závažnou formou; 40 % dotazovaných uvedlo, že se s touto formou diskriminace neseťkalo;
- pracoval/a jsem delší dobu než ostatní spolupracovníci; 37 % mělo zkušenost s mírnou a 19 % se závažnou formou této formy diskriminace; 39 % se neseťkalo s takovým zacházením;
- byl/a jsem často zařazována na nevýhodné směny (např. pouze noční); 22 % respondentů uvedlo mírnou a 14 % závažnou formu této diskriminace; 58 % se neseťkalo s takovouto diskriminací;
- byla mi častěji přidělována nebezpečná, riziková a zdraví škodlivá práce; 13 % v mírné podobě, 11 % v závažné podobě a 71 % vůbec nic podobného nezažilo;
- byl/a jsem vydírána, bylo po mně požadováno „výpalné“; 14 % se v mírné formě setkalo s tímto jevem, 12 % v závažné formě a 62 % se s tímto jevem neseťkalo.
- 92 % respondentů neuvádělo jiné než výše uvedené typy diskriminace; s mírnou formou jiného druhu znevýhodnění se setkalo 7 % dotazovaných, se závažnou pouze 1 %. Konkrétně se jednalo o následující problémy: bezohlední zákazníci, diskriminace na úřadech, urážení v obchodech, pokřikování ve škole, pracovní diskriminace ze strany ostatních dělníků „když byla špatná práce, chtěli to dát mně“, „každý den se některý z kolegů divně dívá“, „nesehnal jsem práci odpovídající vzdělání“ (poznámka autora: poslední dva příklady za diskriminaci pokládat nelze).

¹⁸ z těch, kteří vyjádřili osobní zkušenost s nějakou formou diskriminace

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Tabulka č. 10 **Osobní zkušenost s diskriminací**

	abs.	%
ano	107	35
ne	201	65
neví, neodpověděl	1	0
celkem	309	100

Pokoušel/a jste se diskriminaci nějak řešit? (q18)

Ti respondenti, kteří se setkali s diskriminací, většinou problém neřešili, a to většinou z obavy ze zhoršení situace a z absence důvěry v nápravu. Celkem 47 % dotazovaných, kteří získali zkušenost s diskriminací, nepodniklo vůbec nic na svoji obranu; 36 % respondentů pomýšlelo na nějaké řešení, ale nakonec nepodniklo nic, pouze 17 % respondentů se pokoušelo diskriminaci řešit.

Pokud jste se setkal/a s diskriminací, ale nic jste proti tomu nepodnikl/a, bylo to proto, že (q19):

Na tuto otázku odpovědělo pouze 13 % respondentů. Nejčastěji uváděné důvody neřešení diskriminace byly tyto: bál/a jsem následků a očekával/a jsem, že se situace ještě zhorší (46 % z těch, kteří odpověděli), nevěřil/a jsem, že by došlo k nápravě (41 % z těch, kteří odpověděli), nevěděl/a jsem na koho se obrátit, jak stížnost vyřídit (16 % z těch, kteří odpověděli).

Setkal/a jste se Vy osobně v České republice s posměšky, hanlivými poznámkami, urážkami na veřejnosti? (q20)

Jak často k takovýmto případům docházelo a kde? (q21)

Na otázku odpovědělo 39 % dotázaných kladně, ostatní se s podobným jednáním neseťkali (61 %). ***Nejčastěji se dotazovaní setkali s urážkami na ulici, která poskytuje urážejícímu značnou dávku anonymity.*** Méně urážlivého jednání se vyskytlo na místech, kde funguje alespoň částečně určitá sociální kontrola, tj.: na pracovišti, v obchodě, v hospodě, restauraci, ve zdravotnickém zařízení a nejméně často se urážlivé chování objevovalo ve škole - viz tabulka č. 11. Ojediněle se setkali dotazovaní s fenoménem přepadení Romy, označení nadávkou okupant (reflexe „bratrské pomoci“ z roku 1968). ***Xenofobní chování se objevuje především tehdy, když je toto chování těžko postižitelné nebo chybí autorita instituce a příslušné sociální sankce (ať již formální či neformální).***

Tabulka č. 11 **Frekvence posměšků, hanlivých poznámek a urážek na veřejnosti**

Jak často a kde?	velmi často		zřídka		výjimečně, ojediněle		vůbec ne		neví, bez odpovědi		celkem		index*
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
na pracovišti	30	25	35	29	15	13	31	26	8	7	119	100	0,60
ve škole	8	7	14	12	8	7	68	57	21	18	119	100	0,33
na ulici	25	21	45	38	19	16	23	19	7	6	119	100	0,62
v obchodě	20	17	35	29	28	24	30	25	6	5	119	100	0,57
ve zdravotnickém zařízení	4	3	20	17	22	18	65	55	8	7	119	100	0,39
v hospodě, restauraci	28	24	32	27	14	12	37	31	8	7	119	100	0,57
Setkal jste se ještě s nějakou formou urážek nebo posměšků?	3	3	1	1	1	1	114	96	0	0	119	100	0,28

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,0 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

3.4 Způsob života a hodnoty

Máte pocit, že od Vás majorita očekává, že se zcela přizpůsobíte hodnotám české společnosti? (q22)

Přejete si žít v České republice pouze způsobem, na jaký jste zvyklý/á z domova? (q23)

Jak již bylo zmíněno v úvodu studie, integrace představuje vícedimenzionální proces, který začleňuje odlišné sociální skupiny - minority (náboženské, etnické, národnostní apod.) do většinové společnosti, aniž by tyto skupiny nedobrovolně ztratily svou identitu. Obecně lze konstatovat, že **cizinci zkoumaného souboru pociťovali poměrně silný tlak majority na jejich přizpůsobení se, zároveň by ale rádi žili spíše životem, na jaký jsou zvyklí z domova.**

Výzkumný tým se v dotazníku zaměřil na pocity cizinců a hypoteticky předpokládal, že čím větší tlak na přizpůsobení se majoritě daná skupina cizinců pociťuje, tím více si bude přát žít v ČR pouze způsobem, na jaký je zvyklá z domova. Tato hypotéza se ovšem nepotvrdila. Až 66 % cizinců zkoumaného souboru mělo pocit, že od nich majorita očekává, že se zcela přizpůsobí hodnotám české společnosti (index = 0,69), ovšem pouze polovina osob (53 %) si přála žít v ČR výhradně způsobem, jaký zná z domova (index = 0,53). **Nejmenší tlak na přizpůsobení se pociťovali Rusové** (index = 0,58), **ovšem o to větší důraz kladli na potřebu žít svými zažitými zvyky, které si přinesli z domova** (index = 0,71). **Naopak Ukrajinci, stejně jako Vietnamci deklarovali velmi silný pocit tlaku na jejich přizpůsobení se majoritě** (index Ukrajinců = 0,70, index Vietnamců = 0,70), ale **jejich přání žít pouze zažitými tradicemi sice nebylo malé** (index Ukrajinců = 0,60, index Vietnamců = 0,60), **nicméně ve srovnání s Rusy výrazně nižší** (index = 0,71) - viz tabulka č. 12. V případě občanů Ruské federace zjištěné poznatky korespondují s jejich větší sociální izolací v ČR, kterou spíše sami dobrovolně praktikují možná i proto, aby si svůj životní styl mohli zachovat.

Ze srovnání odpovědí na výše uvedené otázky lze vyvodit také to, že tlak majoritní společnosti na přebírání hodnot majority přímo nevede k uzavírání se určité skupiny cizinců v tom smyslu, že by se tyto osoby upínaly pouze ke způsobu života zažitého v jejich zemi původu. Je proto důležité položit si kardinální otázku, jaké kvality jsou hodnoty a způsob života, které majoritní společnost nabízí minoritám jako vzor k následování?

Tabulka č. 12 **Indexy pocitu očekávání přizpůsobit se majoritě a index přání žít v ČR pouze podle zvyků z domova podle státní příslušnosti**

*index pocitu očekávání přizpůsobit se majoritě *index přání žít v ČR pouze podle zvyků z domova státní příslušnost	<i>Máte pocit, že od Vás majorita očekává, že se zcela přizpůsobíte hodnotám české společnosti?</i>	<i>Přejete si žít v České republice pouze způsobem, na jaký jste zvyklý/á z domova?</i>
Ukrajina	0,71	0,60
Vietnam	0,70	0,60
Rusko	0,58	0,71
celkem	0,69	0,61

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,0 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Největší tlak ze strany majority pociťovali cizinci žijící v pronajatém domě/bytě (nejmenší osoby bydlící v pronajaté místnosti nebo u kamarádů či známých), mladí lidé ve věku 15 až 24 let (index = 0,78) a střední generace (0,72), osoby se středoškolským vzděláním s maturitou (index = 0,76) a osoby ženaté/vdané (index = 0,70). U žen byl pocit tlaku ze strany majority intenzivnější (index = 0,71) než u mužů (index = 0,66). **Cizinci, kteří se český jazyk začali učit až po svém příjezdu do České republiky pociťovali ve srovnání s těmi, kteří se český jazyk učili již před příjezdem do ČR, mnohem vyšší tlak na jejich přizpůsobení se** („čeština po příjezdu“ index = 0,72, „čeština před příjezdem“ index = 0,66).

Zažítým způsobem života z domova si nejvíce přáli žít cizinci žijící ve velkoměstech a městech (index = 0,62 a 0,61), dále vysokoškolsky vzdělaní (index = 0,65), osoby starší 55 let (0,83) a osoby středního věku (0,0,69), dále osoby vdané/ženaté (0,68) a osoby, které se přímo setkaly v ČR s diskriminací (index = 0,66). Muži preferovali spíše „tradiční“ způsob života (index = 0,63) o něco více než ženy (0,60).

Vzhledem k tomu, že výzkum nebyl zaměřen na celé rodiny, lze na základě získaných poznatků pouze předpokládat, že **nejvyšší tlak na přizpůsobení se majoritě a jejím zvyklostem pociťují zejména rodiny s dětmi**,¹⁹ kde naopak rodiče nebo jeden z rodičů si přejí žít převážně způsobem, jaký znají/zná z domova. **V případě rodin s dětmi může tudíž docházet k mezigeneračnímu napětí v souvislosti se stanovením přijatelné míry přizpůsobení se majoritní společnosti** (což dokládají i mezinárodní výzkumy integrace cizinců - viz INTER.FACE, 2007, str. 40-63).

¹⁹ Značná část mladých lidí ve věku 15 až 24 let si přála žít spíše způsobem majority (index = 0,5).

Život v České republice je patrně jiný než život v zemi Vašeho původu. Čemu se těžko přizpůsobujete, co obtížně překonáváte? (q24)

Výzkumný tým vytvořil v rámci dotazníku baterii proměnných, u kterých předpokládal, že by pro cizince mohly představovat jisté konkrétní překážky (bariéry), kterým se v ČR jen obtížně přizpůsobují: *český jazyk, česká strava, pracovní prostředí, vyřizování na úřadech, české zvyky a způsob života, život ve velkoměstě/na venkově, stesk po domově, stesk po rodině, přátelích*. Na základě odpovědí respondentů a vypočítání indexu obtížnosti přizpůsobování se vybraným skutečnostem lze konstatovat, že zkoumaní **cizinci nejhůře překonávali stesk po domově** (index = 0,68), **rodině či přátelích** (0,67) a **vyřizování na úřadech** (0,66). Naopak nejmenší starosti jim způsobuje česká strava (0,50) a pracovní prostředí (0,46) - viz tabulka č. 13.

Tabulka č. 13 **Index obtížnosti přizpůsobení se ve vybraných aspektech života v cizině podle státní příslušnosti**

*index obtížnosti přizpůsobení se	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové	celkem
český jazyk	0,58	0,73	0,66	0,64
česká strava	0,43	0,60	0,52	0,50
pracovní prostředí	0,50	0,43	0,41	0,46
vyřizování záležitostí na úřadech	0,66	0,70	0,58	0,66
české zvyky a způsob života	0,48	0,60	0,58	0,53
stesk po domově	0,68	0,68	0,69	0,68
stesk po rodině, přátelích	0,68	0,64	0,72	0,67

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,0 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Český jazyk

Český jazyk představoval největší problém pro cizince, kteří do ČR přišli z vesnice, dále pro osoby s nižším vzděláním a vyššího věku.

Česká strava

Česká strava představuje překážku zejména pro Vietnamce bydlící v pronajatém bytě.²⁰

Pracovní prostředí

Pracovnímu prostředí se nejobtížněji přizpůsobovali zejména Ukrajinci, dále osoby s rodinou (ženatí/vdané), osoby vyučené v oboru bez/s maturitou, osoby poststředního věku 35 až 44 let a osoby s nízkým příjmem (do 15 tisíc korun). Muži obtížněji než ženy.

²⁰ V souvislosti s uvedeným lze připomenout, že Vietnamci při udržování způsobů své kuchyně (vaření) narážejí na až odpor majoritní společnosti vůči kuchyňským výparům, které vznikají při vaření jídel vietnamské kuchyně (obzvlášť v pronajatých bytech).

Vyřizování záležitostí na úřadech

Největší zátěž byrokracie pocítovali Vietnamci (index = 0,70), pak Ukrajinci (index = 0,66). Naopak pouze necelá polovina Rusů vyjádřila, že vyřizování na úřadech pro ni představuje obtížnou překážku v životě v ČR (index = 0,58). Byrokracii hůře překonávali cizinci, kteří do ČR přišli z menších měst a vesnic a spíše osoby s nižším vzděláním. Problémy s byrokracií ovšem více či méně deklarovaly všechny vzdělanostní kategorie cizinců.

České zvyky a způsob života

České zvyky a způsob života představují největší zátěž pro kulturně nejvzdálenější vietnamské etnikum (index = 0,60), následně pak pro občany Ruské federace (index = 0,58), naopak nejmenší pro ukrajinské občany (index = 0,48). *Z pohledu rodinného života tuto oblast nejobtížněji překonávaly osoby s rodinou a dětmi.* Dále pak osoby vyučené v oboru bez maturity a cizinci středního věku.

Život ve velkoměstě/na venkově

S touto alternativou neměla problém ani jedna ze sledovaných skupin cizinců a ani podle dalších třídění.

Stesk po domově

Stesk po domově výrazně zasahuje všechny sledované skupiny cizinců - jak občany Ruské federace (index = 0,69), tak Ukrajiny (index = 0,68) a i občany Vietnamu (index = 0,68). Častěji teskní po domově lidé žijící ve velkoměstech a osoby středního a poststředního věku.

Stesk po rodině a přátelích

Obdobná situace jako při stesku po domově. Když chybí domov, chybí i rodina a přátelé, kteří tam zůstali.

Setkáváte se ve volném čase (mimo práci) s přáteli a známými? Pokud ano, s kým se setkáváte a jak často? (q25)

Výzkumný tým vycházel z hypotézy, že **cizinci preferují trávení volného času spíše s krajany než s Čechy nebo jinými cizinci žijícími v ČR.** Toto se potvrdilo. Odpovědi na otázku, jak často a s kým se respondenti ve svém volném čase stýkají, dávají určitý obraz o participaci CTZ na sociálním životě v zemi, kde v současnosti žijí. 84 % dotazovaných se denně schází ve volném čase s někým z jeho sociálního okolí a 54 % alespoň jedenkrát týdně. **Dá se říct, že je sociabilita CTZ vysoká a zaměřuje se především na kontakty s krajany.** Nejčastěji cizinci (všech sledovaných skupin) udržovali styky s krajany, a to převážně každý den (45 %) nebo alespoň jednou týdně (29 %) či jednou za měsíc (19 %), 3 % cizinců se potkávalo s krajany pouze jedenkrát za rok, 2 % méně než jednou ročně a pouze dvě procenta se s krajany nepotkávalo vůbec.

S Čechy byla frekvence setkávání nižší: volný čas trávil s Čechy každý den 34 % cizinců, alespoň jednou týdně 25 %, jednou za měsíc se potkávalo s Čechy 20 %

cizinců, 8 % trávilo s majoritou volný čas alespoň jednou za rok, 1 % méně než jednou ročně a 11 % cizinců netrávilo volné chvíle s Čechy vůbec, pouze dva respondenti na tuto otázku neodpověděli - viz tabulka č. 14.

Kontakty s jinými cizinci žijícími v ČR byly podstatně méně časté, nejčastěji jednou za měsíc (7 %) - respondenti uvedli zejména kontakty se Slováky, dále s tzv. postsověty a Vietnamci. Ojediněle pak s Araby, Němci, Číňany, Romy, Kazachy a „černochoy“. A to na základě rodinných, přátelských či sousedských kontaktů nebo dle náhody. S jinými cizinci se nesetkávalo vůbec až 86 % respondentů, přičemž vysokou izolaci od „jiných cizinců“ vyjádřily všechny sledované skupiny cizinců.

Tabulka č. 14 **Frekvence trávení volnočasových aktivit s krajaney, Čechy a jinými cizinci, v %**

Setkáváte se ve volném čase (mimo práci) s přáteli a známými? Pokud ano, s kým se setkáváte a jak často?	krajaney	Češi	jiní cizinci
každý den	45	34	3
alespoň 1x týdně	29	25	2
alespoň 1x za měsíc	19	20	7
alespoň 1x za rok	3	8	2
méně než 1x ročně	2	1	0
vůbec	2	11	86
bez odpovědi	0	1	0
celkem	100	100	100

Byla zjištěna statistická závislost mezi dosaženým stupněm vzdělání a frekvencí styku s majoritou ve volném čase. Až 16 % vyučených v oboru bez maturity nebo s maturitou uvedlo, že s Čechy netráví svůj volný čas vůbec. Lze předpokládat, že v tomto případě šlo o cizince, kteří svůj pobyt v ČR zacílili výlučně na dosažení výděleku, pravděpodobně za účelem zajištění a podpory rodin v zemi původu a také osobních cílů - převážně šlo o cizince v produktivním věku (25 až 44 let). K tomu můžeme přiřadit oprávněnou domněnku, že tráví v zaměstnání tolik času, že jim žádný volný čas ani nezbývá.

Víte, na koho se obrátit, jestliže se dostanete v České republice do nesnází/problémů? (q26)

Nebyla určena žádná skupina cizinců, která by žila v celkové izolaci jak od svých krajanů, tak od majority nebo jiných cizinců. Přesto ale až téměř čtvrtina respondentů (23 %) uvedla, že **neví, na koho by se mohla v případě nesnází v ČR obrátit** (převážně šlo o Ukrajince, následně pak Vietnamce, spíše o osoby s nižším vzděláním). Jeden respondent na tuto otázku neodpověděl. Je na delší úvahu a hlubší analýzu, do jaké míry se zde odrazila skutečná neznalost cizinců, jak a s kým řešit své problémy v ČR nebo se zde sekundárně projevil v zásadní míře i pocit nebo přesvědčení určitých cizinců o nemožnosti řešení jejich problémů v ČR.

Na koho konkrétně byste se obrátil/a nebo jste se již obrátila? (q27)

Při řešení problémů vzniklých v ČR se cizinci nejčastěji obraceli na rodinu a přátele, případně na státní instituce řešící problematiku cizinců. Respondenti mohli formou volné odpovědi uvést konkrétně, na koho by se v případě nesnází či problémů v ČR obrátili. Svoji odpověď uvedlo celkem 275 respondentů (38 respondentů odpovědělo, ačkoliv v předcházející otázce uvedli, že v případě problémů nevědí, na koho se v ČR obrátit). *S hledáním pomoci by se cizinci nejčastěji obrátili buď na rodinu nebo přátele, známé nebo na „cizineckou policii“²¹ či ambasádu. Naopak, nejméně by hledali oporu uvnitř ukrajinské mafie, klientů/brygadýrů, zaměstnavatelů, zástupců zaměstnavatelů a pracovních agentur zprostředkovávajících zaměstnání. Pouze 6 procent cizinců by hledalo pomoc u neziskových organizací a organizací pracujících s cizinci.* Dvě procenta respondentů v případě problémů spoléhalo výlučně na sebe. V tabulce č. 15 uvádíme frekvenčně sestupný přehled uvedených odpovědí.

Tabulka č. 15 **Na koho konkrétně byste se obrátil/a, nebo jste se už obrátil/a při řešení nesnází či problémů v ČR?, v %**

hledání rady, pomoci u...?	%*
přátelé, známí (i Češi)	35
„cizinecká policie“, policie, celní správa	31
rodina a příbuzní	23
ambasáda	17
městský/místní úřad, veřejná instituce, vedení školy, živnostenský úřad	17
krajané, členové etnika (Vietnamci)	8
neziskové organizace, centrum/poradna pro cizince, kancelář pro cizince na Slovanech, META, o.s., dobrovolná organizace (ruská), multikulturní centrum, Domovan, Berkat, klub Hanoi, Tinh, Plzeň slov. alej	6
klient/brigadýr, zaměstnavatel, zástupce zaměstnavatele (stavbyvedoucí, vedoucí směny), agentura zprostředkovávající zaměstnání	4
lékař, učitel, tlumočník, záchranka 155	2
ministerstvo	2
spoléhám na sebe	2
advokát, ombudsman, soud	2
česká paní na hlídání	2
ukrajinská mafie	1

pozn.: *Součet nedává 100 %, respondenti mohli uvést více než jednu odpověď.

Způsob hledání pomoci se lišil podle druhu pobytu. Respondenti s vízem na dobu delší 90 dnů (do doby jednoho roku) by se převážně obraceli na přátele a známé (42 %) a „cizineckou policii“ (37 %). V případě osob s povolením k dlouhodobému pobytu v ČR a s trvalým pobytem roste význam rodiny (22 %, 28 %), ambasády (21 %, 16 %) a městského/místního úřadu, vedení školy atd. (23 %, 16 %). Ženy by se častěji obrátily na rodinu než muži (31 %: 16 %), naopak muži častěji na přátele a známé (40 %:30 %). Orientace občanů Ruské federace převážně na okruh rodiny a vlastní komunity je patrný i z toho, že při řešení problémů by vyhledali pomoc zejména ze strany přátel a známých (52 % - pro srovnání Vietnamci 31 %, Ukrajinci 33 %) a

²¹ Zažitý dlouhodobě používaný název „cizinecká policie“ slouží pro označení úředníků vyřizujících pobytovou agendu cizinců v ČR.

rodiny (26 % - pro srovnání Vietnamci 30 %, Ukrajinci 18 %). Na „cizineckou policii“ by se obrátili zejména Vietnamci (33 %), pak Ukrajinci (31 %) a Rusové (26 %).

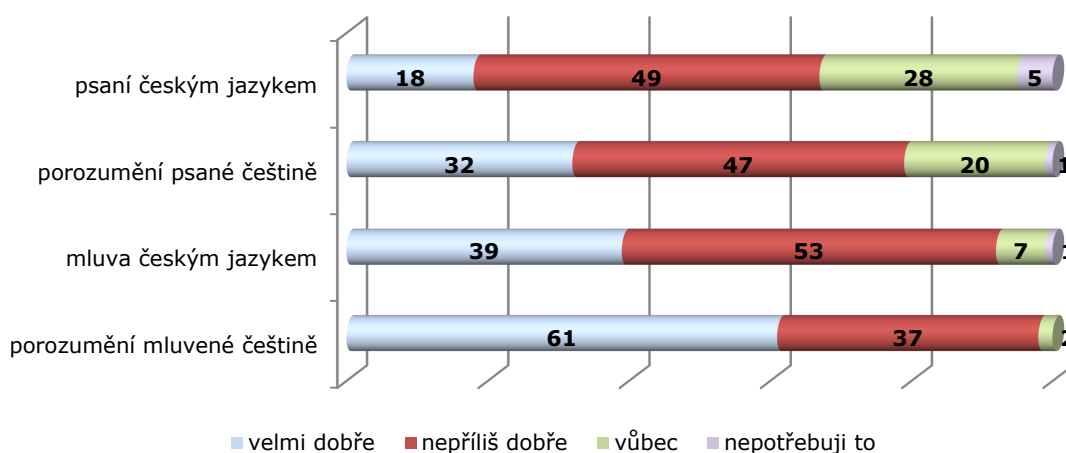
3.5 Studium a znalost českého jazyka

Znalost jazyka hostitelské země má přímý vliv na průběh procesu integrace cizince do většinové společnosti a jeho úspěšnost. **Prostřednictvím jazyka majority probíhá proces interakce cizince s většinovou společností i s dalšími skupinami cizinců.** Výzkumný tým se proto v dotazníku zaměřil právě nejen na zhodnocení úrovně znalosti českého jazyka u cizinců zkoumaného souboru, a to v jak mluvené, tak i písemné dimenzi, ale rovněž i na motivaci CTZ učit se česky. Dále nás zajímalo, zda se cizinec věnoval studiu českého jazyka již před příjezdem do ČR a také způsob učení češtiny již za pobytu v zemi. Pro měření znalosti češtiny (mluvené i psané) vytvořil výzkumný tým škálu tří stupňů subjektivního hodnocení (velmi dobře, nepříliš dobře, vůbec), přičemž byla respondentům nabídnuta i možnost vyjádřit přesvědčení o nepotřebnosti znalosti češtiny.

Řekněte mi prosím, jak dobře jste na tom s českým jazykem z hlediska: porozumění mluvené češtině (q28a)

Lze konstatovat, že znalost češtiny u cizinců se pohybovala spíše v mluvené rovině než písemné, přičemž převažovala spíše pasivní forma znalosti jazyka. Na základě subjektivního hodnocení respondentů lze konstatovat, že **znalost češtiny z pohledu aktivní mluvy, čtení a psaní dosahovala spíše nepříliš dobrou úroveň.** Více než polovina respondentů (61 %) deklarovala, že rozumí mluvené češtině velmi dobře, ovšem už jenom 39 % cizinců na stejné dobré úrovni i mluvílo českým jazykem. V případě aktivního psaní bylo dokonce 5 % respondentů přesvědčeno o nepotřebnosti v této míře češtinu ovládat. Přehled subjektivního hodnocení úrovně znalosti češtiny zobrazuje graf 6.

Graf č. 6 Úroveň znalosti češtiny u zkoumaného souboru cizinců, v %

Zdroj: autoři

Dle vyjádření respondentů, nejlépe rozuměli mluvené češtině kulturně bližší občané Ukrajiny (69 % rozumělo mluvené češtině velmi dobře) a Ruské federace (60 %). Mluvené češtině na velmi dobré úrovni rozuměla necelá polovina občanů Vietnamu (48 %). Mluvené češtině vůbec nerozuměla 2 % Ukrajinců, 1 % Vietnamců a 7 % Rusů. Nejlépe rozuměli mluvené češtině osoby s vyšší úrovní dosaženého vzdělání (76 % velmi dobře u vysokoškoláků: 50 % u osob se základním vzděláním, u nižších vzdělanostních kategorií byla schopnost porozumět mluvené češtině spíše na nepříliš dobré úrovni) a dále mladé osoby ve věku 15 až 24 let (84 % z nich na velmi dobré úrovni). Signifikantní rozdíly mezi muži a ženami nebyly zjištěny. **Ani jeden respondent nepovažoval porozumění mluvené češtině za nepotřebné.**

Z pohledu hodnocení schopnosti mluvit českým jazykem byli na nejvyšší úrovni Ukrajinci (44 % mluvilo česky velmi dobře), dále občané Ruské federace (36 %) a Vietnamci (34 %). V hovoru se českým jazykem nebylo schopno vyjádřit 6 % Ukrajinců, 5 % Vietnamců²² a 13 % Rusů. Pouze dva respondenti z Ukrajiny a Vietnamu vyjádřili názor, že mluvu v češtině považují za zbytečnou. Nejlépe ovládali mluvenou češtinu mladí cizinci ve věku 15 až 24 let (73 % z nich na velmi dobré úrovni) a samozřejmě osoby s delším pobytem v ČR (nad jeden rok).

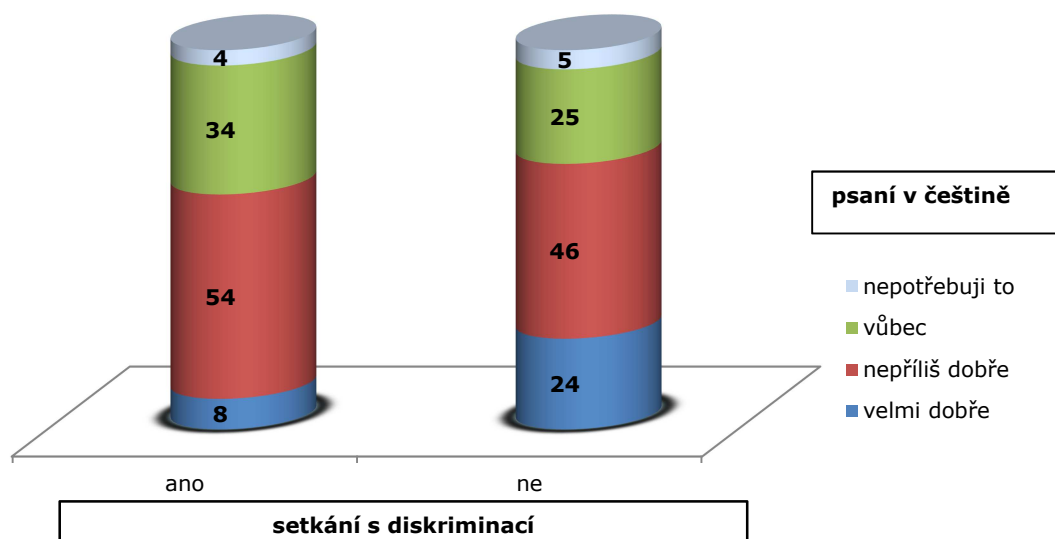
Psané češtině rozuměli nejvíce Ukrajinci (36 % na velmi dobré úrovni), dále Rusové (33 %) a logicky nejméně Vietnamci (25 %). Číst v češtině neumělo 26 % Vietnamců, 24 % Rusů a 15 % Ukrajinců. Psát v češtině považovaly za zbytečné celkem tři osoby (z Ukrajiny, Ruska a Vietnamu). V případě porozumění psané češtině bylo zjištěno, že **ženy ovládaly češtinu více než muži**. Číst v českém jazyce na velmi dobré úrovni mohlo 41 % žen, mužů pouze 25 %; 24 % mužů nebylo schopno v češtině číst vůbec (žen 16 %). Číst v češtině nedokázali vůbec zejména cizinci se základním vzděláním (22 % z nich) a vyučení v oboru bez/s maturitou (30 %). Nejlépe četli mladí cizinci ve věku 15 až 24 let (65 % z nich četlo na velmi dobré úrovni). Cizinci s pobytem v ČR delším než jeden rok četli v češtině lépe než ti, kteří tady byli méně než jeden rok.

V psaní českým jazykem na tom byli nejlépe Ukrajinci (na velmi dobré úrovni psalo v češtině 17 %), dále Rusové (20 %) a stejně tak Vietnamci (20 %). Naopak, česky vůbec nepsali zejména Vietnamci (32 %), Rusové (29 %) a čtvrtina Ukrajinců. Za zbytečné psát v češtině považovalo 6 % Vietnamců, 4 % Ukrajinců a Rusů. V psaní v českém jazyce byly lepší ženy než muži. Čtvrtina žen psala v češtině na velmi dobré úrovni (u mužů to bylo pouze 12 %). Psát v češtině neuměla až třetina mužů (žen 21 %). O nepotřebnosti psaní v češtině byli přesvědčeni zejména muži (7 % mužů: 2 % žen). Cizinci s vyšší úrovní vzdělání ovládali psaní v češtině více než osoby se vzděláním nižším. Z hlediska úrovně psaní v češtině na tom byli opět nejlépe mladí cizinci ve věku 15 až 24 let (schopnost psát v češtině klesala se zvyšujícím věkem).

Byla zjištěna zajímavá skutečnost: *cizinci, kteří se osobně setkali s diskriminací, deklarovali horší schopnost psát v češtině než cizinci, kteří se s diskriminací nesetkali*. Pouze 8 % z cizinců, kteří uvedli osobní zkušenost s diskriminací (nerovným zacházením, odmítáním, šikanou v zaměstnání či podnikání - celkem 107 osob), ovládalo psanou češtinu velmi dobře, víc než polovina nepříliš dobře a třetina vůbec, 4 % psát česky nepotřebovala - viz graf č. 7. **Uvedená fakta signalizují, že neznalost jazyka majority u CTZ rozšiřuje prostor pro jejich případnou diskriminaci.**

²² V případě občanů Vietnamu lze vyslovit předpoklad, že u určitých respondentů došlo k jistému nadnesení jejich schopnosti mluvit českým jazykem.

Graf č. 7 **Srovnání schopnosti psát česky u cizinců, kteří se s diskriminací setkali, a cizinců kteří se s diskriminací nesetkali, v %**

Zdroj: autoři

Učil/a jste se česky před příjezdem do České republiky? (q29)

A učil/a jste se česky po příjezdu? (q29x)

Necelá třetina cizinců (27 %) se před příjezdem do ČR věnovala nějaké formě studia češtiny či projevila snahu naučit se mluvit českým jazykem již v zemi původu. 73 % cizinců se výuce češtiny před příjezdem do ČR nevěnovalo vůbec. Naprostá většina respondentů (86 %) se učila česky až po svém příjezdu do České republiky (včetně těch, kteří uvedli, že se studiu češtiny věnovali i před odjezdem do ČR a po svém příchodu do ČR ve studiu jazyka pokračovali). Pouze 14 % cizinců (tj. 44) se po svém příjezdu do ČR studiu češtiny nevěnovalo - jednalo se zejména o zaměstnané občany Ukrajiny (27 respondentů) a Ruské federace (13 respondentů), kteří byli v ČR pouze z ekonomických důvodů, při zhoršení jejich pracovního postavení by většina z nich volila opuštění ČR.

Výuce českého jazyka se před příjezdem do ČR více věnovali muži než ženy (30 %: 24%), spíše občané Ukrajiny a Ruské federace než Vietnamu (31 %: 27 %: 21 %), osoby vyučené v oboru s/bez maturity a se středoškolským vzděláním s maturitou (shodně 31 %), ve věku 25 až 44 let.

Češtinu se po příjezdu učili jakoukoliv formou zejména kulturně nejodlišnější občané Vietnamu (až 96 % z nich), následně pak Ruské federace (86 %) a občané z Ukrajiny (84 %). Ostatní si vystačili s dosaženou úrovní jazyka (zejména Ukrajinci a Rusové).

Kde jste se učil/a česky? (q30)

Dále nás zajímalo, jakým způsobem a kde se cizinci studiu českého jazyka věnovali, kde se učili česky. Respondenti odpovídali formou polootevřené otázky. Nejvíce cizinců zkoumaného souboru se češtinu učilo při práci s českými spolupracov-

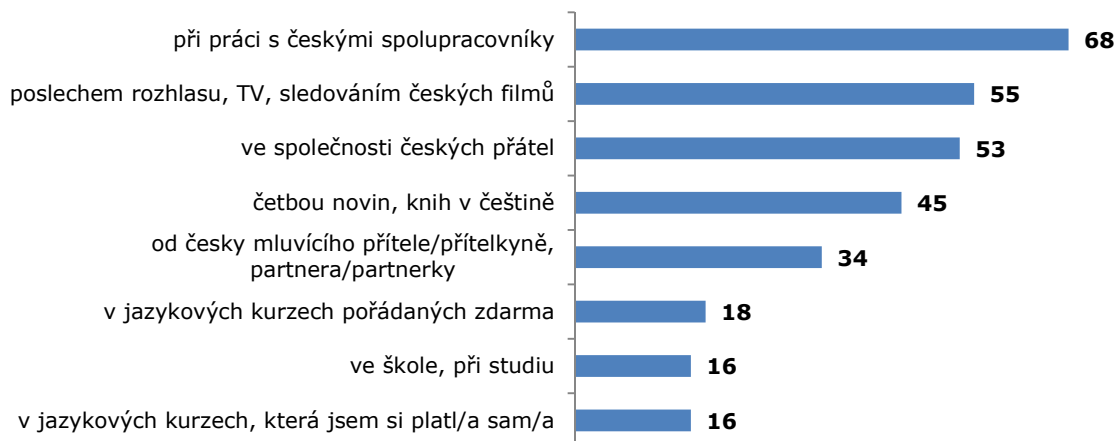
3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

níky (68 %), následně poslechem rozhlasu, televize, sledováním českých filmů (55 %) a ve společnosti českých přátel (53 %), dále pak četbou novin a knih v českém jazyce (45 %). Pro studium češtiny byly *nejméně využívány jazykové kurzy - v jazykových kurzech zdarma se češtině věnovalo pouze 18 % cizinců, za tyto kurzy platilo pouze 16 %* - graf č. 8. Lze vyslovit předpoklad, že ***nízký zájem cizinců o studium češtiny formou jazykových kurzů je do jisté míry způsoben a) vysokou zaměstnaností cizinců zkoumaných skupin na spíše nekvalifikovaných nebo kvalifikačně nenáročných pracovních pozicích, kde se domluví i bez lepší znalosti češtiny a b) jejich převládající orientací na úroveň dosaženého výdělku, čímž se výrazně omezuje čas pro jejich případné formální studium češtiny.*** Na základě uvedené velmi nízké frekvence využívání jazykových kurzů zdarma lze sekundárně odvodit i následující předpoklad, a to že cizinci tyto jazykové kurzy zdarma často ani nepovažovali za kurzy, kde se naučí český jazyk, ale spíše pouze za kurzy určené pro zvládnutí jazykového testu v případě žádosti o trvalý pobyt,²³ a tudíž je ani jako způsob učení češtiny neuvedli. Je pravděpodobné, že kvalita těchto kurzů je spíše více variabilní. Bylo by proto vhodné zaměřit se na evaluaci rozsahu nabídky a kvality jazykových kurzů zdarma v rámci ČR.

Ve volné odpovědi dále respondenti uvedli tyto individuální způsoby nebo místa, jak a kde se učili česky: babička, česká stomatologická literatura, čeština pro samouky, kolegové - krajané déle žijící v ČR, od rodinných příslušníků, od vietnamských přátel, od zákazníků v obchodě, ze slovníku, prostřednictvím soukromého učitele.

Jazykové kurzy (zdarma i placené) navštěvovali zejména respondenti s povolením k dlouhodobému i trvalému pobytu, cizinci s vízem na dobu delší než 90 dnů (do jednoho roku) spoléhali spíše na to, co se naučí od českých kolegů či přátel a co pochytí z rozhlasu či televize. Občané Ukrajiny a Vietnamu preferovali spíše jazykové kurzy zdarma, občané Ruské federace spíše kurzy, které si platili sami. Cizinci s nejnižším stupněm vzdělání navštěvovali jazykové kurzy pouze sporadicky.

²³ Pro ilustraci uvádíme citaci mladé Ukrajinky z pilotáže, která v souvislosti s podáním žádosti o trvalý pobyt prošla tímto jazykovým kurzem zdarma: „No, nemluvim, no moc. *To tam přijdeš do toho kurzu, protože musíš. Dostaneš jako knihu a CD-čko a pak se učíš jenom doma. Potom už jdeš jenom na tu zkoušku.*“

Graf č. 8 **Kde jste se učila/a česky?, v %***

pozn.: *Součet nedává 100 %, respondenti mohli uvést více než jednu odpověď.

Zdroj: autoři

3.6 Zaměstnání a pracovní život

Další nesmírně důležitou oblastí ovlivňující proces integrace je oblast pracovního života cizinců, která kromě ekonomického profitu umožňuje kromě jiného i sociální interakci s příslušníky majority, krajany, resp. jinými cizinci.

Zajímalo nás, jakou formou jsou cizinci v ČR zaměstnáni a zda se nám v rámci dotazníkového šetření podaří přiblížit se velmi citlivé oblasti, kterou je zaměstnávání cizinců bez pracovní smlouvy. Právě tato nelegální či neregulérní forma zaměstnávání (preferovaná zejména zaměstnavateli, resp. zadavateli práce) s sebou zpravidla nese pocit rizika a nejistoty a také rozšiřuje možnosti zneužívání cizinců ze strany zaměstnavatelů.

Jakým způsobem jste v ČR zaměstnán/a? Máme na mysli i příležitostné a sezónní práce, jako jsou např. brigády. (q31)

Respondenti na tuto otázku mohli uvést více odpovědí, ve výsledku ale bylo zjištěno, že tuto možnost využily pouze tři osoby. Nejčastěji byli respondenti zaměstnání na základě uzavření pracovní smlouvy se zaměstnavatelem, u něhož pracují (37 %) nebo podnikali na živnostenský list (28 %). U pracovní agentury pracovalo celkem 14 % respondentů. V rodině (vlastní nebo cizí) pracovalo za mzdu 7 % osob, 6 % vypomáhalo v rodinném podniku bez nároku na mzdu, nepracovalo (ani formou brigády) 5 % a nedobrovolně nepracovali²⁴ 4 % osob - přehled viz graf č. 9. Ženy kupodivu o něco častěji podnikaly na živnostenský list než muži (29 %: 27 %), méně často pracovaly pro pracovní agenturu (10 %: 17 %), méně často měly uzavřenou pracovní smlouvu se zaměstnavatelem (33 %: 41 %), častěji pracovaly v rodině za mzdu (8 %: 6 %), výrazně častěji nepracovaly ani formou brigády (8 %: 3 %) nebo

²⁴ tzn. „nepracuji, ale mám zájem pracovat“

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

nepracovaly, ale zájem o práci měly (5 %: 2 %). Dvě ženy ukrajinské národnosti na tuto otázku odmítly uvést odpověď.

Graf č. 9 **Forma (způsob) zaměstnání v ČR, v %***

pozn.: *Součet nedává 100 %, respondenti mohli uvést více než jednu odpověď.

Zdroj: autoři

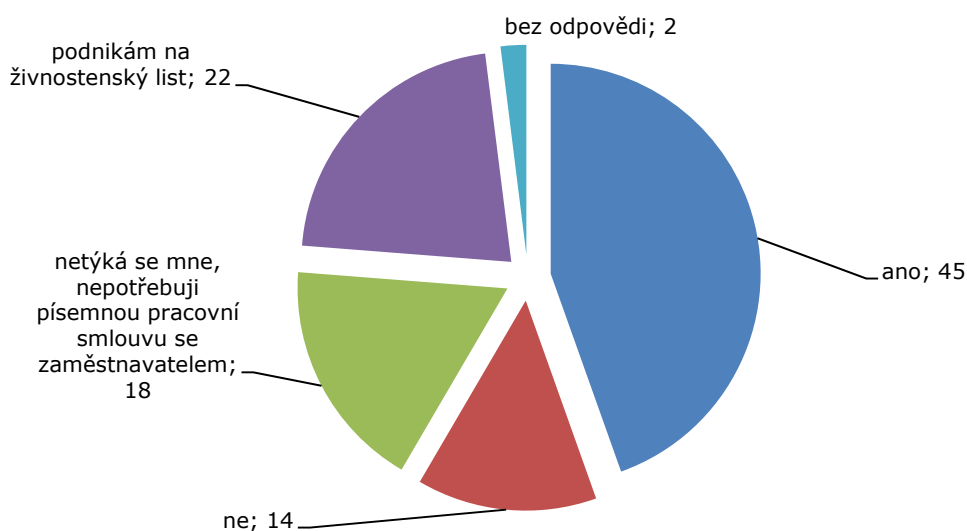
Forma zaměstnání statisticky významně korelovala se státní příslušností. **Vypomáhání v rodině bez nároků na mzdu se týkalo prakticky výlučně občanů Vietnamu** (17 % z nich) a také tří občanů Ukrajiny. **Nejčastějšími zaměstnanci pracovních agentur byli Ukrajinci** (17 % z nich). Vietnamci zase nejčastěji podnikali (42 %) nebo vypomáhali v rodinném podniku (celkem 31 %) - přehled viz tabulka č. 16. Nejčastěji podnikaly osoby se středoškolským odborným vzděláním (41 % z nich) a vysokoškolsky vzdělané osoby (34 %).

Tabulka č. 16 **Forma zaměstnání podle státní příslušnosti, v %**

forma zaměstnání v ČR	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové	celkem
mám pracovní smlouvu se zaměstnavatelem, u něhož pracuji	47	18	40	37
jsem zaměstnancem pracovní agentury (mám s ní smlouvu)	17	6	18	14
podnikám na živnostenský list	20	42	27	28
vypomáhám v rodinném podniku bez nároku na mzdu	2	17	0	6
pracuji v rodině (vlastní nebo cizí) za mzdu	4	14	4	7
nepracuji (nevydělávám si ani formou brigády)	5	2	8	5
nepracuji, ale mám zájem pracovat	3	4	4	4
bez odpovědi	1	0	0	1
celkem (abs.)	168	96	45	309

Máte uzavřenou písemnou pracovní smlouvu se zaměstnavatelem? (q32)

Pracovní smlouvu se zaměstnavatelem mělo uzavřeno celkem 45 % respondentů, 22 % uvedlo, že podnikají, 18 % takovouto smlouvu nepotřebovalo a 14 % (abs. 44 osob) uvedlo, že písemnou smlouvu se zaměstnavatelem uzavřenou nemá a 2 % odpověď neuvedli - viz graf č. 10.

Graf č. 10 **Uzavřená písemná smlouva se zaměstnavatelem, v %**

Zdroj: autoři

Statisticky významnou se v tomto případě ukázala být opět státní příslušnost. **Bez uzavřené písemné smlouvy pracovali zejména občané Ukrajiny. Vietnamci naopak častěji uváděli, že písemnou pracovní smlouvu nepotřebují, nebo uváděli podnikatelskou činnost** - viz tabulka č. 17. Nejčastěji neměli písemnou pracovní smlouvu uzavřenou cizinci, kteří do ČR přijeli z menších měst a vesnic, a jednalo se spíše o osoby s vyučením nebo odborným vzděláním s maturitou. **Až polovina z těch, kteří uvedli, že nemají uzavřenou pracovní smlouvu, neměla úředně ověřený doklad o uznání svého středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání** (celkem 18 osob) **a většina z nich ani nevěděla, jakým způsobem si tento doklad může obstarat.** 18 % respondentů z těch, kteří uvedli, že pracují bez uzavřené pracovní smlouvy, nemělo uzavřené zdravotní pojištění. *Nejčastěji pracovali bez písemné pracovní smlouvy se zaměstnavatelem mladí cizinci ve věku do 24 let a cizinci ve věku 25 až 34 let, s příjmy od 15 tisíc do 19 tisíc a práci vykonávali zejména pro pracovní agentury (Ukrajinci - 10 osob a jeden občan Ruské federace - uvedený účel pobytu zaměstnání 9x + 1x rodinné důvody) nebo pracovali v rodinném podniku bez nebo s nárokem na mzdu (zejména Vietnamci - celkem 21 osob, z toho 7 uvedlo, že pracovní smlouvu nepotřebují, i když jsou v ČR za účelem zaměstnání, dále 5 Ukrajinců s pobytem za účelem zaměstnání).* Výrazně odlišná jazyková bariéra u této skupiny zjištěna nebyla. Lze se oprávněně domnívat, že ve výše uvedených případech agenturního zaměstnávání a práce v rodině bez uzavřené pracovní smlouvy se jednalo o tzv. nelegální nebo neregulární zaměstnávání. **Výrazně odlišná jazyková bariéra u této skupiny zjištěna nebyla.** Více než třetina těchto osob se v ČR osobně setkala

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

s diskriminací. To dokládá významnou souvislost mezi diskriminací a regularitou zaměstnání.

Tabulka č. 17 **Písemná pracovní smlouva se zaměstnavatelem podle státní příslušnosti, (v %)**

<i>písemná smlouva</i>	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové	celkem
ano	57	23	47	45
ne	16	11	16	14
netýká se mne, nepotřebuji to	8	33	18	17
podnikám na živnostenský list	17	33	15	22
bez odpovědi	2	0	4	2
celkem	100	100	100	100

Jste spokojen/a se svojí prací v České republice? (q33)

Přejete si najít jiné pracovní místo, než dosud máte? (q34)

Na otázky q33 a q34 odpovědělo celkem 281 respondentů. **Převážná většina respondentů zkoumaného souboru (81 %) uvedla, že je se svojí prací v ČR spokojena** (index míry spokojenosti s vykonávanou prací = 0,78) - viz tabulka č. 18. Spokojenější se svojí prací v ČR byli cizinci s trvalým pobytem (index = 0,80), méně spokojeni cizinci s vízem na dobu delší než 90 dnů (do doby jednoho roku, index = 0,68). **S vyšší dosaženého vzdělání, příjmem a věkem rostla i spokojenost s vykonávanou prací v ČR.** Spokojenost s prací byla vyšší u žen (index = 0,81) než u mužů (index = 0,76). *Cizinci, kteří se osobně v ČR setkali s nějakou formou diskriminace (nerovným zacházením, odmítáním, šikanou v zaměstnání či při podnikání) pocítovali menší pracovní uspokojení* (index = 0,68) než cizinci bez této zkušenosti (index = 0,84).

Pouze třetina cizinců si přála najít jiné pracovní místo, většina by nové místo nehledala (57 %). Respondenti si byli jistě vědomi toho, že jsou vázáni povolením k zaměstnání na pracovní místo u současného zaměstnavatele. Překvapujícím zjištěním je, že jinou práci by spíše hledali respondenti s vízem nad dobu delší 90dnů (index = 0,55) než cizinci s trvalým pobytem (index = 0,50). Přitom pro CTZ s vízem nad 90 dnů je změna zaměstnání komplikovaná (musejí žádat o nové povolení k zaměstnání i povolení k pobytu mimo území ČR), zatímco CTZ s trvalým pobytem již nemají povolení k zaměstnání, mohou měnit libovolně pracovní místo, což ovšem nemusí být v době krize snadné. Signifikantní rozdíly mezi muži a ženami zjištěny nebyly. *Nejméně by jinou práci hledali Vietnamci* (index = 0,47) a dále občané ruské federace (index = 0,53). *Naopak, největší přání hledat jinou práci vyjádřili Ukrajinci* (0,55). Cizinci z menších měst by hledali jinou práci více (index = 0,55) než cizinci z velkoměst (index = 0,51). Jinou práci by spíše nehledali cizinci se středoškolským odborným vzděláním (index = 0,46) a vysokoškolsky vzdělaní cizinci (index = 0,47). Naopak, vyučení v oboru s nebo bez maturity (0,57) a středoškoláci s maturitou (0,53) o jiné práci přemýšleli více. *Míra zájmu o jinou práci klesala s věkem* (15 až 24 let, index = 0,61 a 45 let a více, index = 0,48) *a výškou příjmu* (do 9 999 Kč index = 0,84 a od 20 tisíc do 29 999 Kč, index = 0,40). *Cizinci, kteří nevěděli, jak si obstarat úřední doklad o ověření dosaženého vzdělání, by jinou práci spíše ani nehledali* (index = 0,48). *Cizinci, kteří se osobně setkali s diskriminací, by jinou práci hledali ovšem podstatně častěji* (index = 0,64) než ti, kteří tuto zkušenost neměli (index = 0,45).

Výše uvedená zjištění jsou výsledkem systémových opatření zaměstnávání CTZ, která paralyzují jejich pracovní mobilitu. Respondenti si byli zřejmě vědomi svých reálných omezených možností na trhu práce ČR a tak i v případech nespokojenosti se svým stávajícím zaměstnáním v ČR (např. nízký plat, diskriminace, kvalifikačně nenáročné pracovní místo) projevovali jen malou snahu hledat si jinou práci (příčemž jinou neznamená nutně lepší).

Tabulka č. 18 **Spokojenost s prací a přání najít si jiné pracovní místo podle státní příslušnosti**

*index pocitu spokojenosti s prací v ČR *index přání žít v ČR pouze podle zvyků z domova státní příslušnost	<i>Jste spokojen/a se svojí prací v České republice?</i>	<i>Přejete si najít jiné pracovní místo, než dosud máte?</i>
Ukrajina	0,78	0,55
Vietnam	0,79	0,47
Rusko	0,78	0,53
celkem	0,78	0,52

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,0 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Uvažoval/a jste někdy o tom, že odejdete z České republiky, jestliže se Vám zde nepodaří nalézt lepší práci? (q35)

Na tuto otázku odpovídali pouze respondenti, kteří v předcházející otázce alespoň trochu uvažovali o jiném pracovním místě.²⁵ Celkem odpovědělo 179 respondentů. O opuštění ČR by v případě neúspěchu najít lepší pracovní místo uvažovala více než třetina cizinců zkoumaného souboru (35 % - index = 0,53).

Největší přesvědčení zůstat v ČR i navzdory neúspěchu najít si lepší práci vyjádřili Vietnamci (index = 48), **následně pak Ukrajinci** (index = 0,53). **Naopak občané Ruské federace by v tomto případě volili spíše odchod z ČR** (index = 0,65) - viz tabulka č. 19. Ženy by v ČR spíše zůstaly (index = 0,49).²⁶ V případě nezdaru na trhu práce by volili odchod z ČR zejména cizinci žijící na ubytovnách (index = 0,72), naopak cizinci žijící ve vlastním nebo pronajatém domě/ bytě by spíše zůstali (index = 0,42 a index = 0,48). Problémům s hledáním lepšího pracovního místa v ČR by se nejvíce přizpůsobili cizinci se středoškolským vzděláním s maturitou (index = 0,46) a cizinci se středoškolským všeobecným vzděláním s maturitou (index = 0,48), méně už cizinci vyučení v oboru s/bez maturity (index = 0,58), dále se základním (index = 0,56) a vysokoškolským (index = 0,57) vzděláním. Intenzita úvah o opuštění ČR v případě nezdaru na trhu práce s věkem rostla.

²⁵ kategorie odpovědí: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne

²⁶ muži index = 0,56

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Tabulka č. 19 **Úvaha o opuštění ČR z důvodu neúspěchu v hledání lepší práce podle státní příslušnosti**

*index státní příslušnost	Uvažoval/a jste někdy o tom, že odejdete z ČR, jestliže se Vám nepodaří nalézt lepší práci?
Ukrajina	0,53
Vietnam	0,48
Rusko	0,65
celkem	0,53

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0 - 1,0 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Dále byla zjištěna statisticky významná závislost mezi druhem povolení k pobytu a tendencí opustit ČR v případě neúspěchu v hledání lepší práce - viz tabulka č. 19. V případě nemožnosti najít výhodnější pracovní uplatnění by ČR opustili zejména cizinci s vízem na dobu delší než 90 dnů (index = 0,71), s odchodem by naopak váhali cizinci s trvalým pobytem (index = 0,45). *Cizinci, kteří si přáli získat státní občanství, by ČR spíše neopustili ani v případě, že by na trhu práce nemohli najít lepší pracovní uplatnění.*

Tabulka č. 20 **Úvaha o opuštění ČR z důvodu neúspěchu v hledání lepší práce podle druhu povolení k pobytu**

*index státní příslušnost	Uvažoval/a jste někdy o tom, že odejdete z ČR, jestliže se Vám nepodaří nalézt lepší práci?
vízum na dobu delší 90dnů (do doby jednoho roku)	0,71
povolení k dlouhodobému pobytu v ČR	0,58
povolení k trvalému pobytu v ČR	0,45
celkem	0,53

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0 - 1,0 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Představte si, že byste měl/a možnost získat lepší práci. Vyberte, prosím, ze seznamu maximálně 3 atributy, které by Vaše práce měla splňovat. (q36)

*Obtížné pracovní podmínky významné části CTZ, zejména nižší úroveň jejich výdělků, dále nestandardní pracovní doba, nejistota zaměstnání a fyzická náročnost se odrazily v reakcích respondentů na tuto otázku a cizinci svými odpověďmi poskytli poměrně konkrétní představu o tom, jak by měla jejich lepší práce v ČR vypadat. V tomto případě byl uplatněn princip limitovaných preferencí uvedených variant odpovědí a respondenti si mohli vybrat z baterie 10 variant odpovědí tři hlavní, které nejvíce vystihovaly jejich představy o lepší práci (rovněž mohli uvést svoji vlastní odpověď). Ani jedna varianta odpovědi nezůstala nevyužita. Vyjádřilo se celkem 281 respondentů, z toho tři konkrétní odpověď neuvedli. **Většina cizinců zkoumaného souboru si přála zejména lépe placenou práci, než mají dnes (68 %), a to shodně ve všech třech sledovaných skupinách podle státní příslušnosti** - viz tabulka č. 20 a 21. Více než čtvrtina cizinců preferovala práci méně fyzicky namáhavou (27 %), bez nutnosti pracovat o sobotách a nedělích nebo svátcích (25 %), s osmiho-*

dínavou pracovní dobou²⁷ (23 %) a práci na dobu neurčitou (21 %). Méně důležitými byly pro cizince požadavky na tvůrčí práci (17 %), méně stresující práci (14 %) a odpovědnější práci (9 %). Z volných odpovědí nejčastěji zazněl požadavek na využití dosaženého vzdělání (4x), dále na volnou pracovní dobu (1x) a dobrý pracovní kolektiv (1x).

Tabulka č. 21 **Hlavní atributy, které by mělo splňovat pracovní místo v případě možnosti získání lepší práce, v %**

tři atributy lepší práce*	%
lépe placená než je práce, kterou mám dnes	68
méně fyzicky namáhavá	27
bez práce o sobotách a nedělích, o svátcích	25
s pracovní dobou nepřesahující osm hodin denně	23
stálá práce na dobu neurčitou	21
méně jednotvárná, rozmanitější, tvořivější	17
méně stresující	14
odpovědnější	9
méně riziková (z hlediska možnosti úrazu či škodlivosti prostředí)	9
bez nočních pracovních směn	8
jiné	4
bez odpovědi	3

pozn.: *Součet odpovědí se rovná 100 %, respondenti mohli odpovídat třemi odpověďmi.

Při analýze odpovědí respondentů, kteří se setkali v ČR osobně s diskriminací (nerovným zacházením, odmítáním, šikanou v zaměstnání či podnikání), dospěl výzkumný tým k zajímavému zjištění. **Míra preferencí požadavků na lepší pracovní místo se u osob s osobní zkušeností s diskriminací výrazně lišila od osob, které zkušenost s diskriminací neměly, a to ve dvou atributech - „lépe placené pracovní místo“ a „stálá práce na dobu neurčitou“.** Až 82 % těchto osob by si přálo lépe placenou práci a 28 % by uvítalo práci na dobu neurčitou. Pro srovnání uvádíme, že v případě osob bez vyjádřené osobní zkušenosti s diskriminací byly oba tyto požadavky výrazně méně preferované - lépe placená práce (61 %) a stálá práce na dobu neurčitou (18 %). Z uvedeného lze sekundárně odvodit (podle jednoduchého až laického principu, „čeho se mi nedostává, po tom nejvíc toužím“), že **největší pocit diskriminace (ať už jde nebo nejde o reálnou diskriminaci) v zaměstnání (znevýhodnění, nerovné zacházení) pociťovali cizinci zkoumaného souboru právě v oblasti odměňování (výše výdělku) a v nejistotě zaměstnání.** Dále uvádíme, že v porovnání se ženami si muži více přáli lepší finanční ohodnocení, dále méně fyzicky náročnou práci a stálou práci na dobu neurčitou. Jak muži, tak ženy si dále přáli pracovní místo bez práce o sobotách a nedělích a o svátcích, pracovní dobu nepřesahující osm hodin. Ženy si více než muži přály vyšší pracovní odpovědnost.

Seřadili jsme odpovědi respondentů podle četností, v třídění podle jejich státní příslušnosti a sestavili tabulku s přehledem pořadí preferencí požadavků cizinců sledovaných skupin na lepší práci vykonávanou v ČR - viz tabulka č. 22. *Jak Ukrajinci, tak Vietnamci i Rusové shodně očekávali od lepšího pracovního místa zejména vyšší výdělek. Co se shody týče, všechny tři skupiny cizinců by přivítaly stálou práci na dobu*

²⁷ Osmihodinovou pracovní dobu požadovali zejména podnikající cizinci (35 % z nich).

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

neurčitou (4. místo v pořadí). Ukrajinci kladli větší důraz na menší fyzickou náročnost vykonávané práce, Vietnamci a Rusové spíše požadovali pracovní místo s osmihodinovou pracovní dobou. Rusové si častěji přáli méně stresující a méně jednotvárnou práci; větší rozmanitost a tvořivost by zase přivítali shodně Ukrajinci i Vietnamci. Větší odpovědnost v práci nejméně postrádali Vietnamci.

Tabulka č. 22 **Odlíšnost pořadí atributů na lepší práci podle státní příslušnosti**

pořadí atributů (od 1 po 11)*/státní příslušnost	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové
lépe placená, než je práce, kterou mám dnes	1.	1.	1.
méně fyzicky namáhavá	2.	6.	4.
bez práce o sobotách a nedělích, o svátcích	3.	3.	2.
s pracovní dobou nepřesahující osm hodin denně	6.	2.	3.
stálá práce na dobu neurčitou	4.	4.	4.
méně jednotvárná, rozmanitější, tvořivější	5.	5.	7.
méně stresující	7.	7.	5.
odpovědnější	8.	11.	6.
méně riziková (úraz/škodlivost prostředí)	8.	9.	8.
bez nočních pracovních směn	9.	8.	8.
jiné	10.	9.	9.
bez odpovědi	11.	10.	10.

pozn.: *1 největší procentní zastoupení odpovědí, 11 nejmenší procentní zastoupení

Cizinci žijící ve velkoměstech (např. Praha, Brno, Ostrava) kladli větší důraz na to, aby jejich případná lepší práce nebyla vykonávána v nestandardní pracovní době (o sobotách, nedělích a svátcích) a aby nepřesahovala osmihodinovou pracovní dobu. Naopak, cizinci z menších měst se spíše akcentovali vyšší výdělek, menší fyzickou náročnost a menší jednotvárnost.

*Rozdílnost preferencí požadavků na lepší práci rostla podle stupně nejvyššího dosaženého vzdělání - viz tabulka č. 23. Cizinci všech vzdělanostních stupňů by si přáli lépe placenou práci. Vysokoškolsky vzdělaní cizinci obsadili v preferencích pouze 6 míst v pořadí z jedenácti. Kromě vyššího výdělku by si nejvíc přáli práci méně fyzicky namáhavou, bez pracovního vytížení o sobotách, nedělích a svátcích, méně jednotvárnou, méně stresující, odpovědnější, nepřekračující osmihodinovou pracovní dobu a odpovídající jejich dosaženému vzdělání. Z uvedeného lze sekundárně usuzovat, že **právě u vysokoškolsky vzdělaných cizinců se projevil výrazný nesoulad mezi jejich nejvyšším dosaženým stupněm vzdělání a prací, kterou v ČR vykonávají.***

Tabulka č. 23 **Odlíšnost pořadí atributů na lepší práci podle stupně nejvyššího dosaženého vzdělání**

pořadí atributů (od 1 po 11)*/stupně vzdělání**	I.	II.	III.	IV.	V.
lépe placená, než je práce, kterou mám dnes	1.	1.	1.	1.	1.
méně fyzicky namáhavá	5.	2.	3.	2.	2.
bez práce o sobotách a nedělích, o svátcích	3.	3.	2.	6.	2.
s pracovní dobou nepřesahující osm hodin denně	4.	4.	2.	7.	4.
stálá práce na dobu neurčitou	2.	5.	3.	5.	5.
méně jednotvárná, rozmanitější, tvořivější	4.	8.	4.	3.	2.
méně stresující	6.	6.	5.	6.	2.
odpovědnější	6.	9.	4.	4.	3.
méně riziková (úraz/škodlivost prostředí)	7.	7.	6.	7.	6.
bez nočních pracovních směn	6.	10.	6.	6.	5.
jiné	6.	12.	8.	8.	4.
bez odpovědi	8.	11.	7.	9.	6.

pozn.: * 1 největší procentní zastoupení odpovědí, 11 nejmenší procentní zastoupení

** Stupně vzdělání: I. základní i neukončené, praktická škola bez vyučení; II. vyučen v oboru bez maturity i s maturitou; III. středoškolské odborné s maturitou; IV. středoškolské všeobecné s maturitou; V. vysokoškolské vzdělání (všechny stupně)

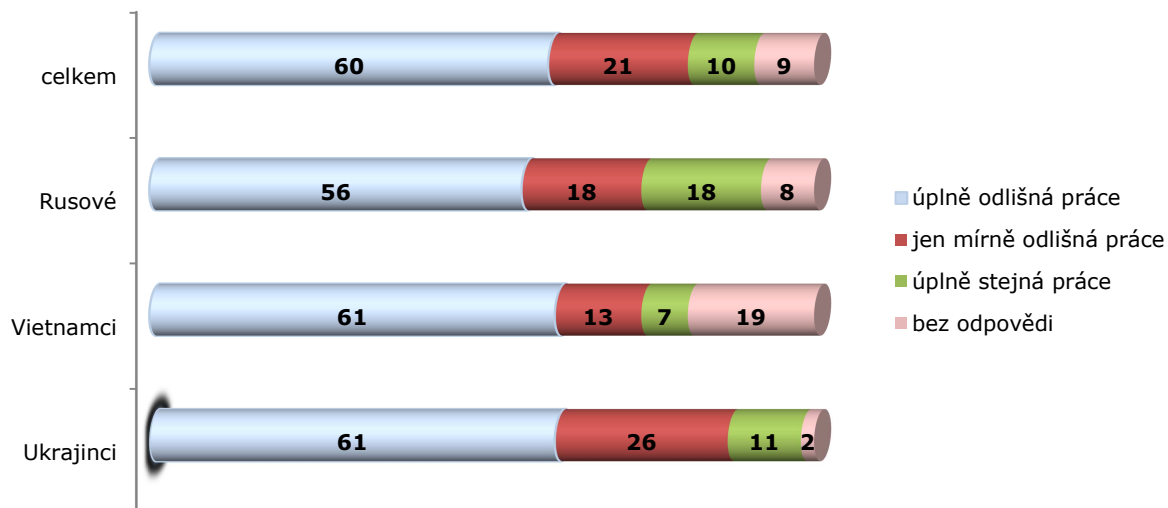
Cizinci se středoškolským nebo vysokoškolským vzděláním, kteří neměli úředně ověřený doklad o uznání jejich vzdělání v porovnání s těmi, kteří tento doklad vlastnili, mnohem více prahli zejména po práci lépe placené (až 72 %: 61%), bez vytížení o sobotách, nedělích a svátcích (32 %: 17 %), méně fyzicky namáhavé (31 %: 22 %) a po práci na dobu neurčitou (19%: 14%).

Vykonáváte v České republice odlišnou práci, než jste vykonával/a doma v zemi svého původu? (q37)

Na základě předešlých výzkumů byla vyslovena hypotéza, že CTZ vykonávají v ČR spíše stejnou práci jako ve své zemi původu. Tato hypotéza se ovšem nepotvrdila. **Pouze 10 % cizinců** (z 281 respondentů) **vykonávalo v ČR úplně stejnou práci jako ve své zemi původu**. Naopak, **úplně odlišnou práci vykonávala víc než polovina cizinců** (60 %) a 21 % cizinců vykonávalo práci jen mírně odlišnou. Byla zjištěna statistická závislost mezi ne/odlišností vykonávané práce v ČR a státní příslušností. Na otázku neodpovědělo až 9 % respondentů - viz graf č. 11. **Na shodných pracovních pozicích pracovali zejména občané Ruské federace** (18 %), naopak **nejméně Vietnamci** (pouze 7 %, přičemž až 19 % Vietnamců na tuto otázku neodpovědělo). Zjištění výzkumu CTZ z roku 2001 přinesla opačné výsledky, většina dotazovaných respondentů vykonávala stejnou práci jako v zemi původu (Zaměstnávání cizinců, část II, Závěrečná zpráva z empirického šetření, Horáková, Čerňanská (Schebelle) 2001).

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Graf č. 11 **Vykonávaná práce v ČR versus práce vykonávaná v zemi původu, v %**

Zdroj: autoři

Úplně odlišnou nebo mírně odlišnou práci vykonávali mírně častěji muži než ženy, signifikantní rozdíly mezi pohlavími ovšem zjištěny nebyly.

Bylo zjištěno, že **skutečnost, zda cizinec v ČR vykonával nebo nevykonával stejnou práci, jakou vykonával v zemi původu, nemá přímý vliv na jeho/její přání dostat státní občanství v ČR**. Cizinci vykonávající v ČR úplně odlišnou práci vyjádřili dokonce vyšší touhu dostat státní občanství ČR než ti, kteří zde vykonávali práci úplně stejnou.

Úplně nebo mírně odlišnou práci vykonávali zejména cizinci vyučení v oboru bez maturity nebo s maturitou a cizinci se středoškolským odborným vzděláním s maturitou (shodně u obou skupin až 88 %), logicky méně už osoby se základním vzděláním (74 %). Šanci najít na trhu práce ČR stejnou pracovní pozici měli zejména vysokoškolsky vzdělaní cizinci - viz tabulka č. 24.

Tabulka č. 24 **Odlišnost práce vykonávané v ČR od práce vykonávané v zemi původu**

odlišnost práce vykonávané v ČR/stupně vzdělání*	I.	II.	III.	IV.	V.
úplně odlišná práce	51	66	65	54	51
mírně odlišná práce	23	22	23	16	15
úplně stejná práce	3	11	4	14	26
bez odpovědi	23	1	8	16	8
celkem	100	100	100	100	100

pozn.: *stupně vzdělání: I. základní i neukončené, praktická škola bez vyučení; II. vyučení v oboru bez maturity i s maturitou; III. středoškolské odborné s maturitou; IV. středoškolské všeobecné s maturitou; V. vysokoškolské vzdělání (všechny stupně)

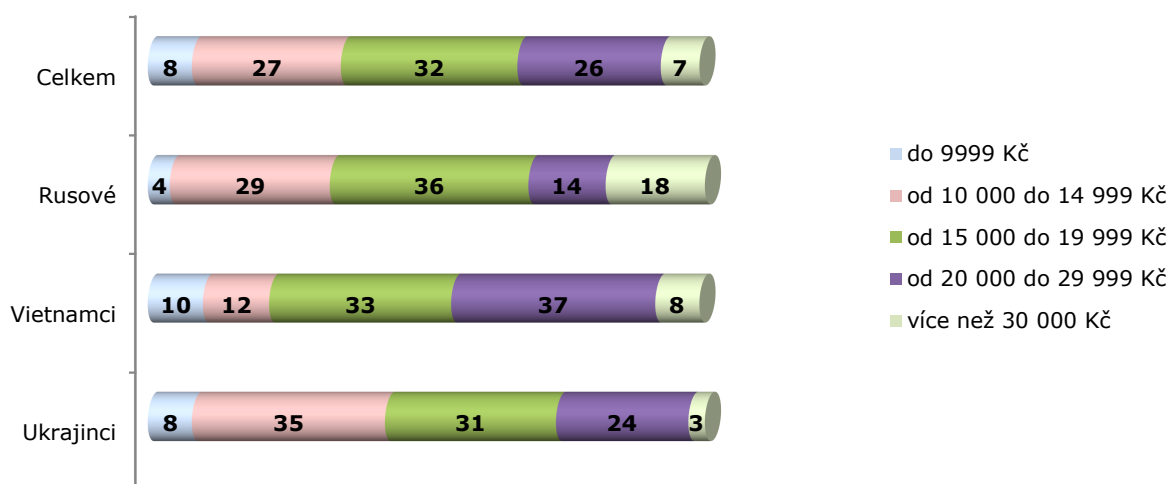
Spokojenost s vykonávanou prací byla vyšší u těch CTZ, kteří vykonávali úplně stejnou práci jako ve své zemi původu (index = 0,91) anebo jenom mírně odlišnou (index = 0,93). Ačkoliv snaha najít si nové pracovní místo byla u CTZ vzhledem k daným podmínkám zaměstnávání CTZ spíše nižší (index = 0,52), největší zájem o hledání nového pracovního uplatnění vyjádřili CTZ vykonávající v ČR odlišnou práci, než jakou vykonávali v zemi původu (0,51). CTZ, kteří vykonávali stejnou práci jak v ČR, tak v zemi původu, by pracovní místo spíše neměli (index = 0,37).

Jaký je Váš měsíční příjem ze zaměstnání či podnikání v Kč? (q38)

Na choulostivou otázku o výši příjmu (ve smyslu výtěžku z pracovní činnosti) odpovědělo celkem 66 % cizinců z 281 relevantních respondentů. Průměrný příjem cizinců zkoumaného souboru činil 17 300 Kč. Střední hodnota intervalu uvedených příjmů s minimem 2 000 Kč (uvedeno celkem 3x) a maximem 60 000 Kč (uvedeno celkem 1x)²⁸ činila 16 000 Kč. Nejčastější hodnota uvedeného příjmu cizinců byla 15 000 Kč. Agregací příjmových údajů bylo zjištěno, že nejvíce cizinců zkoumaného souboru vydělávalo od 15 000 do 19 999 Kč (32 %) a od 10 000 Kč do 14 999 Kč (27 %). Více než 30 000 Kč vydělávalo 7 % cizinců zkoumaného souboru. Příjem 8 % cizinců byl pod hranicí 10 000 Kč - viz graf č. 12.

Nejvyšší výtěžky uváděli zejména občané Vietnamu (většina z nich udávala příjem od 20 000 do 29 999 Kč (37 %) a třetina od 15 000 do 19 999 Kč) a také občanů Ruské federace (více než třetina uvedla příjem v intervalu od 15 000 do 19 999 Kč a třetina uvedla příjem 20 000 Kč a více). Občané Ukrajiny se pohybovali spíše v nižších příjmových intervalech - více než třetina uvedla příjem od 10 000 do 14 999 Kč, necelá třetina od 15 000 do 19 999 Kč.

Graf č. 12 **Kategorie příjmu cizinců zkoumaného souboru, v %**

Zdroj: autoři

²⁸ Z analýzy příjmů byly odstraněny extrémní hodnoty uvedené třemi respondenty (98 750, 150 000 a 250 000 Kč).

Cizinci s vízem na dobu delší než 90 dnů (do doby jednoho roku) se pohybovali zejména v příjmovém pásmu od 10 000 do 19 999 Kč (86 %). **S délkou pobytu v ČR a větší jistotou plynoucí ze statutu dlouhodobého a zejména trvalého pobytu se zvyšoval i příjem cizinců zkoumaného souboru.** Více než třetina cizinců s trvalým pobytem (38 %) uvedla příjem v intervalu od 20 000 Kč do 29 999 Kč. Česká republika toleruje práci i cizincům, kteří jsou v ČR za účelem studia. Měsíční příjmy u většiny pracujících studentů zkoumaného souboru byly nižší než 10 000 Kč.

Třídění příjmu podle vzdělání nebylo možné provést z důvodu nízkého počtu respondentů, kteří uvedli výši svého příjmu.

Byla zjištěna statistická závislost mezi věkem a výší příjmu. **Příjmově nejlépe na tom byli cizinci ve zralém věku 35 až 44 let, kteří mají možnost zúročení jak pracovních dovedností, tak i pobytových zkušeností v ČR a jejichž zdravotní kondice ještě není natolik ovlivněna věkem, pracovním opotřebením a nemocemi** (67 % měsíčně vydělávalo víc než 15 tisíc Kč), naopak nejméně za měsíc vydělávali mladí (často studující) cizinci ve věku 15 až 24 let (více než tři čtvrtiny (76 %) vydělávali méně než 15 tisíc Kč. Ve věkové kategorii 15 až 24 let vydělávali cizinci hlavně do 10 tisíc Kč za měsíc (63 %), ve věku 25 až 34 let hlavně od 15 000 do 19 999 Kč (37 %), ve věku 35 až 44 let hlavně od 20 000 Kč do 29 999 Kč (40 %) a v kategorii 45 a více let od 15 000 do 19 999 Kč (37 %).

Stačí Vám příjmy Vaší domácnosti na pohodlné uhrazení následujících životních nákladů? (q39)

V další otázce měli respondenti specifikovat, zda jim příjmy jejich domácnosti stačí na pohodlné uhrazení vyjmenovaných životních nákladů: *strava, bydlení, ošacení, náklady na cestu do práce, náklady spojené s docházkou dětí do školy (studia) a náklady spojené s trávením volného času.* K jednotlivým sledovaným životním nákladům byla uvedena čtyřmístná škála (1 = ano, pohodlně, 2 = ano, ale s obtížemi, 3 = spíše nestačí, je to na hraně, 4 = rozhodně nestačí). Dotazovaní hodnotili míru schopnosti pokrytí životních nákladů na této čtyřmístné škále, z které jsme vypočítali vážený průměr, který uvádíme jako index vyjadřující míru schopnosti uhradit zvolené životní náklady z rodinného rozpočtu. Z uvedených odpovědí vyplývá, že **cizinci byli schopni z příjmu svých domácností uhradit nejdůležitější životní náklady spíše s menšími obtížemi.** S uhrazením bydlení měli největší problém Ukrajinci (index = 0,77), naopak nejmenší Vietnamci (index = 0,81) - viz tabulka č. 25. Není ovšem zřídka jevem, že v jedné domácnosti bydlí více než jedna rodina, resp. více nezávislých osob, a to zejména u občanů Vietnamu a Ukrajiny. Tudíž zde dochází k rozložení zátěže placení nejdůležitějších výdajů spojených zejména se stravou a bydlením na více než dvě výdělečně činné osoby. Nejmenší míru schopnosti pohodlně uhradit výdaje na životní náklady uvedli cizinci bydlící na ubytovnách, v pronajaté místnosti nebo u kamarádů či příbuzných. Naopak, nejsnadněji hradili výdaje na životní náklady cizinci bydlící ve vlastním domě či bytě. **Nejméně prostředků zůstávalo cizincům na hrazení výdajů spojených s trávením volného času** (zejména Ukrajincům, index = 0,69). Statisticky signifikantní rozdíly mezi pohlavími byly zjištěny pouze v případě schopnosti uhradit výdaje spojené s bydlením, přičemž u žen byla tato schopnost nižší (index = 0,77) než u mužů (index = 0,80).

Tabulka č. 25 **Schopnost pohodlně uhradit sledované životní náklady z příjmu domácností respondentů**

index* schopnosti uhrazení životních nákladů/státní příslušnost	strava	bydlení	ošacení	náklady cesty do práce	docházky dětí do školy	trávení volného času
Ukrajina	0,86	0,77	0,79	0,83	0,79	0,69
Vietnam	0,88	0,81	0,86	0,84	0,84	0,71
Rusko	0,83	0,80	0,78	0,78	0,82	0,70
celkem	0,86	0,79	0,81	0,83	0,82	0,70

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,0 (**1 = ano, pohodlně, 0 = rozhodně nestačí**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

Byla zjištěna statistická závislost mezi schopností uhradit sledované životní náklady a stupněm vzdělání respondentů a logicky s výší příjmu cizince. Největší zátěž uhradit životní náklady pociťovali cizinci se základním vzděláním a cizinci vyučení v oboru s nebo bez maturity (příjmy jejich domácností nejméně stačily na pokrytí výdajů spojených s trávením volného času – index = 0,63 a 0,64), u vysokoškolsky vzdělaných cizinců tomu bylo naopak.

Se zvyšujícími se potížemi uhradit zásadní životní náklady cizinců klesal i jejich zájem získat státní občanství ČR.

3.7 Zájem o občanskou participaci

V další části dotazníku byly uvedeny otázky zjišťující míru zájmu respondentů participovat na veřejném (občanském) životě. Právo být volen a účastnit se voleb je totiž právě jediným rozdílem mezi právy občanů ČR a cizinců s trvalým pobytem, kteří toto právo nemají. Obzvláště ze strany některých neziskových organizací zabývajících se cizinci zaznívá tento rozdíl v právech cizinců s trvalým pobytem a občanů ČR jako jeden z hlavních argumentů nerovného postavení cizinců v ČR. Z výsledku našeho terénního šetření ovšem vyplývá, že **preference volební participace CTZ jak v místních, tak i v národních volbách je v současnosti pro cizince spíše okrajovou záležitostí.**

Jste členem/členkou nějaké společensko-kulturní či národnostní organizace působící v ČR? (q40)

Jak se organizace jmenuje? (q40x)

Pouze deset cizinců uvedlo (Ukrajinci 3x, Vietnamci 4x, Rusové 3x), že je členem nebo členkou nějaké společensko-kulturní organizace působící v rámci České republiky (shodně pět mužů a pět žen). **Naprostá většina cizinců (97 %) stála mimo jakoukoliv společensko-kulturní organizovanost. Příčiny nízké kulturno-spoolečenské organizovanosti lze hledat zejména ve značném pracovním vytížení CTZ, a tudíž ve velmi omezeném prostoru pro trávení volnočasových aktivit.** Ze společensko-kulturních organizací byly individuálně cizinci uvedeny tyto: apoštolský exarchát (sdružení Ukrajinců), Džerelo, folklórní soubor (malá skupina krajanů), Jóga klub, Klub Ha noi, společnost stavebních cizinců, Svaz studentů vietnamské mládeže v ČR a tenisový klub (celkem 8).

Přejete si ovlivňovat záležitosti cizinců žijících v České republice? (q41)

Chuť respondentů ovlivňovat vývoj záležitostí cizinců v České republice byla velmi malá, pozitivně se vyjádřilo pouze 19 %, tj. 59 cizinců zkoumaného souboru. Jednalo se zejména o cizince se středoškolským odborným vzděláním s maturitou, vyučené v oboru bez nebo s maturitou a se základním vzděláním. Cizinci se středoškolským všeobecným vzděláním nebo vysokoškolsky vzdělaní cizinci projevili pouze ojedinělou snahu mít vliv na záležitosti cizinců v ČR, spíše šlo o cizince ve věku od 25 do 44 let. Ženy o tuto oblast projevily větší zájem než muži (zájem projevilo 27 % cizinek a 12 % cizinců). Snahu o politickou participaci projevili spíše respondenti s příjmem do 20 tisíc Kč. Největší zájem projevili občané Ruské federace (27 % z nich), naopak z občanů Ukrajiny by se této problematice chtělo věnovat pouze 19 % respondentů, u občanů Vietnamu jenom 16 %. **Aktivně chtěli ovlivňovat záležitosti cizinců v ČR zejména ti, kteří si přáli získat státní občanství, nebo si přáli, aby jejich děti vyrůstaly v ČR.**

Uvítal/a byste, kdybyste se mohl/a účastnit místních voleb v České republice? (q42)

A uvítal/a byste, kdybyste se mohl/a účastnit národních voleb v České republice? (q43)

Zájem o participaci na místních nebo národních volbách v ČR byl v obou případech prakticky stejný - místních voleb by se chtělo účastnit pouze 20 % a národních voleb 21 % cizinců zkoumaného souboru. O místní volby projevili zájem zejména cizinci s trvalým pobytem (23 %), u cizinců s povolením k dlouhodobému pobytu v ČR (17 %) nebo s vízem na dobu delší než 90 dnů (18 %) byl tento zájem spíše ojedinělý. **Převážná většina cizinců zkoumaného souboru ovšem zájem jak o místní, tak národní volby v ČR neprojevila.**

Zajímavým zjištěním bylo, že **největší zájem o účast na místních volbách měli zejména občané Ruské federace** (téměř třetina ze zkoumaných Rusů - 29 %), kteří se v běžném životě spíše izolují, a jejich zájem o majoritní společnost je velmi nízký. V pořadí na druhém místě projevili zájem o lokální volby Ukrajinci (20 % z nich), nejméně místní volby zajímaly Vietnamce (pouze 16 %). O místní i národní volby projevili zájem zejména cizinci bydlící v pronajatém nebo vlastním bytě/domě, cizinci bydlící v pronajaté místnosti nebo na ubytovně o volby zájem neměli. Lokálních voleb i národních voleb by se nejraději účastnili cizinci s vysokoškolským (32 %) nebo středoškolským odborným vzděláním (32 %), cizinci s jiným stupněm dosaženého vzdělání účast v místních volbách postrádali minimálně, dále spíše mladí cizinci ve věku od 15 do 24 let (22 %) a 35 až 44 let (23 %). **Zájem o místní volby projevili zejména cizinci stojící o občanství ČR nebo sloučení rodiny a ti, kteří si přáli, aby jejich děti vyrůstaly v ČR.**

Jak již bylo uvedeno výše, zájem o participaci na národních volbách projevilo pouze 21 % cizinců zkoumaného souboru (zájem o národní volby v třídění podle druhu povolení k pobytu neměl velký rozptyl, z cizinců s trvalým pobytem projevilo zájem o národní volby 22 % cizinců, s povolením k dlouhodobému pobytu 21 % a s vízem na dobu delší než 90 dnů 18 %). Zájem o národní volby projevili zejména cizinci stojící o občanství ČR nebo sloučení rodiny a ti, kteří si přáli, aby jejich děti vyrůstaly v ČR, spíše ženy (26 % všech žen) než muži (16 %). O národní volby projevili největší zájem občané Ruské federace (třetina Rusů zkoumaného souboru), následně pak Ukrajinci (19 %) a Vietnamci (18 %).

Chtěl/a byste se stát členem/členkou nějaké politické strany působící v České republice? (q44)

Účast v politické straně by přivítalo 7 % respondentů (tj. 9 Ukrajinců, 8 Rusů a pouze 4 Vietnamci), převážně s trvalým pobytem, méně s povolením k dlouhodobému pobytu. O členství v politické straně neprojevil zájem ani jeden cizinec s vízem na dobu delší než 90 dnů (do doby jednoho roku). O členství v politické straně měly zájem spíše ženy.

3.8 Obavy cizinců a jejich reflexe největších překážek v začlenění do české společnosti**Z čeho máte v České republice obavy?** (q45)

Další zkoumanou oblastí ovlivňující průběh integrace cizinců do majoritní společnosti byly obavy a nejistoty cizinců spojených s jejich životem v České republice. Výzkumný tým se v této kapitole zaměřil na zmapování obav cizinců a sestavil baterii odpovědí obsahující nejčastější starosti, se kterými se CTZ u nás potýkají, jakými jsou: ztráta příjmu nebo bydlení, obavy z vážné nemoci, rozpadu rodiny, ze ztráty přátel, blízkých osob, ze ztráty povolení k pobytu nebo ze ztráty účelu pobytu a z vyhoštění, dále také ze ztráty zdravotního pojištění. Dotazovaní respondenti hodnotili míru obav na čtyřmístné škále, ze které jsme vypočítali vážený průměr, který uvádíme jako index vyjadřující míru obav dotazovaných z vybraných skutečností.²⁹

Cizinci zkoumaného souboru měli z uvedených obav největší obavu z vážné nemoci (index = 0,69), a to shodně jak občané Ukrajiny, Vietnamu i Ruské federace. Dále se nejvíce cizinci obávali ztráty povolení k pobytu a ztráty příjmu ze zaměstnání či podnikání (shodně index = 0,68), což jsou dvě vzájemně propojené veličiny. Ztráta příjmu představuje současně i ztrátu práce či zaměstnání. O něco méně tížila cizince obava ze ztráty účelu pobytu/vyhoštění (index = 0,61) nebo ztráty bydlení (index = 0,58). Méně obav vyvolávala ztráta: přátel, blízkých osob (index = 0,55), zdravotního pojištění (index = 0,55). Nejméně ze všeho se cizinci zkoumaného souboru ovšem obávali rozpadu rodiny (index = 0,50) - viz tabulka č. 26.

Byly zjištěny rozdíly v míře obav mezi jednotlivými skupinami cizinců (v třídění podle státní příslušnosti). **Občané Ukrajiny se výrazně více obávali ztráty příjmu ze zaměstnání či podnikání než občané Vietnamu či Ruské federace.** Pravděpodobně se tady odrazila dlouhodobě zhoršující se situace na trhu práce České republiky, která výrazně postihla zejména obor stavebnictví a široký sektor služeb, kde tradičně nacházejí pracovní uplatnění zejména občané Ukrajiny. Je zajímavé, že **Vietnamce víc než ztráta příjmu trápila ztráta povolení k pobytu.**³⁰ Důvod můžeme hledat v jejich obavách z propadu do nelegálního postavení a rizik s tím spojených. Respondenty tížila ztráta bydlení mnohem méně, než by se předpokládalo, a to i kulturně nejvzdálenější Vietnamce. Z uvedeného zjištění lze usoudit, že se dotazovaní CTZ v průběhu času zorientovali v daných podmínkách tržních nájmu a dokážou svůj život těmito podmínkám maximálně přizpůsobit (bydlení více osob v domácnosti, bydlení v pronajatém pokoji, bydlení na ubytovnách, uskromnění životních

²⁹ Vzhledem k tomu, že uzavřená otázka nemůže reflektovat všechny typy obav, které cizinci mohou mít, byla by pro budoucí výzkumy bariér integrace CTZ žádoucí verifikace zvolených obav cizinců a rozšíření zvolené baterie odpovědí o možnost uvedení alespoň jedné volné odpovědi respondentů na tuto otázku.

³⁰ Lze se domnívat, že strach ze ztráty příjmu u Vietnamců do jisté míry snižuje jejich pohyb v šedé nebo černé ekonomice.

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

podmínek). V případě bydlení CTZ neřeší zejména osobní pohodlí a soukromí, řeší hlavně otázku, jak, kde, za kolik peněz daný pronájem je a jak a kde na tento nájem vydělat.

Z baterie uvedených obav se cizinci všech zkoumaných skupin nejméně obávali rozpadu rodiny (index = 0,50). Lze předpokládat, že se zde projevil jejich vysoký smysl pro rodinný a komunitní život, který je ještě více utužován potížemi, se kterými je jejich život v cizině spjatý a které přináší migrace jako taková. Intenzita udržování rodinných a komunitních vazeb CTZ je poměrně vysoká. Otázkou zůstává, jestli v uznávání rodiny jako vysoké a cenné společensko-kulturní hodnoty CTZ nakonec spíše nepodlehnu tlaku majoritní společnosti, ve které se rodina jako hodnota dostává bohužel spíše do ústraní, podobně jako je tomu dlouhodobě ve všech ekonomicky vyspělých západních zemích.

Tabulka č. 26 **Obavy cizinců v ČR**

index* obavy z/ze pořadí celkem		celkem	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové
1.	vážné nemoci	0,69	0,70	0,66	0,70
2.	ztráty povolení k pobytu	0,68	0,68	0,72	0,61
2.	ztráty příjmu**	0,68	0,71	0,68	0,55
3.	ztráty účelu pobytu/vyhoštění	0,61	0,62	0,63	0,54
4.	ztráty bydlení	0,58	0,60	0,58	0,46
5.	ztráty přátele, blízkých osob	0,55	0,53	0,56	0,58
5.	ztráty zdravotního pojištění	0,55	0,57	0,55	0,55
6.	rozpadu rodiny	0,50	0,51	0,50	0,46

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,0 (**1 = rozhodně ano, 0 = rozhodně ne**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0

pozn.: **ze zaměstnání/podnikání

Co Vy osobně považujete za největší překážku ve Vašem začlenění do české společnosti? (q46)

Dotazovaní měli možnost uvést tři, z jejich pohledu nejvýznamnější, integrační bariéry. Na otázku odpovědělo 86 % dotazovaných, 14 % na otázku neodpovědělo. 19 % z těch, kteří odpověděli, uvedlo, že nemají žádné překážky v začlenění do české společnosti. **Zarážející je relativně vysoký podíl (14 %, 44 osob z 309) těch, kteří uvedli, že nemají o integraci do české společnosti zájem.** Nízké četnosti volných výroků nedávají možnost určit statistickou významnost zjištěných rozdílů v odpovědích respondentů. Přesto zmiňujeme některé odlišnosti v percepci bariér integrace CTZ, které jsou zajímavé a jak je formulovali sami respondenti:

- **Jazyková bariéra**, kterou uvedlo 29 % z těch, kteří na otázku odpověděli, **představuje jednoznačně největší integrační bariéru.** Jazykovou bariéru pociťují významně častěji cizinci s pobytem do jednoho roku (40 %), s délkou doby pobytu odeznívá, což je logické. *Kulturně vzdálenější Vietnamci pociťují jazykovou bariéru více než kulturně blízcí Ukrajinci, ale rozdíl není tak výrazný, jak by se dalo očekávat (35 %: 32 %).* Zajímavé je, že jazykovou bariéru pociťovali nejméně cizinci s nejnižším dosaženým vzděláním (13 %), kteří zřejmě v důsledku charakteru práce, kterou v České republice vykonávají, češtinu příliš nepotřebují. Mezi cizinci se středně vysokým vzděláním je jazyková bariéra uváděna v 30 % až 34 % případů, u vysokoškolačků v 31 % případů. Mladší cizinci pociťují jazykovou bariéru relativně

méně (22 %) a s rostoucím věkem respondentů se vnímání češtiny jako bariéry zvyšuje.

- 13 % respondentů pokládalo za největší integrační překážku **xenofobní postoje většinové společnosti, které mají za následek pocitu sociálního vyloučení přistěhovalců** (neschopnost Čechů přijmout mezi sebe cizince, myšlení, předsudky a nedůvěra Čechů vůči cizincům a integrační problémy dětí cizinců). Tato bariéra se zvyšovala s délkou pobytu cizinců a vnímali ji relativně nejvíce Rusové (20 %), muži (17 %), cizinci s vyšším dosaženým vzděláním (s výjimkou vysokoškolsky vzdělaných osob, kteří tuto bariéru téměř nepocítují) a také relativně více osoby ve středním věku 35-44 let a s vyšším příjmem od 20 tis. do 29 tis Kč.
- 12 % respondentů pokládalo za integrační bariéru **odlišný vzhled, cizí původ, jinou mentalitu a kulturu**. Jeden respondent vyjádřil fatální pocit, že nikdy nebude českou společností přijat, nikdy zde nebude doma a vždy na něho budou ostatní pohlížet jako na cizince. Tento typ odpovědi souvisel s délkou pobytu v ČR, byl vyšší u Vietnamců, osob se středním odborným vzděláním, ve věku 35-44 let a v nejnižší příjmové skupině do 9 999 Kč. 4 % respondentů pokládala za integrační bariéru českou kulturu, zvyky a styl života. To dohromady s předchozí reciproční bariérou představovalo dohromady 16 %. S délkou doby pobytu tato bariéra sílí. Byla relativně vyšší u osob s příjmem od 15 000 do 19 999 Kč.
- 10 % dotazovaných spatřovalo největší integrační bariéru v **ekonomických faktorech** (například: nízký příjem, horší přístup k zakázkám, nemožnost získat půjčku, drahota, zejména pro ty, kteří výdělek posílají domů). Do této kategorie byly zařazeny i problémy v nedostatečné integraci na trhu práce (málo možností nalézt dobrou práci, podřadné práce nabízené cizincům, nestálost práce a nezájem zaměstnavatelů zaměstnávat cizince). Bariéru pociťovali zejména cizinci s pobytem do jednoho roku, častěji Ukrajinci (8 %), muži (11 %), žijící ve městě (17 %), vyučení v oboru (13 %), ve věku 35-44 let (15 %) a s nejnižším příjmem do 9 999 Kč.
- 5 % (14 osob) uvedlo jako bariéru integrace **české zákony, časově omezenou platnost povolení k pobytu, komplikace na úřadech a pomalou práci úředníků**, která má za následek, že vyřizování věcí na úřadech příliš dlouho trvá, rozbujelou byrokracií a korupcí a špatnou informovaností cizinců. Tuto bariéru zmiňovali spíše cizinci s delší dobou pobytu (nad jeden rok a déle), ale počet respondentů byl příliš nízký a neumožňoval podrobnější rozbor.
- 3 % dotazovaných spatřovala nejvýznamnější bariéry integrace **v diskriminaci, nerovném zacházení, rasismu, nenávisti a nevraživosti domácích obyvatel**.
- 3 % respondentů uváděla **rodinné důvody, stesk po domově, odloučení od dětí a příslušníků širší rodiny a problémy související se sloučením rodiny a přílišnou výší poplatků**, které je třeba prokázat, jestliže zamýšlejí pozvat na návštěvu příbuzné.
- 2 % respondentů spatřovala problém **v nedostatku sociálního kapitálu, sociálního zázemí a významných společenských kontaktů**.
- 2 % viděla bariéru integrace **v nedostatku volného času a přílišném pracovním vypětí**.
- 1 % soudilo, že problém spočívá v tom, že **nemá vlastní bydlení a nemá možnost užívat kamenný obchod**.

- ojedinělé názory zmiňovaly **osobní problémy a komplexy, nedostatek vzdělání a neznalost různých profesí, nemožnost rozhodovat o vlastních záležitostech (rozhodují agentury).**

3.9 Znalost a využívání vybraných nástrojů integrační politiky ČR

Do dotazníku byly dále zakomponovány i otázky zaměřené na zhodnocení znalosti a využívání vybraných nástrojů (opatření) integrační politiky - v tomto případě šlo o specifická opatření zaměřená na zvýšení znalosti českého jazyka CTZ, orientaci cizinců ve společnosti a opatření namířená na posílení budování vzájemných vztahů mezi cizinci a majoritní společností.

V České republice jsou řadu let aktivně podporovány programy pro začlenění cizinců do české společnosti, například jazykové kurzy, poradenství v neziskových organizacích, tištěné informace. Víte o tom? (q47)

Téměř polovina respondentů (46 %) uvedla, že ví o programech pro začlenění cizinců do české společnosti, jakými jsou například jazykové kurzy, poradenství neziskových organizací, tištěné informace. Lépe o nich byly informovány ženy než muži (52 %: 41 %). Nejméně informací o programech pro začlenění měli cizinci bydlící v pronajaté místnosti (34 %) a na ubytovně (38 %), naopak, nejlépe cizinci bydlící ve vlastním domě (57 %), u kamarádů či známých (52 %) nebo v pronajatém bytě/domě (47 %). Velikost místa bydlení nesehrávala v informovanosti cizinců o integračních programech významnou roli. Z pohledu vzdělání byli nejlépe informováni vysokoškolsky vzdělaní cizinci a cizinci se středoškolským odborným vzděláním s maturitou (shodně 56 %), naopak nejhůře vyučení v oboru bez nebo s maturitou (38 %).

Bylo zjištěno, že *středoškolsky nebo vysokoškolsky vzdělaní cizinci, kteří věděli o integračních programech, většinou vlastnili úředně ověřený doklad o uznání jejich vzdělání v České republice (59 %). V případě těch cizinců, kteří o těchto programech informování nebyli, vlastnilo tento doklad pouze 40 %. Až 67 % cizinců, kteří nevěděli o integračních programech, nevěděli ani, jakým způsobem si lze tento doklad obstarat. Naopak z těch, kteří se už s programy pro začlenění cizinců do majoritní společnosti setkali, nevědělo jak si obstarat doklad o potvrzení studia 32 %.* ***Integrační programy zvyšují informovanost cizinců o podmínkách jejich života a práce v majoritní společnosti a pomáhají jim lépe využít jejich pracovní potenciál.*** Byla zjištěná vzájemná korelace mezi informovaností cizinců a délkou jejich pobytu v ČR. Zajímavým zjištěním však bylo, že *až 60 % cizinců, kteří nepřerušeně pobývají v ČR po dobu do 6 měsíců, nevědělo o existenci integračních programů pro cizince; v případě cizinců s délkou pobytu více než 6 měsíců a méně než jeden rok to byla polovina (54 %), u cizinců s nepřerušeným pobytem v ČR jeden rok a déle neměla tušení o integračních programech cca třetina z nich (35 %).* Druh jejich povolení k pobytu na jejich informovanost o integračních programech neměl vliv. Z hlediska hlavního účelu pobytu v ČR byli nejlépe mezi cizinci informováni ti, kteří přijeli za účelem podnikat (51 % z nich) a studovat (54 %). Naopak, nejméně informováni byli cizinci, kteří pobývali v ČR z rodinných důvodů (pouze 39 %).

Cizinci, kteří o integračních programech nevěděli, projevovali větší nejistotu a z ní pramenící obavy. Bylo prokázáno, že cizinci, kteří nevěděli o programech pro začleňování cizinců do české společnosti, vyjádřili podstatně větší

obavy ze ztráty příjmu (index = 0,72), ze ztráty zdravotního pojištění (index = 0,59), dále ze ztráty povolení k pobytu (index = 0,70), bydlení (index = 0,60) a také ze ztráty účelu pobytu a z vyhoštění (index = 0,63). Naopak, méně se obávali nemoci (index = 0,67). Míra obav lépe informovaných cizinců z výše uvedených rizik byla podstatně nižší - viz tabulka č. 27.

Tabulka č. 27 Informovanost cizinců o programech pro začleňování cizinců do české společnosti a odlišnost míry jejich obav

V České republice jsou řadu let aktivně podporovány programy pro začlenění cizinců do české společnosti, například jazykové kurzy, poradenství v neziskových organizacích, tištěné informace.

index* obav ze ztráty/Víte o tom?	příjmu	zdravotního pojištění	ztráty povolení k pobytu	bydlení	účelu k pobytu a z vyhoštění
ano	0,62	0,49	0,65	0,54	0,58
ne	0,72	0,59	0,70	0,60	0,63
celkem	0,68	0,55	0,68	0,58	0,61

*index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,0 (**1 = rozhodně ano, 0 = rozhodně ne**); použité váhy pro čtyřmístnou škálu: 1=1, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, neví, bez odpovědi=0
pozn.: **ze zaměstnání/podnikání

Setkal/a jste se někdy s informačními brožurami/letáky pro cizince? Máme na mysli informační materiály o tom, jak řešit různé praktické problémy v životě cizinců, například jak si prodloužit různá povolení, získat legální práci, podnikat... (q48)

Bylo zjištěno, že více než polovina cizinců z třetích zemí (55 %) se s informačními brožurami/letáky určenými pro ně samotné nikdy nesetkala. Z těch, kteří se s materiály určenými k usnadnění procesu integrace cizinců v ČR setkali, byly častěji ženy (52 % ze všech cizinek, 38 % mužů). Nejmenší povědomí o informačních materiálech měli cizinci bydlící na ubytovnách (pouze 25 % z nich) a v pronajaté místnosti (34 %). Nejlepší osobní znalost informačních letáků určených pro cizince byla v menších městech, nevýznamně nižší ve velkoměstech. 60 % z těch cizinců, kteří se nesetkali s informačními letáky pro cizince, nevlastnilo úředně ověřený doklad o uznání jejich středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání v ČR (u těch informovaných to bylo 54 %).

Až 63 % cizinců s nepřerušným pobytem v ČR do šesti měsíců se s informačními letáky nikdy nesetkalo. U těch, kteří tady byli nepřetržitě více než šest měsíců a méně než jeden rok, to bylo 59 %, u nepřerušného pobytu jeden rok a déle (max. 2 roky) to byla až téměř polovina cizinců (48 %), kteří nepřišli do kontaktu s informačními letáky. Opakovanost pobytů v ČR, druh povolení k pobytu ani hlavní účel pobytu v ČR neměli na osobní zkušenost s informačními letáky vliv. Lze však konstatovat, že nejlépe byli informováni ti, co přišli do ČR za účelem podnikat (51 % z nich se setkalo s informačními materiály pro cizince), a studenti (46 %). Nutno poznamenat, že informovanost těch, kteří do ČR přijeli za zaměstnáním (42 %) byla až nedostačující a např. nižší než informovanost cizinců, kteří do ČR přijeli z rodinných důvodů (48 %). Zde se nabízí hypotéza, že způsob rekrutování zahraničních pracovníků klienty či pracovními agenturami má negativní vliv na jejich orientaci ve společnosti a informovanost o vlastních možnostech. Klienti a agentury nemusejí mít nutně zájem na tom, aby byli cizinci dobře informováni o svých právech, povinnostech a možnostech. To jim umožňuje využívat či zneužívat jejich postavení.

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Kromě znalosti integračních programů pro cizince a informačních brožur či letáků nás zajímalo, jestli tyto materiály obsahující rady, jak řešit praktické problémy v životě cizinců, cizincům i skutečně při řešení jejich případných potíží pomohly.

Pomohly Vám tyto materiály při řešení Vašich konkrétních problémů? (q49)

Z vyjádření respondentů lze konstatovat, že většina respondentů (57 %) rady a informace z informačních materiálů určených pro cizince prakticky využila a tyto informace jim pomohly. Téměř třetina cizinců (28 %) v brožurách a letácích odpověď na svoje otázky ovšem nenašla. Odpověď na tuto otázku nedokázalo uvést až 16 % respondentů. Jak již bylo zmíněno výše, ženy byly o aktivitách zaměřených k usnadnění procesu integrace do majoritní společnosti lépe informovány než muži. Informační materiály určené cizincům pomohly většině žen (62 %), které s nimi přišly do styku (pro srovnání - mužů 49 %).

Ačkoliv se cizinci žijící na ubytovnách výrazně méně setkávali s informačními materiály pro cizince, ti cizinci, kteří měli možnost tyto materiály použít, většinou konstatovali, že jim takto získané informace při řešení jejich konkrétních problémů pomohly.

Byla zjištěna statistická závislost mezi věkem a možností nebo schopností využít získané informace z brožur či letáků pro cizince. Tyto informace dokázali nejvíce zúročit cizinci ve věku 25 až 44 let (66 % z nich), u starších cizinců to byla polovina, nejméně pomohly tyto informace nejmladším cizincům ve věku od 15 do 24 let.

Informace o přístupech a možnostech integrace cizinců do majoritní společnosti mohou cizinci čerpat v určité míře i ze sdělovacích prostředků. Zajímalo nás, jestli tyto pořady cizinci sledují a věnují jim pozornost.

Posloucháte pořady o cizincích a pro cizince v rozhlase či televizi? (q50)

Více než třetina cizinců (35 %) pořady o cizincích a pro cizince v rozhlase či televizi sledovala, většina cizinců ale těmto pořadům pozornost nevěnovala. Tyto pořady zůstávaly prakticky mimo pozornost cizinců bydlících na ubytovně, u kamarádů, známých či příbuzných nebo v pronajaté místnosti, a to zřejmě jak z důvodu životního stylu, pracovního času a také z důvodu obtížnějšího přístupu ke sdělovacím prostředkům. Nejvíce tyto pořady sledovali cizinci ve věku 35 až 44 let (43 % z nich).

Domníváte se, že jsou aktivity na podporu začleňování cizinců do české společnosti (jako jsou například jazykové kurzy zdarma, sociální a právní poradenství, multikulturní festivaly) zapotřebí? (q52)

Přesvědčení cizinců o užitečnosti aktivit zaměřených na podporu začleňování cizinců do české společnosti bylo nesporné, toto potvrdily více než tři čtvrtiny cizinců (78 %) nezávisle na délce jejich nepřerušovaného pobytu v ČR. Za nepotřebné je považovalo pouze 8 %, až 13 % cizinců na tuto otázku neodpovědělo. Aktivity na podporu začleňování cizinců do české společnosti vnímali jako užitečné zejména cizinci žijící ve velkoměstech (82 %), méně už cizinci žijící v menších městech (63 %). Pozitivní hodnocení vyjádřili zejména cizinci s vysokoškolským vzděláním (88 %) a cizinci se středoškolským odborným vzděláním (84 %), naopak nejméně pozitivně tyto aktivity hodnotili cizinci pouze se základním vzděláním (65 %). Zde se mohla projevit jistá skepse respondentů s nejnižším stupněm vzdělání o jejich možnosti

uspět v majoritní společnosti. Přece jenom žijeme v době, kdy stát dává různými způsoby najevo, že stojí zejména o vzdělané, špičkové a perspektivní pracovníky, a to jak z řad občanů, tak obzvláště z řad cizinců třetích zemí. Je však otázka, zda CTZ naleznou adekvátní volná pracovní místa, která lze nabídnout cizincům, protože stát je nezaměstná.

Byla zjištěna statistická závislost mezi věkem cizinců a tím, jestli považovali aktivity na podporu začleňování cizinců do české společnosti za potřebné. **Přesvědčení o potřebě aktivit zaměřených na podporu začleňování cizinců do české společnosti vyjádřili v naprosté většině mladí cizinci** ve věku 15 až 24 let (97 % z nich) **a cizinci středního věku** 35 až 44 let (81 %), dále zejména cizinci, kteří byli v ČR za účelem studia (92 %) nebo z rodinných důvodů (80 %) a zaměstnání (80 %).

Dále se výzkumný tým zaměřil na účast cizinců na aktivitách zaměřených na podporu začleňování cizinců do české společnosti (např. jazykové kurzy zdarma, sociální a právní poradenství, multikulturní festivaly apod.). Zajímala nás jak jejich účast na těchto aktivitách v minulosti, tak plány do budoucna.

Účastnil/a jste se nějaké takovéto aktivity v minulosti? (q53)

Nutno konstatovat, že aktivit zaměřených na podporu začleňování cizinců do české společnosti se cizinci spíše neúčastnili, ačkoliv o potřebnosti těchto aktivit byla přesvědčena naprostá většina z nich (78 %). Konkrétních programů/činností tohoto druhu se v minulosti účastnila pouze pětina z nich (21 %). Zajímavým zjištěním bylo, že účast deklarovalo více mužů (24 % ze všech cizinců - mužů) než žen (pouze 18 % ze všech cizinek). Minimálně se těchto aktivit účastnili cizinci bydlící na ubytovnách nebo v pronajaté místnosti či u kamarádů a známých. Největší účast cizinců byla zaznamenána v menších městech (26 % z cizinců v městě žijících), dále pak ve velkoměstech (19 %). Výrazně nejvíce se těchto aktivit účastnili cizinci vyučení v oboru bez nebo s maturitou (27 % z nich), u ostatních vzdělanostních skupin se tento podíl pohyboval v intervalu 16 až 20 procent. Nejčastěji se programů na podporu integrace cizinců do české společnosti účastnili cizinci středního věku a poststředního věku (mimo těchto aktivit stáli zejména mladší cizinci a cizinci vyššího věku), dále spíše cizinci do šesti měsíců nepřetržitého pobytu v ČR a cizinci, kteří jsou zde jeden rok a déle, zejména za účelem pobytu výkonu zaměstnání či podnikatelských aktivit.

Měl/a byste v budoucnu zájem o účast na takovéto aktivitě? (q54)

Co se týče plánů účasti na aktivitách zaměřených na podporu začleňování cizinců do české společnosti v budoucnu, zájem projevila třetina dotázaných cizinců (34 %), 17 % na tuto otázku nedokázalo odpovědět a polovina cizinců (48 %) o tyto aktivity zájem neprojevila. Zájem projevili muži a ženy prakticky ve stejné míře (32 % z mužů: 38 % z žen). Relativně vysoký zájem o integrační programy byl zaznamenán mezi cizinci žijícími na ubytovnách (až 48 % z nich), v pronajatém domě/bytě (40 %) a ubytovaných u kamarádů (32 %). Naopak, nižší zájem projevili cizinci bydlící ve vlastním domě/bytě - (pouze 18 % z nich). Zájem o integrační programy projevili cizinci napříč všemi stupni dosaženého vzdělání (cca třetina), nejvíce vysokoškolsky vzdělaní (44 % z nich) a se středoškolským odborným vzděláním s maturitou (41 %). Zájem projevili dále zejména cizinci, kteří uvedli, že nevědí, jakým způsobem si mohou obstarat úředně ověřený doklad o uznání jejich středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání (36 % z těchto cizinců). Menší

pozornost integračním programům budou dle vyjádření věnovat spíše cizinci ve věku 45 let a více.

3.10 Doporučení CTZ pro usnadnění začlenění cizinců do majoritní společnosti

Samostatná kapitola byla věnována opatřením pro usnadnění začlenění cizinců do majoritní společnosti, která navrhli sami cizinci. Právě tady, navzdory nižší četnosti odpovědí, lze ale identifikovat zásadní problémové oblasti (bariéry) výrazně ovlivňující průběh procesu integrace cizinců z třetích zemí v ČR, které lze shrnout do několika následujících bodů:

- komplikovanost migrační politiky ČR, která se mění podle vývoje mezinárodní politiky a ekonomiky ČR;
- přetrvávající dlouhodobá rigidita zaměstnávání CTZ;
- nízká znalost práva cizinců a obecně nízká vymahatelnost práva;
- nízká širší informovanost cizinců o možnostech, právech a povinnostech jejich existence v ČR;
- odstup majority od menšin a naopak tendence některých menšin se izolovat;
- absence funkčního systému (obzvláště dalšího) vzdělávání CTZ, včetně výuky českého jazyka;
- náročnost administrativy, přístup úředníků k CTZ;
- negativní nastavení společensko-politického klimatu zejména vůči CTZ;
- korupce (ať už na ní cizinci doplácují, nebo jí umí využít).

Doporučil/a byste vládě České republiky nějaké opatření, které by podle Vašich osobních zkušeností mohlo usnadnit cizincům jejich začlenění do české společnosti? (q51)

Na otázku odpovědělo 49 % dotazovaných (150 z celkového počtu 309 dotazovaných). Dotazovaní mohli uvést více než jedno opatření. Proto součet procent odpovědí těch, kteří jmenovali nějaké opatření, převyšuje 100 %.

- 23 % respondentů doporučilo **zjednodušit a zlevnit migrační legislativu** (usnadnit a urychlit vydávání povolení k pobytu, pobytových víz, snížit poplatky za víza; zjednodušit migrační administrativu, odstranit byrokratické překážky migrace, urychlit vyřizování dokladů, vydávání pracovního povolení). Takováto doporučení vládě adresovali relativně častěji dotazovaní s délkou pobytu do jednoho roku (62 %), častěji muži (23 %), osoby ve věku 35-44 let (29 %) a dotazovaní s relativně vyšším příjmem od 20 tisíc do 29 tisíc Kč. (31 %).
- 17 % respondentů jmenovalo **opatření z oblasti zaměstnanosti** (např. *zlepšit přístup cizincům k pracovním příležitostem, umožnit změnu pracovního místa a výběr zaměstnání, umožnit cizincům přístup k lepším pracovním příležitostem; zlepšit pracovní podmínky, nabídnout pomoc při začlenění v práci; zavést pracovní knížky pro migranty, které by pomohly zaměstnavatelům při výběru nových pracovníků z řad cizinců*). Toto opatření doporučili častěji cizinci s povolením k trvalému

pobytu (23 %), muži (23 %), cizinci ve věku nad 50 let (50 %) a dále cizinci s nižším příjmem od 10 tis. do 15 tis. (25 %).

- 11 % respondentů doporučilo vládě České republiky, aby **více dbala na dodržování základních lidských práv a učinila kroky, které by zlepšily jejich vymahatelnost** (rovné podmínky pro cizince, antidiskriminační opatření), dále, aby **zlepšovala životní podmínky a informovanost cizinců**, a projevovала více pochopení pro cizince. Rovněž by měla **posilovat toleranci a bojovat s předsudky vůči cizincům**. Opatření tohoto typu doporučovali častěji respondenti s pobytem kratším než jeden rok (19 %), muži (16 %), spíše starší, a to ve věku 45-54 let (13 %) a s příjmem od 10 tis. do 15 tis. Kč (18 %).
- 9 % dotazovaných **odmítlo další opatření na podporu integrace cizinců**, protože jich je podle jejich mínění dost a **současný stav vyhovuje**. Někteří se dokonce ohradili slovy „jen proboha to ne!“, v souvislosti s možností rozšíření integračních opatření. Častěji takto odpovídali cizinci s povolením k dlouhodobému pobytu (12 %), ženy (10 %), ve věku 55 a více (50 %) a s příjmem od 20 tis. do 29 tis. Kč (15 %).
- 8 % respondentů navrhlo **pomoc cizincům při orientaci ve společnosti ihned po příjezdu do České republiky**. Doporučili organizovat pravidelná setkávání cizinců, kteří se chtějí angažovat v otázkách začleňování cizinců do společnosti. Toto doporučení navrhovali relativně častěji cizinci s povolením k trvalému pobytu (10 %), s relativně vyšším příjmem (od 20 tis. do 29 tis. Kč.).
- 7 % respondentů doporučilo opatření na **podporu vzdělávání cizinců**, usnadnit cizincům přístup do škol, seznamovat cizince s reáliemi, kulturou a historií ČR, zjednodušit proces nostrifikace vzdělání; zajistit migrantům zdarma různé vzdělávací kurzy a založit v České republice více ruských škol. Toto opatření častěji uvádějí cizinci s povolením k trvalému pobytu oproti cizincům s povolením k dlouhodobému pobytu (10 %: 4,7 %), častěji ženy (9 %), spíše mladší, relativně nejčastěji ve věku 15-24 let (12,5 %), s nejnižším příjmem, a to do 9 999 Kč. (20 %).
- 7 % respondentů doporučilo, aby stát pomáhal cizincům s výukou češtiny, organizoval pro cizince kurzy českého jazyka zdarma, zavedl pro cizince povinně výuku češtiny a aby snížil nároky cizinců na zkoušku z českého jazyka. Toto opatření častěji doporučovali cizinci s trvalým pobytem (9 %), ženy (10 %), podstatně častěji nejmladší respondenti ve věku 15-24 let (19 %) a s nízkým příjmem do 9 999 Kč (10 %).
- 7 % doporučilo **zavést určitá afirmativní opatření** (např. snížit cizincům daně, snížit správní poplatky pro cizince za žádost o udělení českého státního občanství, poskytnout cizincům v případě potřeby finanční pomoc; pomoc státu při zajištění bydlení pro cizince; zajistit cizím studentům bydlení zdarma apod.). Takováto doporučení uváděli relativně častěji cizinci s dlouhodobým pobytem (9 %), ženy (10 %), spíše cizinci ve věku 25-34 let (11 %) a respondenti se středně vysokým příjmem od 15 tis. do 20 tis. Kč. (10 %).
- 5 % doporučilo **zlepšit práci úředníků** (jmenovitě byla uvedena policie), **zlepšit celkové klima na úřadech, podporovat pozitivní přístup úředníků vůči cizincům a aktivně pomáhat cizincům, zlepšit komunikaci na úřadech a snížit kontroly cizinecké policie**. Toto opatření uváděli podstatně častěji cizinci

3. Vyhodnocení dotazníkového šetření

s dlouhodobým pobytem oproti cizincům s trvalým pobytem (12 %: 3 %), muži (5 %), starší respondenti ve věku 45-54 let (10 %), s nižším příjmem od 10 tis. do 15 tis. Kč. Opatření tohoto typu uváděli spíše cizinci s dlouhodobým pobytem (7 %), ženy (5 %), nejmladší respondenti ve věku 15-24 let (13 %) a respondenti se středně vysokým příjmem od 15 tis. do 29 999 Kč.

- 4 % respondentů doporučila vládě, aby usilovala o **zlepšení společenského a politického klimatu vůči cizincům**. To uváděli častěji cizinci s trvalým pobytem (7 %), ženy (5 %), nejmladší respondenti ve věku 15-24 let (6 %) a s nejnižším příjmem do 9 999 Kč.
- 4 % cizinců doporučila účinněji **bojovat s korupcí na úřadech, zajistit korektnost v jednání ze strany úředníků** (jmenovitě policie), **zvýšit kontrolu agentur a omezit jejich moc**. Toto opatření uváděli nejčastěji cizinci s vízem do jednoho roku (6 %), muži (5 %), ve věku 25-34 let (8 %), s příjmem od 15 tis. do 19 999 tis. Kč.
- 4 % respondentů vyjádřila nedůvěru v účinnost státních zásahů v oblasti integrace. Podle názorů této skupiny dotazovaných záležití na schopnostech a chuti jednotlivců se začlenit. Tento postoj vyjádřili častěji cizinci s povolením k dlouhodobému pobytu, muži, starší, ve věku 45-54 let (7 %) a s příjmem nad 30 tis. Kč.
- 2 % doporučila usnadnit podnikání cizincům a zajistit jim poradenství při podnikání. Toto doporučují častěji cizinci s vízem k pobytu do jednoho roku (6 %), ženy (3 %), starší respondenti ve věku 45-54 let (7 %) a s příjmem od 15 tis. do 19 tis. Kč.

*Uvedené volné odpovědi respondentů ukazují na některé závažné integrační bariéry, mezi něž lze počítat **nedostatečnou orientaci v prostředí a nízkou znalost právních předpisů**. **Nereálná očekávání některých cizinců mohou být rovněž bariérou integrace**, jako např. pomoc státu při obstarávání bydlení či bydlení zdarma pro studující cizince, případně poskytování finanční pomoci cizincům. **Cizinci s trvalým a dlouhodobým pobytem kladou důraz na odlišné aspekty integrace**, například přístup k pracovním příležitostem a vzdělání má větší význam pro cizince s trvalým pobytem, zatímco jednání na úřadech a zjednodušení cizinecké legislativy a byrokracie, odstranění korupce doporučují častěji cizinci s vízem do jednoho roku. **Rovněž existují rozdíly v různých příjmových skupinách, které ukazují na to, že s vyšším příjmem pravděpodobně klesá potřeba integrace a respondenti nepřikládají mnohým bariérám tak velký význam.***

Závěry

Cílem projektu bylo vypracování a odzkoušení nástroje umožňujícího kontinuální sledování průběhu procesu integrace cizinců z třetích zemí v ČR na základě identifikace bariér brzdících či znemožňujících úspěšný průběh tohoto procesu tak, jak je vnímají samotní CTZ. Terénní šetření bylo zaměřeno na občany Ukrajiny, Vietnamu a Ruské federace. Cíl projektu se podařilo naplnit. Dotazník byl koncipován tak, aby umožnil hloubkovou analýzu různých stránek integračního procesu. Z hlediska svého rozsahu byl sice náročný na vyplnění a následnou analýzu dat, očekávané výsledky ovšem přinesl.

Pro potřeby předkládaného výzkumu bariér integračního procesu reflexí CTZ byly sledovány dílčí výzkumné oblasti, v rámci kterých byla prostřednictvím zvolených indikátorů bariér začleňování popsána obecná klíčová hlediska ovlivňující proces integrace CTZ:

- rodinný život,
- diskriminace,
- způsob života a hodnoty,
- studium a znalost českého jazyka,
- zaměstnání a pracovní život,
- zájem o občanskou participaci,
- obavy cizinců a jejich reflexe největších překážek v začlenění do české společnosti,
- znalost a využívání vybraných nástrojů integrační politiky,
- doporučení CTZ pro usnadnění začlenění cizinců do majoritní společnosti.

Rodinný život

Data získaná empirickým šetřením většinou verifikovala vstupní hypotézy, ale někdy vedla k překvapivým zjištěním. Potvrdil se náš předpoklad, že většina CTZ pobývá v ČR především z ekonomických důvodů. Podstatná část dotazovaných cizinců spojuje svoji budoucnost s Českou republikou. Více než polovina již zde má vybudované sociální zázemí, které představuje především užší a širší rodina a okruh přátel a známých. Více než polovina respondentů žije v České republice již se svým partnerem/partnerkou a téměř třetina bydlí i s dětmi. Respondenti, jejichž rodina není doposud sloučena, budou většinou o sloučení rodiny usilovat, ale podíl těch, kteří o sjednocení rodiny nemají zájem, byl až překvapivě vysoký. O rovnosti šancí ve studiu a v zaměstnání byla přesvědčena většina zkoumaných cizinců. Důvěra cizinců ve spoluobčany žijící v jejich bezprostředním sociálním okolí pozitivně ovlivňuje proces integrace. Rodinný život zkoumaných menšin má svoje národnostní specifika. S délkou pobytu a s trvalým pobytem se zvyšuje i příjem cizinců. Cizinci jsou schopni z příjmu svých domácností uhradit nejdůležitější životní náklady spíše s menšími obtížemi. V rámci zkoumaného souboru byli identifikováni i CTZ bez zdravotního pojištění anebo bez uzavřené písemné pracovní smlouvy (tj. CTZ s nelegálním pobytem).

Diskriminace

Cizinci, kteří v ČR získali zkušenost s diskriminací, méně důvěřují všem skupinám osob, na které jsme se v dotazníku zaměřili (krajané, Češi, ostatní cizinci, státní úředníci). Potvrzuje se zásadní význam rovného zacházení pro úspěšnou integraci cizinců z třetích zemí. Osobní zkušenost s nerovným zacházením, odmítáním, šikanou v zaměstnání či při podnikání nebo při studiu motivuje CTZ k názoru o rozdílných podmínkách v přístupu dětí cizinců ke vzdělání a zaměstnání oproti českým dětem. Cizinci problém s diskriminací většinou neřeší, a to zejména z obavy zhoršení situace a z absence důvěry v nápravu. Největší pocit diskriminace (ať už jde nebo nejde o reálnou diskriminaci) v zaměstnání (znevýhodnění, nerovné zacházení) pociťují cizinci v oblasti odměňování (výše výdělku) a v nejistotě zaměstnání (práce na dobu určitou). Zkušenost respondentů s xenofobií je poměrně vysoká. Xenofobní chování majority se objevuje především tehdy, když je toto chování těžko postižitelné nebo chybí autorita instituce a příslušné sociální sankce (ať již formální nebo neformální).

Způsob života a hodnoty

Bylo zjištěno, že CTZ pociťují poměrně silný tlak majority na jejich přizpůsobení, zároveň by ale rádi žili spíše životem, na jaký jsou zvyklí z domova. Tlak majoritní společnosti na přebírání hodnot majority přímo nevede k uzavírání se určité skupiny cizinců v tom smyslu, že by se tyto osoby upínaly pouze ke způsobu života zažitého v jejich zemi původu. Je proto důležité položit si kardinální otázku, jaké kvality jsou hodnoty a způsob života, které naše majoritní společnost nabízí cizincům jako vzor k následování? Při řešení problémů vzniklých v ČR se cizinci nejčastěji obracují na rodinu a přátele, případně na státní instituce řešící problematiku cizinců. Pouze šest procent respondentů by hledalo pomoc u neziskových organizací a organizací pracujících s cizinci. V rámci výzkumu nebyla určena žádná skupina cizinců, která by žila v celkové izolaci jak od svých krajanů, tak od majority nebo jiných cizinců, přesto ale až třetina respondentů uvedla, že neví, na koho by se mohla v případě nesnázi v ČR obrátit. Rozhodnutí respondentů vrátit se do země původu pramenilo nejvíce z pocitu odloučení od rodiny či přátel a stesku po domově. Právě intenzita udržování rodinných a komunitních vazeb CTZ je odlišuje od majoritní společnosti. Otázkou zůstává, jestli v uznávání rodiny jako vysoké a cenné společensko-kulturní a ekonomické hodnoty CTZ nakonec spíše nepodlehnu tlaku majoritní společnosti, ve které se rodina jako hodnota dostává bohužel spíše do ústraní, podobně jako je tomu ve všech ekonomicky vyspělých západních zemích.

Studium a znalost českého jazyka

Prostřednictvím jazyka majority probíhá proces interakce s většinovou společností i s dalšími skupinami cizinců. Znalost češtiny z pohledu aktivní mluvy, čtení a psaní dosahuje spíše nepříliš dobré úroveň. Byla potvrzena naše hypotéza, že motivace CTZ ke zdokonalování jejich češtiny je nedostačující. Zjištěná fakta signalizují, že neznalost jazyka majority u CTZ rozšiřuje prostor pro jejich případnou diskriminaci. Odpovědi respondentů potvrzují, že jazyková integrace vytváří účinnou bariéru vůči diskriminaci. Cizinci, kteří se výuce českého jazyka věnují až po příjezdu do ČR, pociťují mnohem větší tlak majority na jejich přizpůsobení se, než je tomu u cizinců, kteří se studiu češtiny věnovali již před příjezdem do ČR. Znalost češtiny CTZ byla vyšší u žen než u mužů.

Zaměstnání a pracovní život

Převážná většina CTZ zkoumaného souboru uvedla, že je se svojí prací v ČR spokojena. Pouze třetina si přála najít jiné pracovní místo. Uvedená zjištění jsou nejspíš výsledkem systémových opatření zaměstnávání CTZ, která paralyzují jejich pracovní mobilitu. Respondenti si byli zřejmě vědomi svých reálných možností na trhu práce ČR, a tak i v případech nespokojenosti se svým stávajícím zaměstnáním v ČR projeví jen malou snahu hledat si jinou práci. Pouze deset procent cizinců vykonávalo v ČR úplně stejnou práci jako ve své zemi původu. Naopak, úplně odlišnou práci vykonávala více než polovina z nich. Na shodných pracovních pozicích pracovali zejména občané Ruské federace. Cizinci, kteří se osobně setkali s diskriminací, pociťovali menší pracovní uspokojení než cizinci bez této zkušenosti. Zajímavým zjištěním byla skutečnost, že více než polovina CTZ zkoumaného souboru se středoškolským anebo vysokoškolským vzděláním nevladla úředně ověřený doklad o uznání jejich vzdělání v ČR a naprostá většina těchto osob ani nevěděla, jakým způsobem si může tento doklad v ČR obstarat. Cizinci pracující v ČR si nejvíce přejí lépe placené pracovní místo a stálost trvání zaměstnání. Největší přesvědčení zůstat v ČR i navzdory neúspěchu najít si lepší práci vyjádřili Vietnamci, naopak občané Ruské federace by v tomto případě volili raději odchod z ČR. V rámci souboru byl zjištěn i tzv. nelegální/neregulérní výkon práce CTZ, přičemž se jednalo o agenturní zaměstnávání a práci v rodině bez uzavřené pracovní smlouvy. Více než třetina těchto osob se v ČR osobně setkala s diskriminací. To dokládá významnou souvislost mezi diskriminací a regularitou zaměstnání.

Zájem o občanskou participaci

Zájem CTZ získat občanství ČR je poměrně vysoký, polovina respondentů si přála získat občanství ČR. Cizinci zapojení do rodinného života usilují o přiznání občanství nejvíce. Respondenti, kteří si přejí získat státní občanství ČR, by ČR spíše neopustili ani v případě, že by na trhu práce nemohli najít lepší pracovní uplatnění. Skutečnost, zda cizinec v ČR vykonává nebo nevykonává stejnou práci, jakou vykonával v zemi původu, nemá přímý vliv na jeho/její přání získat státní občanství. Preference volební participace CTZ jak v místních, tak i v národních volbách je v současnosti pro cizince spíše okrajovou záležitostí. Naprostá většina CTZ stojí i mimo jakoukoliv společensko-kulturní organizovanost. O tzv. občanskou integraci mají zájem zejména cizinci stojící o státní občanství nebo sloučení rodiny a ti, kteří si přejí, aby jejich děti vyrůstaly v ČR.

Obavy cizinců a jejich reflexe největších překážek v začlenění do české společnosti

Na základě percepce překážek začleňování cizinců do majoritní společnosti samotnými cizinci byly pojmenovány tyto hlavní bariéry integrace CTZ do majoritní společnosti:

- jazyková bariéra představuje jednoznačně největší integrační bariéru;
- xenofobní postoje majority, které mají za následek pocity sociálního vyloučení přistěhovalců;
- odlišný vzhled, cizí původ, jiná mentalita a kultura;
- česká kultura, zvyky a styl života;

- záměna integrace cizinců se zvýšenou/zvyšující se kontrolou cizinců ze strany státu ve vnímání CTZ;
- ekonomické podmínky života CTZ;
- česká legislativa, časově omezená platnost povolení k pobytu, komplikace na úřadech a pomalá práce úředníků;
- rozbujnělá byrokracie a korupce;
- špatná informovanost cizinců;
- diskriminace, nerovné zacházení, rasismus, nenávisť a nevraživost domácích obyvatel;
- rodinné důvody, stesk po domově, odloučení od dětí a příslušníků širší rodiny a problémy související se sloučením rodiny a přílišná výše poplatků;
- nedostatek sociálního kapitálu, sociálního zázemí a významných společenských kontaktů;
- nedostatek volného času a přílišné pracovní vypětí;
- způsob bydlení;
- osobní problémy a komplexy, nedostatek vzdělání a neznalost různých profesí, nemožnost rozhodovat o vlastních záležitostech.

Bylo zjištěno, že cizinci s trvalým a dlouhodobým pobytem kladou důraz na odlišné aspekty integrace. Přístup k pracovním příležitostem a vzdělání má větší význam pro cizince s trvalým pobytem, zatímco jednání na úřadech a zjednodušení cizinecké legislativy a byrokracie, odstranění korupce doporučují častěji cizinci s vízem do jednoho roku. Rovněž existují rozdíly v různých příjmových skupinách, které ukazují na to, že s vyšším příjmem pravděpodobně klesá potřeba integrace.

Znalost a využívání vybraných nástrojů integrační politiky

Přesvědčení cizinců o užitečnosti aktivit zaměřených na podporu začleňování cizinců do české společnosti bylo nesporné, obzvláště u mladých cizinců. Integrační programy zvyšují informovanost cizinců o podmínkách jejich života a práce v majoritní společnosti a pomáhají jim lépe využít jejich pracovní potenciál. Nutno ovšem konstatovat, že aktivit zaměřených na podporu začleňování cizinců do české společnosti se CTZ spíše neúčastnili, ačkoliv o potřebnosti těchto aktivit byla přesvědčená naprostá většina z nich. Dále bylo ovšem zjištěno, že až více než polovina CTZ se s informačními brožurami/letáky určenými pro ně samotné nikdy nesešla. Nutno poznamenat, že informovanost těch, kteří přijeli do ČR za zaměstnáním, byla až nedostačující a např. nižší než informovanost cizinců, kteří do ČR přijeli z rodinných důvodů. Nabízí se proto hypotéza, že způsob rekrutování zahraničních pracovníků klienty či pracovními agenturami má negativní vliv na jejich orientaci ve společnosti a informovanost o vlastních možnostech. Klienti a agentury nemusejí mít nutně zájem na tom, aby byli cizinci dobře informováni o svých právech, povinnostech a možnostech. To jim umožňuje využívat či zneužívat jejich postavení. Bylo prokázáno, že cizinci, kteří o integračních programech nevěděli, projevovali větší nejistotu a z ní pramenící obavy. Většina respondentů rady a informace z informačních materiálů určených pro cizince prakticky využila a tyto informace jim pomohly. Nelze ale pozapomenout uvést, že až téměř třetina cizinců v brožurách a letácích odpověď na svoje otázky nenašla. Ženy byly o aktivitách zaměřených k usnadnění procesu integrace do majoritní společnosti lépe

informovány než muži. Byl zaznamenán nízký zájem cizinců o studium češtiny formou jazykových kurzů, což může být způsobeno a) vysokou zaměstnaností CTZ na spíše nekvalifikovaných nebo kvalifikačně nenáročných pracovních pozicích, kde se domluví i bez lepší znalosti češtiny, b) jejich převládající orientaci na úroveň dosaženého výdělku, čímž se výrazně omezuje čas pro jejich případné formální studium češtiny nebo c) variabilní kvalita výuky v jazykových kurzech zdarma, jejichž absolvování cizinci spíše než nástroj jazykové výuky mohou vnímat jako podmínku pro získání trvalého pobytu v ČR. Bylo by proto vhodné zaměřit se na evaluaci rozsahu nabídky a kvality jazykových kurzů zdarma v rámci ČR.

Doporučení CTZ pro usnadnění jejich začlenění do majoritní společnosti

Vyhodnocením jednotlivých indikátorů sledovaných výzkumných oblastí byly určeny zásadní problémové oblasti (bariéry) výrazně ovlivňující průběh procesu integrace cizinců z třetích zemí v ČR, které lze shrnout do několika následujících bodů:

- komplikovanost migrační politiky ČR, která se mění podle vývoje mezinárodní politiky a ekonomiky ČR;
- přetrvávající dlouhodobá rigidita zaměstnávání CTZ;
- nízké znalosti CTZ z oblasti práva;
- obecně nízká vymahatelnost práva;
- nedostatečná informovanost cizinců o možnostech, právech a povinnostech jejich existence v ČR;
- odstup majority od menšin a naopak tendence některých menšin se izolovat;
- absence funkčního systému (obzvláště dalšího) vzdělávání dospělých CTZ;
- nízká motivace CTZ učit se a rozvíjet znalost českého jazyka;
- kvalita výuky českého jazyka CTZ;
- náročnost administrativy, přístup úředníků k CTZ;
- negativní nastavení společensko-politického klimatu zejména vůči CTZ;
- neregulérní nebo nelegální zaměstnávání CTZ, resp. výkon tzv. černé práce;
- korupce (ať už na ní cizinci doplácují, nebo jí umí využít).

Priority a opatření směřující k překonávání bariér integrace CTZ v České republice

Na základě výsledků předkládaného výzkumu bariér integrace reflexí CTZ a poznatků získaných sekundární analýzou relevantních teoretických i výzkumných pramenů formuloval výzkumný tým ***následující střednědobé a dlouhodobé priority a opatření. Tyto priority a opatření považujeme za klíčové pro naplnění stěžejního cíle, jímž je snaha o pozitivní integraci CTZ za účelem eliminace sociálního napětí ve společnosti.***

V současné době převládá spíše centralistický model řízení migrační/ integrační politiky s jednoznačnou dominancí vlivu Ministerstva vnitra (Drbohlav, 2011, s. 415). Koordinátorem všech aktivit by proto měl být příslušný orgán MV ČR, odbor azylové a migrační politiky, nejlépe v součinnosti s příslušnými odbory MPSV ČR, MŠMT ČR, místní samosprávou, ČSÚ, výzkumnými institucemi a akademickou půdou.

Střednědobé priority:

Priorita 1

- zvýšení úrovně znalosti českého jazyka u CTZ, což má přímý vliv na rozvoj sociálního i pracovního kapitálu CTZ a na intenzitu interakce CTZ s majoritou a rozšíření možností jejich integrace do majoritní společnosti

Opatření 1.1: zvýšit motivaci CTZ zdokonalovat úroveň znalosti jejich českého jazyka (jak v mluvené, tak i písemné formě); předpoklad tohoto je:

- zvýšení požadované úrovně znalosti českého jazyka u CTZ jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu

Opatření 1.2: rozšířit síť jazykových kurzů zdarma za pomoci využití finančních prostředků EIF a ESF

Opatření 1.3: zvýšení kvality jazykových kurzů

Opatření 1.4: sladění režimu jazykové výuky CTZ v kurzech s pracovním režimem CTZ

Opatření 1.5: rozvinout spolupráci MV ČR a MŠMT v oblasti jazykové výuky CTZ, podobně jako je tomu v případě integrace azylantů.³¹

Opatření 1.6: zapojení vysokoškolských studentů češtiny do výuky českého jazyka pod vedením zkušeného lektora, čímž lze dosáhnout částečného snížení investičních nákladů (ne na úkor kvality), a to formou

- brigádní nebo dobrovolné práce
- výkon povinné praxe studentů v průběhu studia

³¹ Podrobněji je tato problematika řešena v publikaci: Uherek, Z., Beranská, V., Honusková, V., Jiráková, A., Šolcová, L. Analýza státního integračního programu pro azylanty. Praha.: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2012

Priorita 2

- Větší důraz na potřeby a možnosti sídelní (rezidenční) integrace CTZ
 - **Opatření 2.1:** aktivní a úzká spolupráce zejména s regionální a místní samosprávou a organizacemi orientovanými na práci s CTZ
 - **Opatření 2.2:** využití tzv. dobré praxe z projektu „Vzájemně spolu aneb integrace cizinců v mateřských centrech“, který realizovala Síť mateřských center o.s. při zohlednění regionálních potřeb

Priorita 3

- Ve výzkumech integrace CTZ se více zaměřit na znalost životních podmínek CTZ v zemích původu
 - **Opatření 3.1:** uzpůsobení finančních programů MV ČR případně jiných rezortů
 - **Opatření 3.2:** prostřednictvím Evropské migrační sítě podporovat výměnu informací a výzkumných studií o životních podmínkách ve zdrojových zemích migrace

Priorita 4

- Efektivnější přenos informací určených pro CTZ o jejich právech, povinnostech a možnostech v ČR při zohlednění diverzit podle státní příslušnosti, věku, pohlaví, vzdělání a účelu pobytu, tj. především
 - větší zacílení na specifické skupiny CTZ, na zástupce cizineckých komunit, mediátory apod.
 - větší zacílení na ženy-cizinky, a to nikoli z důvodu vyrovnání případných gender rozdílů, ale z důvodu jejich vyšších předpokladů pro roli „nositelek kultury“
 - **Opatření 4.1:** koordinace činnosti mediátorů z řad CTZ a užší spolupráce s cizineckými komunitami
 - **Opatření 4.2:** uzpůsobení integračních programů a aktivit tak, aby více zohledňovaly a využívaly kompetencí žen v jejich rolích mediátorek principů integrace
 - **Opatření 4.3:** spolupráce s organizacemi zaměřenými na práci s CTZ a výzkumnými institucemi
 - **Opatření 4.4:** využití tzv. dobré praxe z projektu „Vzájemně spolu aneb integrace cizinců v mateřských centrech“, který realizovala Síť mateřských center o.s. při zohlednění regionálních potřeb

Priorita 5

- Větší zacílení integračních programů na rodiny CTZ a zohlednění generačních rozdílů v potřebách integrace rodin CTZ
 - **Opatření 5.1:** vyhodnocování trendů života rodin CTZ a jejich generačního soužití na základě existujících dat a nových výzkumů, např. „Návrh informačního systému o rodinách imigrantů z třetích zemí“, TA ČR TD010220

Opatření 5.2: průběžné uzpůsobování integračních programů a aktivit na základě výzkumem získaných poznatků

Priorita 6

- Rozlišování, identifikace a včasná diagnostika integračních potřeb (kulturních, sociálních, ekonomických, psychologických, generačních, informačních apod.) jednotlivých menšin CTZ, posouzení jejich vztahu k potřebám a cílům majority a společnosti jako celku a zohlednění výsledných zjištění při tvorbě nových, resp. úpravě starých opatření integrační politiky

Opatření 6.1: udržení a rozvoj kontinuálního sledování indikátorů integrace CTZ (projekt „Kvantitativní a kvalitativní ukazatele pro hodnocení integrace CTZ v ČR ve světle aktuálních dat a nových poznatků“ EIF 2011 - 08)

Opatření 6.2: efektivnější zacílení výzkumných aktivit zaměřených na zkoumání života a integrace cizinců v ČR na základě větší propojenosti cílů zadavatele a výzkumníků a vyšší propojenosti výzkumných zjištění (Uherek, Z., Černík, J. 2004)

Opatření 6.3: zpracování výsledků projektu „Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí“ EIF 2010 - 26 do soustavy kvalitativních ukazatelů pro hodnocení integrace CTZ v ČR

Priorita 7

- aktivní spolupráce se zaměstnavateli zaměstnávajícími CTZ nejenom na bázi kontrol a represí ze strany státních kontrolních orgánů, zacílení na zvyšování jejich informovanosti a zvyšování jejich povědomí v pracovněprávní oblasti

Opatření 7.1: součinnost s MPSV ČR, regionální a místní samosprávou, organizacemi orientovanými na práci s CTZ, výzkumnými a akademickými institucemi, organizacemi a asociacemi zastřešujícími zaměstnavatele, např. Svaz průmyslu a dopravy ČR apod.

- v době hospodářské krize došlo k utlumení investičních aktivit ekonomických subjektů, zároveň byly v rámci aktivizace volné pracovní síly z řad evidovaných uchazečů o zaměstnání zpřísněny podmínky zaměstnávání CTZ a odsouhlaseny legislativní kroky k přísné kontrole zaměstnávání CTZ, na základě čehož lze u CTZ předpokládat mimo jiné a) růst nezaměstnanosti a následné ztráty povolení k pobytu a b) nárůst nelegálního/neregulérního zaměstnávání
- monitorování a analyzování průběhu kontrol Státního úřadu inspekce
- práce zaměřené na nelegální zaměstnávání CTZ a nastavení vzdělávací činnosti v rámci projektu OP LZZ, EFS ČR „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a popírání nelegálního zaměstnávání v ČR“
- analýza efektivity kontrolních mechanismů na odhalování tzv. černé práce nebo nelegálního zaměstnávání CTZ (bez platného povolení k pobytu)
- kontrola činnosti pracovních agentur zaměstnávajících CTZ a dodržování právních norem v zaměstnávání CTZ

Priorita 8

- Zvýšení terénní práce s CTZ

Opatření 8.1: uzpůsobení finančních programů s cílem zvýšit aktivitu neziskových a dobrovolných organizací zaměřených na práci s cizinci v terénu, se záměrem maximálně využít potenciál těchto organizací na vykrytí mezer v překonávání bariér integrace CTZ zejména na regionální úrovni

Priorita 9

- koordinace aktivit na poli integrace CTZ s dalšími relevantními aktéry

Opatření 9.1: součinnost s MPSV ČR, MŠMT ČR, regionální a místní samosprávou, organizacemi orientovanými na práci s CTZ, výzkumnými a akademickými institucemi, organizacemi a asociacemi CTZ apod.

Dlouhodobé priority:

- dosažení jasné a zřetelné formulace základní koncepce migrační a integrační politiky (pokud možno s dlouhodobou perspektivou trvání)
- určení vhodných způsobů prezentace a osvěty (ne formou reklamy) majority a cizinců o východiskách, směřování a cílech migrační a integrační politiky ČR
- vybudování funkčního systému kontinuální evaluace kvality nástrojů integrační politiky (např. jazykové kurzy, distribuce letáků/brožur apod.)
- dlouhodobá snaha o modifikaci postojů majoritní společnosti vůči CTZ ve smyslu snížení xenofobních projevů a zajištění rovného zacházení s cizinci

Projekt „Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí“ a nástroj v něm vytvořený a odzkoušený bude po dalším zpracování použit ve volném pokračování výzkumu bariér integrace CTZ v ČR, ve kterém budou v letech 2012/2013 kromě bariér integrace podrobněji sledovány kapacity organizací poskytujících asistenční služby pro CTZ „Kontinuální sledování bariér integrace cizinců z třetích zemí (CTZ) se zřetelem na činnost asistenčních služeb“ (EIF 2011 - 07).

Literatura

Uherek, Z. - Beranská, V. - Honusková, V. - Jiráková, A. - Šolcová, L. Analýza státního integračního programu pro azylanty. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2012

Cizinci: Zaměstnanost – Popis aktuálního vývoje. Praha: ČSÚ, 2012. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_zamestnanost-popis_aktualniho_vyvoje

Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2011. MPSV, 2012. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2011/4c.pdf

V ČR žije 420 000 cizinců, nejvíce Ukrajinců a Slováků. 2012. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/259047-v-cr-zije-420-000-cizincu-nejvice-ukrajincu-a-slovaku.html>

Cizinci v České republice. Praha: ČSÚ, 2011. Kód publikace: 1414-11

Drbohlav, D. Imigrace a integrace cizinců v Česku: několik zastavení na cestě země k její migrační proměně z Davida na téměř Goliáše. *Geografie*. 2011, roč. 116, č. 4, s. 415.

Uherek, Z. - Černík, J. Výzkumné zprávy a studie o integraci cizinců na území České republiky. Zpracováno pro potřeby Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Praha, 2004

Horáková, M. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 26. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, březen 2011

Horáková, M. - Čerňanská, D. Zaměstnávání cizinců v České republice. Část II, Závěrečná zpráva. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2001

Niessen, J. Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin (Diversity and Cohesion: New challenges for the integration of immigrants and minorities). Rada Evropy, vydavatelství Rady Evropy, 2000

Rabušic, L. Expertíza dotazníku výzkumu akademických pracovníků vysokých škol v ČR. Zpracováno v rámci projektu výzkumu: „Reforma terciárního vzdělávání“ CZ.1.07./4.2.00/06.0003. Brno: Masarykova univerzita Fakulta sociálních studií, 2009

Inter.face http://praha.vupsv.cz/Fulltext/ul_929.pdf

INTER.FACE - Immigrants and National Integration Strategies: Developing a Trans-European Framework for Analysing Cultural and Employment-Related Integration. Eutin: CJD Eutin, The European Commission, 2008

INTER.FACE - Immigrants and National integration strategies: developing a Trans-European Framework for Analysing Cultural and Employment-related integration, project description. 2.1.9. Specification of the context of the project).

Jandourek, J. Sociologický slovník. Praha: Portál 2001, ISBN: 80-7178-5350, s. 109

**Nástroj sledování bariér integračního procesu
reflexí CTZ**

Přehled výzkumných hypotéz, výzkumných oblastí a indikátorů

Hypotézy:

- H 1 K migraci do České republiky vedou CTZ zejména ekonomické důvody. Po naplnění těchto ekonomických důvodů nebo zhoršení situace na trhu práce ČR CTZ Českou republiku opustí, přičemž strategie rozhodování CTZ se budou měnit podle jejich státní příslušnosti.
- H 2 Důvěra CTZ v lidi, se kterými přicházejí v ČR v běžném životě do styku, bezprostředně ovlivňuje sociální proces integrace. Vlivem diskriminace (nerovného zacházení, odmítání, šikany v zaměstnání či při podnikání) tato důvěra klesá. Diskriminace patří k významným bariérám integrace.
- H 3 Tlak majority na menšiny CTZ zvyšuje přání menšin CTZ žít obvyklým způsobem života, na jaký jsou zvyklí z domova, a přispívá k jejich izolaci od majority.
- H 4 Souběh pracovního života a současné péče o rodinu zvyšuje u cizinek z třetích zemí riziko sociálního vyloučení a zmenšuje prostor pro tvorbu sociálních vazeb.
- H 5 CTZ preferují trávit volný čas spíše s krajanem než s Čechy nebo jinými cizinci žijícími v ČR.
- H 6 Motivace CTZ ke zdokonalování jejich znalosti českého jazyka je nedostačující. Nedostatečná znalost češtiny rozšiřuje u CTZ prostor pro případnou diskriminaci (nerovné zacházení, šikany). Nedostatečná znalost českého jazyka patří k významným bariérám integrace CTZ do majoritní společnosti.
- H 7 Pro cizinky a cizinky-matky s nezaopatřenými dětmi vzhledem k jejich vysokému pracovnímu vytížení a současné péči o rodinu existuje vyšší riziko sociálního vyloučení (nezaměstnanost, chudoba) a menší možnost vytváření sociálních vazeb.
- H 8 CTZ vykonávají v ČR spíše stejnou práci jako ve své zemi původu.

výzkumné oblasti	indikátory
sociodemografické znaky	<ul style="list-style-type: none"> - státní pohlaví - věk - příslušnost - rodinný stav - způsob bydlení - vztah cizince k bydlení - místo bydlení - místo bydlení v zemi původu - stupeň dosaženého vzdělání - délka nepřerušovaného pobytu - počet pobytů v ČR - délka předchozího nejdelšího pobytu v ČR - druh povolení k pobytu - účel pobytu v ČR - zdravotní pojištění
rodinný život	<ul style="list-style-type: none"> - spolubydlící z rodiny - síť příbuzných a přátel v ČR - zájem o sloučení rodiny - přání, aby děti vyrůstaly v ČR - způsob péče o děti CTZ v předškolním věku - percepce ne/rovnosti šancí dětí CTZ a dětí příslušníků majority při studiu a hledání práce - hrazení životních nákladů
diskriminace (nerovné zacházení, odmítání, šikana v zaměstnání či při podnikání)	<ul style="list-style-type: none"> - důvěra vůči lidem, se kterými přicházejí v ČR v běžném životě do styku (krajané, příslušníci majority, ostatní cizinci) - projevy odstupu - zkušenost s diskriminací - formy diskriminace - snaha řešit diskriminaci - důvody neřešení diskriminace - osobní zkušenost s posměšky atd. na veřejnosti - frekvence a místo jejich výskytu

výzkumné oblasti	indikátory
způsob života a hodnoty	<ul style="list-style-type: none"> - percepce tlaku majority na přizpůsobení se CTZ hodnotám české společnosti - přání žít způsobem, na jaký jsou CTZ zvyklí z domova - obtížné oblasti života pro přizpůsobení se CTZ životu v české společnosti frekvence sociálních kontaktů (mimo práci) - znalost způsobu řešení případných nesnází/problémů spojených se životem v emigraci
studium a znalost českého jazyka	<ul style="list-style-type: none"> - úroveň znalosti českého jazyka, studium češtiny - způsob studia českého jazyka
zaměstnání a pracovní život	<ul style="list-style-type: none"> - způsob zaměstnání v ČR - existence písemné pracovní smlouvy - spokojenost s vykonávanou prací - přání hledat jiné pracovní místo - možnost odchodu z ČR při neúspěchu na trhu práce - nároky na lepší práci - shoda/odlišnost vykonávané práce v ČR a v zemi původu - čistý měsíční příjem - vlastnictví úředně ověřeného dokladu o uznání ukončeného vzdělání - znalost jak obstarat úředně ověřený doklad o ukončeném vzdělání
zájem o občanskou participaci	<ul style="list-style-type: none"> - přání získat státní občanství - členství ve společensko-kulturní či národnostní organizaci - konkretizace této organizace - přání ovlivňovat záležitosti cizinců v ČR - preference místních voleb - preference národních voleb - preference členství v politické straně
obavy cizinců a reflexe největších překážek v začlenění do české společnosti	<ul style="list-style-type: none"> - míra specifických obav spojených se životem v ČR - exprese osobních překážek v začlenění do majoritní společnosti
znalost a využívání vybraných nástrojů integrační politiky	<ul style="list-style-type: none"> - povědomí o programech pro začlenění cizinců do české společnosti - praktická zkušenost s informačními brožurami/letáky - účinnost informačních materiálů - sledování TV/rozhlasových pořadů pro cizince - potřebnost aktivit na podporu začleňování cizinců do české společnosti - účast v aktivitách na podporu začleňování - zájem o účast v aktivitách na podporu začleňování
doporučení CTZ pro usnadnění jejich začlenění do majoritní společnosti	<ul style="list-style-type: none"> - volná odpověď

100543-1

Prosinec 2011 / Leden 2012

ZAČÁTEK ROZHOVORU
(HODINY, MINUTY)

--	--	--	--

ID TAZATELE

--	--	--	--	--

Dobrý den, jsem tazatelem společnosti Factum Invenio a provádím výzkum týkající se cizinců žijících a pracujících v České republice. Rád/a bych Vám v této souvislosti položil/a několik otázek. Všechny údaje, které mi poskytnete, budou naprosto důvěrné a v konečném zpracování anonymní.

Q1. Jak dlouho žijete v České republice? Máme na mysli nepřerušovaný souvislý pobyt.

VYPIŠTE ČÍSLICEMI

--	--	--

Q2. Je to Váš první pobyt v České republice?

ano	1	
ne	2	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

FILTR: JEN POKUD Q2=2 (TJ. NENÍ V ČR POPRVÉ) JINAK POKRAČUJTE NA Q4

Q3. Uveďte, jak dlouho trval Váš předchozí nejdelší pobyt.

VYPIŠTE ČÍSLICEMI. UVEĎTE SAMOSTATNĚ ROKY A MĚSÍCE

Roků:.....			Měsíců:.....		
------------	--	--	--------------	--	--

Q4. Jaký máte druh povolení k pobytu v České republice?

vízum na dobu delší nežli 90 dnů (do doby jednoho roku)	1	
povolení k dlouhodobému pobytu v ČR	2	
povolení k trvalému pobytu v ČR	3	
Jiný druh pobytu	4	

→ UKONČETE ROZHOVOR

Q5. Jaký je hlavní účel Vašeho pobytu v České republice?

zaměstnání	1	
podnikání	2	
studium	3	
humanitární důvody, léčení	4	
rodinné důvody	5	
Jiný důvod (uveďte jaký)	<input type="text"/>	

Q6. Přejete si získat státní občanství České republiky?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

Q7. Bydlí někdo z Vaší vlastní rodiny spolu s Vámi v České republice v jednom bytě?

MOŽNOST VÍCE ODPOVĚDÍ

manžel/ka Partner/ka	1	
děti	2	
sourozenci	3	
rodiče	4	
někdo jiný (uveďte kdo)	<input type="text"/>	

Q8. Jsou v České republice ještě jiní Vaši příbuzní nebo přátelé, kteří s Vámi nebydlí?

MOŽNOST VÍCE ODPOVĚDÍ

rodiče	1	
sourozenci	2	
dospělé nezávislé děti	3	
příbuzní	4	
přátelé	5	
někdo jiný (uveďte kdo)	☐ ☐	

Q9. Máte zájem o sloučení rodiny, jestliže členové Vaší rodiny nežijí spolu s Vámi v České republice, ale žijí v zemi Vašeho původu? Máme na mysli manžela/ manželku a Vaše nezletilé závislé děti

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
Netýká se mne (nemám manžela/manželku, děti...)	5	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

Q10. Přejete si, aby Vaše děti vyrůstaly v České republice?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
Netýká se mne (nemám děti, nechci sám zůstat v ČR...)	5	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

Q11. Pokud žijí spolu s Vámi Vaše děti předškolního věku, navštěvují mateřskou školku?

MOŽNOST VÍCE ODPOVĚDÍ – POKUD MÁ 2 NEBO VÍCE DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU, ZAPIŠTE KÓD PRO KAŽDÉ Z NICH!

nemám takové děti	1	
ano, navštěvují státní mateřskou školku	2	
ano, navštěvují soukromou MŠ (+uveďte, jakým jazykem tam mluví).....	☐ ☐ 3	
ne, jsou doma s matkou	4	
ne, dítě/děti hlídá jiná příbuzná osoba	5	
ne, dítě/děti hlídá česká chůva	6	
ne, dítě/děti hlídá cizinka, (+uveďte národnost)	☐ ☐ 7	

Q12. Myslíte si, že mají děti cizinců stejnou šanci vystudovat a najít si práci v České republice jako české děti?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

PŘEDLOŽTE KARTU Q15

Q13. Jak důvěřujete lidem, se kterými přicházíte v České republice v běžném životě do styku?

	ROZHODNĚ JIM DŮVĚŘUJI 1	SPÍŠE JIM DŮVĚŘUJI 2	SPÍŠE JIM NEDŮVĚŘUJI 3	ROZHODNĚ JIM NEDŮVĚŘUJI 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. příslušníkům majority (Čechům)	1	2	3	4	9
b. krajanům žijícím v České republice	1	2	3	4	9
c. cizincům žijícím v České republice	1	2	3	4	9
d. úředníkům vyřizujícím pobyty	1	2	3	4	9
e. Je ještě nějaká skupina, o které se chcete vyjádřit ohledně důvěry? Jaká? ☐ ☐	1	2	3	4	9

Q14. Stává se Vám, že Vám dávají lidé z Vašeho okolí z okruhu majority (Čechů) najevo, že k nim nepatříte, že jste cizí?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

FILTR: Q14=1,2 (TJ. SETKAL SE S VYČLENĚNÍM) JINAK POKRAČUJTE NA Q16

Q15. Z jakého okruhu tito lidé byli?

MOŽNOST VÍCE ODPOVĚDÍ

spolupracovníci z okruhu majority (Čechů)	1	
sousedé z okruhu majority (Čechů)	2	
lidé z okruhu majority (Čechů) v okolí, kde se pohybují	3	
krajané	4	
ostatní cizinci žijící v České republice	5	
někdo jiný (uveďte kdo)		

Q16. Setkal/a jste se Vy osobně v České republice s diskriminací tj. nerovným zacházením, odmítáním, šikanou v zaměstnání či při podnikání?

ano	1	
ne	2	

FILTR: Q16=1 (SETKAL SE S DISKRIMINACÍ NA PRACOVÍŠTI), JINAK POKRAČUJTE NA Q20
PŘEDLOŽTE KARTU Q17

Q17. O jakou formu diskriminace se konkrétně jednalo či jedná?

ANO, ALE JEN S MÍRNOU FORMOU 1	ANO, JEDNALO SE O ZÁVAŽNOU FORMU 2	NE 3	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. byla/a jsem placen/a hůře nežli ostatní spolupracovníci			1 2 3 9
b. dostával/a jsem více práce nežli ostatní spolupracovníci			1 2 3 9
c. pracoval/a jsem delší dobu nežli ostatní spolupracovníci			1 2 3 9
d. byl/a jsem často zařazována na nevýhodné směny (např. pouze noční)			1 2 3 9
e. byla mi častěji přidělována nebezpečná, riziková a zdraví škodlivá práce			1 2 3 9
f. neměl/a jsem stejný přístup k zakázkám jako jiní podnikatelé			1 2 3 9
g. byl/a jsem vydirána, bylo po mně požadováno „výpalné“			1 2 3 9
h. Setkal jste se ještě s nějakou jinou formou diskriminace? Jakou?			1 2 3 9

FILTR: POKUD SE SETKAL S NĚJAKOU FORMOU DISKRIMINACE (Q16=1)

Q18. Pokoušel jste se diskriminaci nějak řešit?

ano	1	
pomýšlel/a jsem na to, ale nic jsem nepodnikl/a	2	
ne	3	

FILTR: Q18=2 (TJ. POMÝŠLELI NA ŘEŠENÍ, ALE NIC NEPODNIKLI), JINAK POKRAČUJTE NA Q20

Q19. Pokud jste se setkal/a s diskriminací, ale nic jste proti tomu nepodnikl/a, bylo to proto, že:

nevěděl/a jsem, na koho se obrátit, jak stížnost vyřídit	1	
bál/a jsem se následků, že se situace ještě zhorší	2	
nevěřil/a jsem, že by došlo k nápravě	3	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

Q20. Setkal/a jste se Vy osobně v České republice s posměšky, hanlivými poznámkami, urážkami na veřejnosti?

Ano	1	
Ne	2	

FILTR: Q20=1 (SETKAL SE S URÁŽKAMI NA VEŘEJNOSTI), JINAK POKRAČUJTE NA Q22

PŘEDLOŽTE KARTU Q21

Q21. Jak často k těmto případům docházelo a kde se to stalo?

	VELMI ČASTO 1	ZŘÍDKA 2	VYJÍMEČNĚ, OJEDINĚLE 3	VŮBEC NE 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. na pracovišti				1 2 3 4 9	
b. ve škole				1 2 3 4 9	
c. na ulici				1 2 3 4 9	
d. v obchodě				1 2 3 4 9	
e. ve zdravotnickém zařízení				1 2 3 4 9	
f. v hospodě, restauraci				1 2 3 4 9	
h. Setkal jste se ještě s nějakou formou urážek nebo posměšků? Jakou? 				1 2 3 4 9	

Q22. Máte pocit, že od Vás majorita očekává, že se zcela přizpůsobíte hodnotám české společnosti?

rozhodně ano	1
spíše ano	2
spíše ne	3
rozhodně ne	4
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9

Q23. Přejete si žít v České republice pouze způsobem, na jaký jste zvyklý/á z domova?

rozhodně ano	1
spíše ano	2
spíše ne	3
rozhodně ne	4
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9

PŘEDLOŽTE KARTU Q24

Q24. Život v České republice je patrně jiný, nežli život v zemi Vašeho původu. Čemu se těžko přizpůsobujete, co obtížně překonáváte?

	ROZHODNĚ ANO 1	SPIŠE ANO 2	SPIŠE NE 3	ROZHODNĚ NE 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. český jazyk				1 2 3 4 9	
b. českou stravu, jídlo				1 2 3 4 9	
c. pracovní prostředí				1 2 3 4 9	
d. vyřizování záležitostí na úřadech				1 2 3 4 9	
e. české zvyky a způsob života				1 2 3 4 9	
f. život ve velkoměstě/ na venkově				1 2 3 4 9	
g. stesk po domově				1 2 3 4 9	
h. chybí mi rodina, přátelé				1 2 3 4 9	
i. jiná odpověď, uveďte: 				1 2 3 4 9	

PŘEDLOŽTE KARTU Q25

Q25. Setkáváte se ve volném čase (mimo práci) s přáteli a známými? Pokud ano, s kým se setkáváte a jak často?

	KAŽDÝ DEN 1	ALESPŇ 1X TÝDNĚ 2	ALESPŇ 1X ZA MĚSÍC 3	ALESPŇ 1X ZA ROK 4	MĚNĚ NEŽ 1X ROČNĚ 5	VŮBEC 6	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. krajané						1 2 3 4 5 6 9	
b. Češi						1 2 3 4 5 6 9	
c. Jiní cizinci žijící v ČR (+uveďte o jaké cizince se jedná) 						1 2 3 4 5 6 9	
d. S někým jiným, uveďte s kým 						1 2 3 4 5 6 9	

Q26. Víte na koho se obrátit, jestliže se dostanete v České republice do nesnáží/ problémů?

Ano	1
Ne	2

Q27. Na koho konkrétně byste se obrátila, nebo jste se již obrátil/a?

a.		☐	☐
b.		☐	☐
c.		☐	☐

PŘEDLOŽTE KARTU Q28

Q28. Řekněte mi prosím, jak dobře jste na tom s českým jazykem z hlediska:

	VELMI DOBŘE 1	NEPŘÍLIŠ DOBŘE 2	VŮBEC 3	NEPOTŘEBUJI TO 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. porozumění mluvené češtině				1 2 3 4 9	☐
b. mluva českým jazykem				1 2 3 4 9	☐
c. porozumění psané češtině				1 2 3 4 9	☐
d. psaní českým jazykem				1 2 3 4 9	☐

Q29. Učil/a jste se česky již před příjezdem do České republiky?

ano	1	☐
ne	2	☐

Q29x. A učil/a jste se česky po příjezdu do ČR?

ano	1	☐
ne	2	☐

FILTR: Q29=1 NEBO Q29X=1 (TJ. NĚKDE SE UČIL ČESKY) JINAK POKRAČUJTE NA Q31

Q30. Kde jste se učil/a česky?

MOŽNOST VÍCE ODPOVĚDÍ

v jazykových kurzech pořádaných zdarma	1	☐
v jazykových kurzech, které jsem si sám/sama zaplatil/a	2	☐
ve škole, při studiu	3	☐
při práci s českými spolupracovníky	4	☐
ve společnosti českých přátel	5	☐
poslechem rozhlasu, televize, sledováním českých filmů	6	☐
čtením novin, knih v českém jazyce	7	☐
od česky mluvícího přítele/přítelkyně, partnera/partnerky	8	☐
Někde jinde (uved'te kde)		☐

Q31. Jakým způsobem jste v České republice zaměstnán/a ? Máme na mysli i příležitostné a sezónní práce jako jsou např. brigády

MOŽNOST VÍCE ODPOVĚDÍ

mám pracovní smlouvu se zaměstnavatelem, u něhož pracuji	1	☐
jsem zaměstnancem pracovní agentury (mám smlouvu s pracovní agenturou)	2	☐
podnikám na živnostenský list	3	☐
vypomáhám v rodinném podniku bez nároku na mzdu	4	☐
pracuji v rodině (vlastní nebo cizí) za mzdu	5	☐
nepracuji (nevydělávám si ani formou brigády)	6	☐
nepracuji, ale mám zájem pracovat	7	☐

Q32. Máte uzavřenou písemnou pracovní smlouvu se zaměstnavatelem?

ano	1	☐
ne	2	☐
netýká se mne, nepotřebuji písemnou pracovní smlouvu se zaměstnavatelem	3	☐
podnikám na živnostenský list	4	☐
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	☐

FILTR: Q31=1,2,3,4,5 (TJ. MÁ V ČR NĚJAKOU PRÁCI), JINAK POKRAČUJTE NA Q38

Q33. Jste spokojen/a se svojí prací v České republice?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

Q34. Přejete si najít jiné pracovní místo, nežli dosud máte?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

FILTR: Q34=1,2,3 (TJ. ASPOŇ TROCHU UVAŽUJE O JINÉM PRACOVNÍM MÍSTĚ) JINAK POKRAČUJTE NA Q36

Q35. Uvažoval/a jste někdy o tom, že odejdete z České republiky, jestliže se Vám zde nepodaří nalézt lepší práci?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

PŘEDLOŽTE KARTU Q36

Q36. Představte si, že byste měl/a možnost získat lepší práci. Vyberte prosím ze seznamu maximálně 3 atributy, které by Vaše práce měla splňovat.

MOŽNOST MAXIMÁLNĚ 3 ODPOVĚDI

lépe placená nežli je práce, kterou mám dnes	1	
méně fyzicky namáhavá	2	
s pracovní dobou nepřesahující osm hodin denně	3	
bez nočních pracovních směn	4	
bez práce o sobotách a nedělích, o svátcích	5	
méně stresující	6	
méně riziková (z hlediska možnosti úrazu či škodlivosti prostředí)	7	
méně jednotvárná, rozmanitější, tvořivější	8	
odpovědnější	9	
stálá práce na dobu neurčitou	10	
Něco jiného (uveďte co)		<input type="text"/>

Q37. Vykonáváte v České republice odlišnou práci, nežli jste vykonával/a doma v zemi svého původu?

ano, vykonávám úplně odlišnou práci	1	
ano, ale jen mírně odlišnou práci	2	
ne, dělám úplně stejnou práci jako ve své původní zemi	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL	9	

Q38. Jaký je Váš čistý měsíční příjem ze zaměstnání či podnikání v KČ?

VYPIŠTE ČÍSLICEMI

.....	<input type="text"/>	<input type="text"/>
-------	----------------------	----------------------

PŘEDLOŽTE KARTU Q39

Q39. Stačí Vám příjmy Vaší domácnosti na pohodlné uhrazení následujících životních nákladů?

	ANO, POHODLNĚ 1	ANO, ALE S MENŠÍMI OBTÍŽENÍ 2	SPIŠE NESTAČÍ, JE TO NA HRANĚ 3	ROZHODNĚ NESTAČÍ 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. strava	1	2	3	4	9
b. bydlení	1	2	3	4	9
c. ošacení	1	2	3	4	9
d. náklady na cestu do práce	1	2	3	4	9
e. náklady spojené s docházkou dětí do školy (studia)	1	2	3	4	9
f. náklady spojené s trávením volného času	1	2	3	4	9

Q40. Jste členem/členkou nějaké společensko-kulturní či národnostní organizace působící v České republice?

ano	1	☐
ne	2	☐

FILTR: Q40=1 (JE ČLEMEM NĚJAKÉHO SPOLKU) JINAK POKRAČUJTE NA Q41

Q40x. Jak se organizace jmenuje?

.....	☐	☐
-------	--------------------------	--------------------------

Q41. Přejete si ovlivňovat záležitosti cizinců žijících v České republice?

ano	1	☐
ne	2	☐

Q42. Uvítal/a byste, kdybyste se mohl/a účastnit místních voleb v České republice?

ano	1	☐
ne	2	☐

Q43. A uvítal/a byste, kdybyste se mohl/a účastnit národních voleb v České republice?

ano	1	☐
ne	2	☐

Q44. Chtěl/a byste se stát členem/členkou nějaké politické strany působící v České republice?

ano	1	☐
ne	2	☐

PŘEDLOŽTE KARTU Q24

Q45. Z čeho máte v České republice obavy?

	ROZHODNĚ ANO 1	SPIŠE ANO 2	SPIŠE NE 3	ROZHODNĚ NE 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. ze ztráty příjmu ze zaměstnání/podnikání					1 2 3 4 9	☐
b. ze ztráty bydlení					1 2 3 4 9	☐
c. z vážné nemoci					1 2 3 4 9	☐
d. z rozpadu rodiny					1 2 3 4 9	☐
e. ze ztráty přátel, blízkých osob					1 2 3 4 9	☐
f. ze ztráty povolení k pobytu					1 2 3 4 9	☐
g. ze ztráty účelu pobytu a z vyhoštění					1 2 3 4 9	☐
h. ze ztráty zdravotního pojištění					1 2 3 4 9	☐

Q46. Co Vy osobně považujete za největší překážku ve Vašem začlenění do české společnosti?

VYPIŠTE SLOVY, POKUD SE ZAČLENIT NECHCE, NAPIŠTE „NECHCI SE ZAČLENIT“

.....	☐	☐
.....	☐	☐
.....	☐	☐

Q47. V České republice jsou řadu let aktivně podporovány programy pro začlenění cizinců do české společnosti, například jazykové kurzy, poradenství neziskových organizací, tištěné informace. Víte o tom?

ano	1	☐
ne	2	☐

Q48 Setkal/a jste se někdy s informačními brožurami/letáky pro cizince? Máme na mysli informační materiály o tom, jak řešit různé praktické problémy v životě cizinců, například jak si prodloužit různá povolení, získat legální práci, podnikat...

ano	1	☐
ne	2	☐

FILTR: Q48=1 (TJ. SETKAL SE S INFORMAČNÍMI MATERIÁLY) JINAK POKRAČUJTE NA Q50

Q49. Pomohly Vám tyto materiály při řešení Vašich konkrétních problémů?

ano	1	
ne	2	
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

Q50. Posloucháte pořady o cizincích a pro cizince v rozhlase či televizi?

ano	1	
ne	2	

Q51. Doporučil/a byste vládě České republiky nějaké opatření, které by podle Vašich osobních zkušeností mohlo usnadnit cizincům jejich začlenění do české společnosti?

VYPIŠTE KONKRÉTNÍ OPATŘENÍ

.....	☐	☐
.....	☐	☐

Q52. Domníváte se, že jsou aktivity na podporu začleňování cizinců do české společnosti (jako jsou například jazykové kurzy zdarma, sociální a právní poradenství, multikulturní festivaly) zapotřebí?

ano	1	
ne	2	
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

Q53. A účastnil/a jste se nějaké takové aktivity v minulosti?

ano	1	
ne	2	
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

Q54. Měl/a byste v budoucnu zájem o účast na takové aktivitě?

ano	1	
ne	2	
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

A na závěr se Vás zeptám na několik údajů sloužících ke statistickému zpracování.

D1. ZAZNAMENEJTE POHLAVÍ RESPONDENTA

muž	1	
žena	2	

Q47. V jakém roce jste se narodil/a? (UVEĎTE ROK NAROZENÍ)

.....	<input type="text"/>	<input type="text"/>
-------	----------------------	----------------------

D2. Jaká je Vaše státní příslušnost?

česká	1	
ukrajinská	2	
vietnamská	3	
ruská	4	
Jiná, prosím uveďte:	☐	☐
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

D3. Jaký je Váš rodinný stav?

svobodný/á	1	
ženatý/vdaná	2	
rozvedený/rozvedená	3	
vdovec/vdova	4	
druh/družka	5	
nějaký jiný, prosím uveďte:	☐	☐
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

D4. Mohl/a byste mi prosím říct, kde bydlíte?

v pronajaté místnosti	1	
v pronajatém bytě/domě	2	
ve vlastním bytě/domě	3	
na ubytovně	4	
u kamarádů, známých, příbuzných	5	
někde jinde, prosím uveďte:		<input type="text"/>
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

D5. A kolik lidí celkem žije ve vaší domácnosti? (Máme na mysli místnost, byt nebo dům). A kolik osob z toho spí s Vámi v jedné místnosti?

Celkem.....	<input type="text"/>	<input type="text"/>	Z toho v jedné místnosti.....	<input type="text"/>	<input type="text"/>
-------------	----------------------	----------------------	-------------------------------	----------------------	----------------------

D6. Kde bydlíte v České republice?

ve velkoměstě (Praha, Brno, Ostrava)	1	
ve městě	2	
na vesnici	3	

D7. A kde jste bydlel/a v zemi, odkud pocházíte?

ve velkoměstě	1	
ve městě	2	
na vesnici	3	

D8. Jaký je stupeň Vašeho nejvyššího dosaženého vzdělání?

základní i neukončené, praktická škola bez vyučení	1	
vyučení v oboru bez maturity i s maturitou	2	
středoškolské odborné s maturitou	3	
středoškolské všeobecné s maturitou	4	
vysokoškolské (všechny stupně)	5	
Nějaké jiné, prosím uveďte:		<input type="text"/>

FILTR: D8=2,3,4,5 (TJ. DOSÁHL/A ALESPŇOŠ STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁNÍ), JINAK POKRAČUJTE NA D11

D9. V případě, že jste dosáhl/a středoškolského či vysokoškolského vzdělání, máte úředně ověřený doklad o uznání Vašeho vzdělání v České republice?

ano	1	
ne	2	
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

FILTR: D9=2 (TJ. NEMÁ ÚŘEDNÍ DOKLAD O VZDĚLÁNÍ), JINAK POKRAČUJTE NA D11

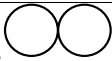

D10. Víte, jakým způsobem si můžete tento doklad obstarat?

ano	1	
ne	2	
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

D11. Máte uzavřené zdravotní pojištění?

ano, jsem zdravotně pojištěn/a v České republice	1	
ano, jsem pojištěn/a v zahraničí	2	
ano, jsem pojištěn/a v České republice i v zahraničí	3	
nejsem zdravotně pojištěn/a	4	
nevím, zdravotní pojištění vyřizuje zaměstnavatel	5	
Jiná odpověď, prosím uveďte:		<input type="text"/>

D12. POKYN PRO TAZATELE: VYPIŠTĚ, KDE JSTE RESPONDENTA POPRVÉ OSLOVIL A KDE NAKONEC PROBĚHL SAMOTNÝ ROZHOVOR.

MÍSTO 1. OSLOVENÍ:.....	
MÍSTO ROZHOVORU.....	

Nakonec Vás chci požádat, abyste mi sdělil(a) své jméno a adresu. Firma Factum Invenio je potřebuje znát pro možnost namátkové kontroly mé práce. Jména a adresy dotázaných zapisují do zvláštního formuláře a jsou jinde než vyplněné dotazníky. Adresy se využívají jen pro kontroly a nebudou nikdy použity pro jiné účely. Pokud souhlasíte s uvedením svých údajů, poprosím Vás o podpis. V dohledné době můžete dostat poštou kontrolní lístek. Prosím, odpovězte na něj, je to poměrně jednoduché.

VYPLŇTE ADRESU DO ZPRÁVY O PRŮBĚHU DOTAZOVÁNÍ

To je vše, jménem firmy Factum Invenio Vám děkuji za rozhovor.

POTVRZUJI, ŽE JSEM ROZHOVOR PROVEDL(A) PŘESNĚ PODLE POKYŇŮ FIRMY FACTUM INVENIO.

JMÉNO TAZATELE: PODPIS:

KONEC ROZHOVORU
(HODINY, MINUTY)

--	--	--	--

ID TAZATELE

--	--	--	--	--

DATUM DOTAZOVÁNÍ
(DEN, MĚSÍC)

				2	0	1	1
--	--	--	--	---	---	---	---

ID KODÉRA

--	--	--	--	--

Factum Invenio, s.r.o., Office Park Nové Butovice / A, Bucharova 1281/2, 158 00 Praha 13, tel: +420 233 111 000, fax: +420 233 111 092, e-mail: info@ppmfactum.cz, www.factum.cz

100543-1

Грудень 2011 / Січень 2012

ПОЧАТОК РОЗМОВИ
(ГОДИНИ, ХВИЛИНИ)

--	--	--	--

ID ОПИТУЮЧОГО

--	--	--	--	--

Вітаю! Я представник компанії Фактум Інвеніо і проводжу опитування, що стосується іноземців, які живуть і працюють в Чеській Республіці. В зв'язку з цим, дозвольте, будь-ласка, поставити Вам декілька запитань. Всі Ваші дані, довірені нам, будуть в кінцевому опрацюванні абсолютно конфіденційними а анонімними.

Q1. Як довго проживаєте в Чеській Республіці? Мається на увазі безперервне, суцільне проживання.

НАПИШІТЬ ЦИФРАМИ

--	--	--

Q2. Це Ваше перше перебування в Чеській Республіці?

так	1	
ні	2	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

ФІЛЬТР: ТІЛЬКИ ЯКЩО Q2=2 (Т.Б. В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ НЕВПЕРШЕ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Q4

Q3. Вкажіть, як довго продовжувалось Ваше попереднє найдовше перебування.

НАПИШІТЬ ЦИФРАМИ, ВКАЖІТЬ ОКРЕМІ РОКИ І МІСЯЦІ

Роки:.....			Місяці:.....		
------------	--	--	--------------	--	--

Q4. Який маєте дозвіл на перебування в Чеській Республіці?

візу на час, довший 90 днів (до одного року)	1	
дозвіл на довгострокове перебування в ЧР	2	
дозвіл на постійне перебування в ЧР	3	
інший вид дозволу	4	

→ ЗАКІНЧИТЬ РОЗМОВУ

Q5. Яка головна ціль Вашого перебування в Чеській Республіці?

робота	1	
підприємництво	2	
навчання	3	
гуманітарні причини, лікування	4	
сімейні причини	5	

інша причина (вказіть яка).....

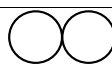
Q6. Маєте бажання отримати громадянство Чеської Республіки?

безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q7. Живе хтось із Вашої власної родини разом із Вами в Чеській Республіці в одній квартирі?

МОЖЛИВІСТЬ БІЛЬШЕ ВІДПОВІДЕЙ

чоловік/дружина партнер/партнерка	1	
діти	2	
брати, сестри	3	
родичі/батьки	4	

хтось інший (вказіть хто)

Q8. Живуть в Чеській Республіці ще інші Ваші родичі або друзі, які не живуть разом з Вами?
 МОЖЛИВО БІЛЬШЕ ВІДПОВІДЕЙ

батьки	1	
брати, сестри	2	
дорослі, самостійні діти	3	
родичі	4	
друзі	5	
хтось інший (вказіть хто).....	☐ ☐	

Q9. Зацікавлені Ви в об'єднанні сім'ї, якщо члени Вашої сім'ї не живуть разом з Вами в Чеській Республіці, але живуть в країні Вашого народження? Мається на думці чоловіка/дружину і Ваших неповнолітніх дітей.

безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
це мене не стосується (немає у мене чоловіка/дружини, дітей ...)	5	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q10. Бажаєте, щоб Ваші діти виростили в Чеській Республіці?

безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
це мене не стосується (немає у мене дітей, не хочу залишитись в Чеській Республіці ...)	5	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q11. Якщо з Вами живуть Ваші діти дошкільного віку, відвідують вони дитячий садок?

МОЖЛИВО БІЛЬШЕ ВІДПОВІДЕЙ– ЯКЩО У РЕСПОНДЕНТА ДВА І БІЛЬШЕ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЗАПИШІТЬ КОД ДЛЯ КОЖНОГО ІЗ НИХ!

немає у мене таких дітей	1	
так, відвідують державний дитячий садок	2	
так, відвідують приватний дитячий садок (+ вкажіть, якою мовою там говорять) ☐ ☐	3	
ні, вони є вдома з матір'ю	4	
ні, за дитиною/дітьми доглядає інша людина	5	
ні, за дитиною/дітьми доглядає чеська нянечка	6	
ні, за дитиною/дітьми доглядає іноземка (+ вкажіть національність) ☐ ☐	7	

Q12. Вважаєте Ви, що у дітей іноземців існує однаковий шанс отримати вищу освіту і знайти собі роботу в Чеській Республіці, як і у чеських дітей?

безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

ЗАПРОПОНУЙТЕ КАРТУ Q13

Q13. Наскільки Ви довіряєте людям, з якими зустрічаєтесь в Чеській Республіці в буденному житті?

	БЕЗУМОВНО ЇМ ДОВІРЯЮ 1	МАБУТЬ ЇМ ДОВІРЯЮ 2	МАБУТЬ ЇМ НЕ ДОВІРЯЮ 3	ЗОВСІМ ЇМ НЕ ДОВІРЯЮ 4	НЕ ЗНАЮ, БЕЗ ВІДПОВІДІ 9
a. представникам навколишнього суспільства (чехам)					1 2 3 4 9
b. землякам, які живуть в Чеській Республіці					1 2 3 4 9
c. іноземцям, які живуть в Чеській Республіці					1 2 3 4 9
d. чиновникам, які вирішують питання проживання в ЧР					1 2 3 4 9
e. існує яка-небудь група, про яку хочете висловитись відносно довір'я?					1 2 3 4 9
Яка?..... ☐ ☐					

Q14. Стається Вам, що люди з навколишнього суспільства (чехів) дають знати, що Ви до них не належите, що Ви чужі?

безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

ФІЛЬТР: Q14=1,2 (Т.Б. ЗІТКНУЛИСЬ З НЕГАТИВНИМ ВІДНОШЕННЯМ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Q16

Q15. З якого оточення були ці люди?
МОЖЛИВО БІЛЬШЕ ВІДПОВІДЕЙ

співробітники з навколишнього суспільства (чехів)	1	
сусіди з навколишнього суспільства (чехів)	2	
люди з навколишнього суспільства (чехів), з якими зустрічаєтесь	3	
земляки	4	
інші іноземці, проживаючі в Чеській Республіці	5	
хтось інший (вказіть хто)		

Q16. Чи доводилось Вам особисто в Чеській Республіці зустрічатись з дискримінацією т. б. з нерівноправним відношенням, відмовою, придирадками у роботодавця чи в підприємстві?

так	1	
ні	2	

ФІЛЬТР: Q16=1 (Т.Б. ЗІТКНУЛИСЬ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ НА РОБОТІ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Q20 ЗАПРОПОНУЙТЕ КАРТУ Q17

Q17. З якою конкретно формою дискримінації Ви зустрілись або зустрічаєтесь?

ТАК, АЛЕ ТІЛЬКИ В СЛАБІЙ ФОРМІ 1	ТАК, В СИЛЬНІЙ ФОРМІ 2	НІ 3	НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ 9
a. платили мені гірше, ніж іншим співпрацівникам			1 2 3 9
b. отримував/отримувала більше роботи, ніж інші співпрацівники			1 2 3 9
c. працював/працювала більше часу, ніж інші співпрацівники			1 2 3 9
d. був/була часто поставлена на невиконані зміни (наприклад тільки нічні)			1 2 3 9
e. мені часто була назначена небезпечна, зв'язана з ризиком, шкідлива для здоров'я робота			1 2 3 9
f. не мав/не мала однаковий доступ до контрактів, як інші співпрацівники			1 2 3 9
g. був/була жертвою шантажу, від мене вимагали «викуп»			1 2 3 9
h. зустрілись Ви ще з якоюсь другою формою дискримінації?			1 2 3 9
Якою?.....			

ФІЛЬТР: ЯКЩО ВИ ЗУСТРІЛИСЬ З ЯКОЮСЬ ФОРМОЮ ДИСКРИМІНАЦІЇ (Q16=1)

Q18. Пробували Ви дискримінацію якось владнати?

так	1	
подумав/ла про це, але нічого не здійснив/ла	2	
ні	3	

ФІЛЬТР: Q18=2 (Т.Б. ПОДУМАЛИ ПРО РІШЕННЯ, АЛЕ НІЧОГО НЕ ЗДІЙСНИЛИ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Q20

Q19. Коли Ви зіткнулися з дискримінацією, але нічого проти неї не зробили, було це тому що:

незнав/ла до кого звернутися, як рішати жалобу	1	
боявся/лась наслідків, що ситуація ще погіршиться	2	
не вірив/ла, що ситуацію можна виправити	3	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q20. Зіткнулись Ви особисто в Чеській Республіці з насміханнями, принизливими зауваженнями, образами в публічних місцях?

так	1	
ні	2	

ФІЛЬТР: Q20=1 (ЗІТКНУЛИСЬ З ОБРАЗАМИ В ПУБЛІЧНИХ МІСЦЯХ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Q22 ЗАПРОПОНУЙТЕ КАРТУ Q21

Q21. Як часто доходило до цих випадків а де це ставалось?

	ДУЖЕ ЧАСТО 1	РІДКО 2	ВИКЛЮЧНО, В ОКРЕМИХ ВИПАДКАХ	ЗОВСІМ НІ 4	НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ 9
a. на робочому місці				1 2 3 4 9	
b. в школі				1 2 3 4 9	
c. на вулиці				1 2 3 4 9	
d. в магазині				1 2 3 4 9	
e. в медичному закладі				1 2 3 4 9	
f. в їдальні, в ресторані				1 2 3 4 9	
g. зіткнулись Ви ще з якоюсь формою образ або ж насміхань? Якою? 				1 2 3 4 9	

Q22. Чи маєте відчуття, ніби від Вас оточуюче суспільство очікує, що Ви повністю пристосуєтесь правилам чеського суспільства?

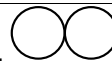
безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q23. Бажаєте Ви жити в Чеській Республіці тільки так, як Ви звикли вдома?

безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

ЗАПРОПОНУЙТЕ КАРТУ Q24

Q24. Життя в Чеській Республіці ймовірно інше, ніж життя в країні Вашого походження. До чого важко пристосовуєтесь, що тяжко перемагаєте?

	БЕЗУМОВНО ТАК 1	НАЙІМОВІРНИШЕ ТАК 2	МАБУТЬ НІ 3	КАТЕГОРИЧНО НІ 4	НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ 9
a. чеську мову					1 2 3 4 9
b. чеську кухню, чеську їжу					1 2 3 4 9
c. робоче середовище					1 2 3 4 9
d. оформлення документів в різних установах					1 2 3 4 9
e. чеські звички і спосіб життя					1 2 3 4 9
f. життя в великому місті/в селі					1 2 3 4 9
g. ностальгію за домом					1 2 3 4 9
h. невистарчає мені родичів і друзів					1 2 3 4 9
i. інша відповідь, вкажіть: 					1 2 3 4 9

ЗАПРОПОНУЙТЕ КАРТУ Q25

Q25. Зустрічаєтесь Ви в вільний від роботи час з друзями і знайомими? Якщо так, з ким зустрічаєтесь і як часто?

	КОЖНИЙ ДЕНЬ 1	ХОЧ БИ РАЗ В НЕДІЛЮ 2	ХОЧ БИ РАЗ В МІСЯЦЬ 3	ХОЧ БИ РАЗ В РІК 4	МЕНШЕ АНІЖ РАЗ В РІК 5	ЗОВСІМ НІ 6	НЕ ЗНАЄ, БЕЗ ВІДПОВІДІ 9
a. земляки						1 2 3 4 5 6 9	
b. чехи						1 2 3 4 5 6 9	
c. Інші іноземці, які живуть в ЧР (+вказіть про яких іноземців йде мова, з якої країни) 						1 2 3 4 5 6 9	
d. з кимось іншим, уточніть з ким 						1 2 3 4 5 6 9	

Q26. Чи знаєте Ви на кого звернутися, якщо в Чеській Республіці попадете в труднощі/проблеми?

так	1	
ні	2	

Q27. До кого конкретно Ви б звертались, або вже звернулись?

a.	☐	☐
b.	☐	☐
c.	☐	☐

ЗАПРОПОНУЙТЕ КАРТУ Q28

Q28. Скажіть мені, будь-ласка, наскільки добре Ви володієте чеською мовою, з точки зору:

	ДУЖЕ ДОБРЕ 1	НЕ ДУЖЕ ДОБРЕ 2	ЗОВСІМ НЕ ВОЛОДІЮ 3	НЕ ПОТРЕБУЮ ЦЬОГО 4	НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ 9
a. розуміння розмовної мови				1 2 3 4 9	
b. використання мови в розмові				1 2 3 4 9	
c. розуміння письмової мови				1 2 3 4 9	
d. володіння письмовою мовою				1 2 3 4 9	

Q29. Чи вивчали Ви чеську мову до приїзду в Чеську Республіку?

так	1	
ні	2	

Q29x. Чи вивчали Ви чеську мову після приїзду в Чеську Республіку?

так	1	
ні	2	

ФІЛЬТР: Q29=1 АБО Q29X=1 (Т.Б. ВЧИВСЯ ЧЕСЬКІЙ МОВІ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Q31

Q30. Де Ви вивчали чеську мову?

МОЖЛИВО БІЛЬШЕ ВІДПОВІДЕЙ

на безплатних мовних курсах	1	
на мовних курсах, які я сам/а собі заплатив/ла	2	
в школі, під час навчання	3	
на роботі з чеськими співпрацівниками	4	
в колі чеських друзів	5	
коли слухав/ла радіо, телевізор, дивився/лась чеські фільми	6	
читанням газет, книжок на чеській мові	7	
від друга/подруги, партнера/партнерки, яка розмовляє на чеській мові	8	
десь в іншому місці (вказіть де).....	☐	☐

Q31. Яким способом Ви влаштовані на роботу в Чеській Республіці? Маємо на увазі і тимчасові і сезонні роботи, як наприклад бригади.

МОЖЛИВО БІЛЬШЕ ВІДПОВІДЕЙ

у мене робочий договір з роботодавцем, в якого працюю	1	
працюю в робочій агентурі (маю договір з робочою агентурою)	2	
займаюсь підприємництвом (я маю «живностенський лист»)	3	
допомагаю в сімейній фірмі без надання зарплати	4	
працюю за гроші в сім'ї (власній або чужій)	5	
не працюю (не заробляю навіть формою бригади)	6	
не працюю, не хотів би працювати	7	

Q32. Є у Вас з роботодавцем укладений робочий договір в письмовій формі?

так	1	
ні	2	
це мене не стосується, не потребую письмовий договір з роботодавцем	3	
займаюсь підприємництвом (я маю «живностенський лист»)	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

ФІЛЬТР: Q31=1,2,3,4,5 (Т.Б. МАЄ В ЧР РОБОТУ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПЕРЕХОДИТЕ НА Q39

Q33. Ви задоволені своєю роботою в Чеській Республіці?

безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q34. Бажаєте знайти собі іншу роботу, аніж ту, яку маєте сьогодні?

безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

ФІЛЬТР: Q34=1,2,3 (Т.Б. ХОЧА Б ТРОХИ ДУМАЄ ПРО ІНШЕ РОБОЧЕ МІСЦЕ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Q36
Q35. Чи думали Ви коли-небудь про це, що від'їдете з Чеської Республіки, якщо Вам не вдасться знайти кращу роботу?

безумовно так	1	
найімовірніше так	2	
мабуть ні	3	
рішуче ні	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

ЗАПРОПОНУЙТЕ КАРТУ Q36

Q36. Уявіть собі, що маєте можливість отримати кращу роботу. Будь-ласка, виберіть з змісту максимально 3 умови, які Ваша робота повинна сповнювати.

МОЖЛИВІСТЬ МАКСИМАЛЬНО З ВІДПОВІДЕЙ

краще оплачувана робота, ніж та, яку маю сьогодні	1	
менше фізично виснажлива	2	
з робочим часом не більше 8 годин в день	3	
без нічних робочих змін	4	
без роботи в суботу і неділю, у вихідні дні	5	
з меншим процентом стресу	6	
більш безпечну (відносно можливості травми або шкідливого середовища)	7	
менш монотонну, більш різноманітну і творчу	8	
більш відповідальну	9	
постійну роботу на необмежений час	10	
щось інше (вказіть що)..... 		

Q37. Чи виконуєте Ви в Чеській Республіці роботу, яка відрізняється від тої, що виконували вдома, де народились?

так, виконую зовсім іншу роботу	1	
так, але тільки трохи іншу роботу	2	
ні, виконую повністю однакову роботу, як і в своїй рідній країні	4	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q38. Який Ваш чистий місячний зарібок у роботодавця або ж з підприємництва в кронах?

НАПИШІТЬ ЦИФРАМИ

.....		
-------	--	--

ЗАПРОПОНУЙТЕ КАРТУ Q39

Q39. Достатньо Вам прибутку Вашої сім'ї для оплати наступних життєвих потреб?

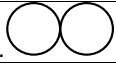
	ТАК, ПОВНІСТЮ 1	ТАК, З ПЕВНИМИ ТРУДНОЦАМИ 2	СКОРІШЕ НЕДОСТАТНЬО, НА ГРАНІ 3	ЗОВСІМ НЕДОСТАТНЬО 4	НЕ ЗНАЄ, БЕЗ ВІДПОВІДІ 9
a. їда					
b. житло					
c. одяг					
d. витрати в зв'язку з дорогою на роботу					
e. витрати, зв'язані з відвідуванням школи у дітей (студенським навчанням)					
f. витрати, зв'язані з використанням вільного часу					

Q40. Належите Ви до якої-небудь суспільно-культурної або національної організації або товариства, які діють в Чеській Республіці?

так	1	
ні	2	

ФІЛЬТР: Q40=1 (Є ЧЛЕНОМ ЯКОГОСЬ ТОВАРИСТВА), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Q41

Q40. Як називається товариство?

.....	
-------	---

Q41. Чи бажаєте Ви впливати на умови життя іноземців, які проживають в Чеській Республіці?

так	1	
ні	2	

Q42. Привітали би Ви можливість приймати участь в місцевих виборах в Чеській Республіці?

так	1	
ні	2	

Q43. А можливість приймати участь у всенародних виборах в Чеській Республіці?

так	1	
ні	2	

Q44. Хотіли би стати членом якоїсь політичної партії, яка діє в Чеській Республіці?

так	1	
ні	2	

ЗАПРОПОНУЙТЕ КАРТУ Q24

Q45. Чого остерігаєтесь в Чеській Республіці? З чого маєте побоювання?

	БЕЗУМОВНО ТАК 1	НАЙІМОВІРНІШЕ ТАК 2	МАБУТЬ НІ 3	КАТЕГОРИЧНО НІ 4	НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ 9
a. втрати робочого прибутку з працевлаштування/підприємництва					1 2 3 4 9
b. втрати житла					1 2 3 4 9
c. серйозної хвороби					1 2 3 4 9
d. розпаду сім'ї					1 2 3 4 9
e. втрати друзів і близьких					1 2 3 4 9
f. втрати дозволу на проживання					1 2 3 4 9
g. втрати цілі перебування і вигнання з країни					1 2 3 4 9
h. втрати медичної страховки					1 2 3 4 9

Q46. Що Ви особисто вважаєте самою великою перепорою, щоб включитися в чеське суспільство?

НАПИШІТЬ СЛОВАМИ, ЯКЩО НЕ ХОЧЕ ВКЛЮЧИТИСЯ В СУСПІЛЬСТВО, НАПИШІТЬ «НЕ ХОЧЕ ВКЛЮЧИТИСЯ В СУСПІЛЬСТВО»

.....	
.....	
.....	

Q47. В Чеській Республіці багато років активно підтримуються програми для асиміляції, включення іноземців в чеське суспільство, наприклад курси іноземної мови, консультації благодійних організацій, друкована інформація. Знаєте про це?

так	1	
ні	2	

Q48. Зустрічались Ви коли-небудь з інформаційними брошурами/рекламами для іноземців? Маєтесь на увазі інформаційні матеріали про це, як вирішувати різні практичні проблеми в житті іноземців, наприклад, як продовжити собі різні дозволи на проживання, знайти легальну роботу, як займатися підприємництвом...

так	1	
ні	2	

ФІЛЬТР: Q48=1 (Т.Б. ЗУСТРІЧАЛИСЬ З ІНФОРМАЦІЙНИМИ МАТЕРІАЛАМИ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Q50

Q49. Чи допомогли Вам ці матеріали при вирішенні Ваших конкретних проблем?

так	1	
ні	2	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q50. Чи слухаєте Ви передачі про іноземців або для іноземців по радіо або ж по телебаченню?

так	1	
ні	2	

Q51. Порекомендували би Ви владі Чеської Республіки які-небудь міроприємства, які б, відповідно до Вашого особистого досвіду, могли полегшити іноземцям включення в чеське суспільство?

НАПИШІТЬ КОНКРЕТНІ МІРОПРИЄМСТВА

.....	○ ○
.....	○ ○

Q52. Вважаєте Ви необхідними міроприємства, направлені на підтримку включення іноземців в чеське суспільство (як наприклад: безкоштовні мовні курси, соціальні і юридичні консультації, мультикультурні фестивалі)?

так	1	
ні	2	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q53. Чи приймали Ви участь в подібного роду міроприємствах в минулому?

так	1	
ні	2	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Q54. Зацікавлені Ви приймати участь в подібного роду міроприємствах в майбутньому?

так	1	
ні	2	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

На закінчення хочу взяти у Вас деякі дані, які послужать для статистичної обробки

Д1. ВІДЗНАЧТЕ СТАТЬ РЕСПОНДЕНТА

мужчина	1	
жінка	2	

Д1б. В якому році Ви народились? (ВКАЖІТЬ РІК НАРОДЖЕННЯ)

.....		
-------	--	--

Д2. Яке у Вас громадянство?

чеське	1	
українське	2	
в'єтнамське	3	
російське	4	
інше, будь-ласка, вкажіть:.....	○ ○	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Д3. Який Ваш сімейний стан?

холостяк/незаміжня	1	
одружений/заміжня	2	
розведений/розведена	3	
вдовець/вдова	4	
в незареєстрованому шлюбі	5	
інше, будь-ласка, вкажіть:.....	○ ○	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Д4. Можете мені, будь-ласка, сказати, де Ви живете?

в найманій кімнаті	1	
в найманій квартирі, домі	2	
у власній квартирі, домі	3	

в гуртожитку	4	
у друзів, в знайомих, родичів	5	
в іншому місці, будь-ласка, вкажіть		<input type="text"/>
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Д5. Скільки людей живе разом з Вами в спільному домашньому побуті (мається на увазі кімнату, квартиру або дім). Скільки людей із них спить з Вами в одній кімнаті?

Всього	<input type="text"/>	З того в одній кімнаті	<input type="text"/>
--------------	----------------------	------------------------------	----------------------

Д6. Де Ви живете в Чеській Республіці?

в великому місті (Прага, Брно, Острава)	1	
в місті	2	
в селі	3	

Д7. Де Ви жили в Вашій рідній країні?

в великому місті	1	
в місті	2	
в селі	3	

Д8. Яка найвища ступінь Вашої освіти?

початкова і незакінчена, ремісниче училище без закінчення	1	
закінчена, ремісниче училище без атестату зрілості і з атестатом зрілості	2	
середня, професійна з атестатом зрілості	3	
середня, загальна з атестатом зрілості	4	
вища (всі ступені)	5	
інше, будь-ласка, вкажіть:.....		<input type="text"/>

ФІЛЬТР: Д8=2,3,4,5 (Т.Б. ДОСЯГНУВ/ЛА ХОЧА Б СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Д11

Д9. У випадку, якщо Ви закінчили середню або вищу освіту, маєте нотаріально завіреним документ, який признає Вашу освіту в Чеській Республіці?

так	1	
ні	2	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

ФІЛЬТР: Д9=2 (Т.Б. НЕ МАЄ ОФІЦІЙНОГО ДОКУМЕНТУ ПРО ОСВІТУ), В ІНШОМУ ВИПАДКУ ПРОДОВЖУЙТЕ НА Д11

Д10. Знаєте яким способом можете такий документ отримати?

так	1	
ні	2	
НЕ ЗНАЄ, НЕ ВІДПОВІВ	9	

Д11. Маєте укладений договір медичного страхування?

так, маю медичне страхування в Чеській Республіці	1	
так, маю медичне страхування за кордоном	2	
так, маю медичне страхування в Чеській Республіці і за кордоном	3	
у мене немає медичного страхування	4	
не знаю, медичне страхування мені влаштовує роботодавець	5	
інша відповідь, будь-ласка, вкажіть		<input type="text"/>

Д12: ВКАЗІВКА ДЛЯ ОПИТУВАЧА: НАПИШІТЬ, ДЕ ВИ З РЕСПОНДЕНТОМ ВПЕРШЕ ЗАГОВОРИЛИ І ДЕ ВІДБУЛАСЯ САМА РОЗМОВА.

МІСЦЕ 1. КОНТАКТУ:.....	<input type="text"/>
МІСЦЕ РОЗМОВИ.....	<input type="text"/>

На кінець хочу Вас попросити, сказати мені своє ім'я й адресу. Фірма Фактум Інвеніо їх повинна знати для можливості випадкового контролю моєї роботи. Імена і адреси опитуваних я записую на спеціальний бланк, який зберігається в іншому місці, ніж заповнені анкети. Адреси використовуються тільки для контролю і ніколи не будуть використані для інших цілей. Якщо Ви згодні з записами Ваших даних, прошу Вас підписатися. В найближчому часі можете отримати поштою контрольний листок. Будь-ласка, дайте відповідь на нього, це дуже просто.

ЗАПИШІТЬ АДРЕСУ В ЗВІТІ ПРО ОПИТУВАННЯ

Це все, від імені фірми Фактум Інвеніо дякую Вам за розмову.

ПІДТВЕРДЖУЮ, ЩО РОЗМОВА БУЛА ПРОВЕДЕНА ТОЧНО З ВКАЗІВКАМИ ФІРМИ ФАКТУМ ІНВЕНІО.

ІМ'Я ОПИТУЮЧОГО : **ПІДПИС**

**КІНЕЦЬ РОЗМОВИ
(ГОДИНИ, ХВИЛИНИ)**

--	--	--	--

ІД ОПИТУЮЧОГО

--	--	--	--	--

**ДАТА ОПИТУВАННЯ
(ДЕНЬ, МІСЯЦЬ)**

				2	0	1	1
--	--	--	--	---	---	---	---

ІД КОДЕРА

--	--	--	--	--

100543-1

Prosinec 2011 / Leden 2012

ZAČÁTEK ROZHOVORU
(HODINY, MINUTY)

--	--	--	--

ID TAZATELE

--	--	--	--	--

Xin chào bạn, tôi là người chất vấn của công ty Factum Invenio. Tôi đang tiến hành nghiên cứu người nước ngoài sống và làm việc tại Cộng hòa Séc. Tôi xin bạn vui lòng cộng tác để điền phiếu thăm dò này. Phiếu thăm dò này hoàn toàn匿名.

Q1. Bạn sống tại Cộng hòa Séc bao nhiêu lâu? Chúng tôi có nghĩa là cư trú liên tục.

VIẾT SỐ

.....		
-------	--	--

Q2. Cư trú này có đầu tiên tại Cộng hòa Séc không?

có	1	
không	2	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI	9	

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q2=2 CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q4

Q3. Cho biết cư trú vừa qua dài nhất của bạn dài bao nhiêu lâu.

VIẾT SỐ. VIẾT NĂM VÀ THÁNG

Năm:			Tháng:.....		
------------	--	--	-------------	--	--

Q4. Bạn có loại giấy phép cư trú tại Cộng hòa Séc nào?

thị thực cư trú trên 90 ngày (cho đến 1 năm)	1	
giấy phép cư trú dài hạn tại Cộng hòa Séc	2	
giấy phép thường trú tại Cộng hòa Séc.	3	
cư trú loại khác	4	

→ BẠN CÓ THỂ KẾT THÚC PHÒNG VẤN

Q5. Mục đích cư trú của bạn tại Cộng hòa Séc?

việc làm	1	
kinh doanh	2	
học tập	3	
ý do nhân đạo, chữa bệnh	4	
lý do gia đình	5	

lý do khác (viết những gì).....

Q6. Bạn có muốn có được quốc tịch Cộng hoà Séc không?

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q7. Ai từ gia đình của bạn sống với bạn ở một căn hộ?

BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.

chồng/vợ bạn gái /bạn trai	1	
trẻ em	2	
anh chị em	3	
bố mẹ	4	
người khác (cho biết người nào)..... 		

Q8. Tại Cộng hòa Séc còn bà con hoặc bạn bè nữa của bạn có sống?

BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.

bố mẹ	1	
anh chị em	2	
trẻ em trưởng thành và tự túc	3	
bà con	4	
bạn bè	5	
người khác (cho biết người nào)..... 		

Q9. Nếu các thành viên của gia đình của bạn không sống với bạn tại CH Séc và sống tái nước nơi sinh bạn có muốn đoàn tụ gia đình không? Tôi có nghĩa là chồng vợ và trẻ em nhỏ.

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
Việc đó không dính líu tới (Tôi không có chồng/vợ, trẻ em...)	5	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q10. Bạn có muốn trẻ em của bạn lớn lên tại CH Séc?

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
Việc đó không dính líu tới (tôi không có trẻ em, tôi không muốn ở lại tại CH Séc...)	5	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q11. Nếu bạn sống với các trẻ con trước tuổi đến trường, trẻ con này có học trường mẫu giáo không?

BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.

tôi không có trẻ con trước tuổi đến trường	1	
Có, em học trường mẫu giáo công	2	
Có, em học trường mẫu giáo tư (+ cho biết em nói tiếng nào trong trường này) 	3	
không, em đang ở nhà với mẹ	4	
không, em đang ở nhà với người quen khác	5	
không, em đang ở nhà với vú em Séc	6	
không, em đang ở nhà với người nước ngoài (+cho biết Quốc tịch) 	7	

Q12. Bạn có nghĩ là tại Cộng hòa Séc trẻ con của người nước ngoài có cơ hội như nhau làm việc và học như trẻ em Séc?

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q13. Bạn tin nhiệm người bạn gặp trong cuộc sống hàng ngày tại CH Séc như thế nào?

CHẮC CHẮN TIN NHIỆM 1	CÓ THỂ LÀ TIN NHIỆM 2	CÓ THỂ LÀ KHÔNG TIN NHIỆM 3	CHẮC CHẮN KHÔNG TIN NHIỆM 4	TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI. 9
a. příslušníkům majority (Čechům) đa số (người Séc)			1 2 3 4 9	
b. krajanům žijícím v České republice đồng bào sống tại CH Séc			1 2 3 4 9	
c. cizincům žijícím v České republice người nước ngoài sống tại CH Séc			1 2 3 4 9	
d. úředníkům vyřizujícím pobyty nhân viên nhập cư			1 2 3 4 9	
e. Je ještě nějaká skupina, o které se chcete vyjádřit ohledně důvěry? Jaká? Bạn muốn nói về nhóm khác? Gì? 			1 2 3 4 9	

Q14. Người Séc có phò bày bạn là người nước ngoài?

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q14 = 1 HOẶC 2. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q16

Q15. Người nạy là ai?

BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.

bạn đồng nghiệp của đa số (người Séc)	1	☐
người hàng xóm của đa số (người Séc)	2	☐
con người đa số (người Séc) từ lân cận của bạn	3	☐
đồng bào	4	☐
người nước ngoài khác sống tại CH Séc	5	☐
người khác (cho biết người nào)..... 		☐

Q16. Bạn đã kinh nghiệm cá nhân tại CH Séc phân biệt (tức là từ chối, bắt nạt trong làm việc hoặc kinh doanh) chưa?

đã	1	☐
chưa	2	☐

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q16 = 1. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q20

Q17. Phân biệt nào?

	CÓ, NHƯNG CHỈ HƠI 1	CÓ, PHÂN BIỆT QUAN TRỌNG 2	KHÔNG 3	TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI. 9	
a. Tôi đã nhận tiền lương ít hơn đồng nghiệp khác.				1 2 3 9	☐
b. Tôi đã làm việc nhiều hơn đồng nghiệp khác.				1 2 3 9	☐
c. Tôi đã làm việc thêm giờ hơn đồng nghiệp khác.				1 2 3 9	☐
d. Tôi đã phải làm ca bất lợi (thí dụ ca đêm)				1 2 3 9	☐
e. Tôi đã phải làm việc nguy hiểm và hại.				1 2 3 9	☐
f. Tôi đã không ký hợp đồng như các doanh nghiệp khác				1 2 3 9	☐
g. Có người hăm dọa để làm tiền tôi.				1 2 3 9	☐
h. Nếu bạn đã kinh nghiệm phân biệt khác, cho biết nào. 				1 2 3 9	☐

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q16 = 1. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q20

Q18. Bạn có phân biệt này cố gắng giải quyết không?

có	1	☐
Tôi đã nghĩ về như mà tôi đã không làm gì.	2	☐
không	3	☐

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q16 = 1. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q20

Q19. Nếu bạn đã kinh nghiệm phân biệt, vì sao bạn đã không làm gì?

Tôi đã không biết ai liên hệ.	1	☐
Tôi sợ những hậu quả, rằng tình hình sẽ xấu đi	2	☐
Tôi đã không tin, là vấn đề khắc phục	3	☐
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	☐

Q20. Tại CH Séc Bạn đã kinh nghiệm cá nhân ở nơi công cộng lời chế nhạo và chế giễu chưa?

đã	1	
chưa	2	

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q16 = 1. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q20

Q21. Bao nhiêu lần? Ở đâu?

	LUÔN LUÔN 1	ÍT KHI 2	ĐẶC BIỆT 3	KHÔNG BAO GIỜ 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI. 9
a. ở nơi làm việc				1 2 3 4 9	
b. ở trường học				1 2 3 4 9	
c. ở đường phố				1 2 3 4 9	
d. ở cửa hàng				1 2 3 4 9	
e. ở bệnh viện				1 2 3 4 9	
f. ở nhà hàng, quán ăn				1 2 3 4 9	
h. xúc phạm khác (viết)..... 				1 2 3 4 9	

Q22. Bạn có cảm thấy rằng đa số (người Séc) nghĩ rằng bạn thích nghi hoàn toàn với các giá trị của xã hội Séc không?

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q23. Bạn có muốn sống tại CH Séc chỉ một cách bạn đã sống tại nước nơi sinh không?

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q24. Sống tại CH Séc chắc khác hơn sống tại nước nơi sinh. Cái gì khó cho bạn?

	CHẮC CHẮN CÓ 1	CÓ THỂ LÀ CÓ 2	CÓ THỂ LÀ KHÔNG 3	CHẮC CHẮN KHÔNG 4	TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI. 9
a. tiếng Séc				1 2 3 4 9	
b. ăn Séc				1 2 3 4 9	

c.	môi trường làm việc	1 2 3 4 9	
d.	giao dịch với chính quyền	1 2 3 4 9	
e.	phong tục và lối sống Séc	1 2 3 4 9	
f.	sống tại thành phố lớn / nông thôn	1 2 3 4 9	
g.	nhớ nhà	1 2 3 4 9	
h.	Tôi nhớ gia đình, người bạn	1 2 3 4 9	
i.	câu trả lời khác:..... 	1 2 3 4 9	

Q25. Bạn có gặp (trong giờ giải trí – không trong khi lúc làm việc) với người bạn? Với ai? thường xuyên như thế nào?

	HÀNG NGÀY 1	ÍT NHẤT 1 LẦN MỖI TUẦN 2	ÍT NHẤT 1 LẦN MỖI THÁNG 3	ÍT NHẤT 1 LẦN MỖI NĂM 4	ÍT HƠN 1 LẦN MỖI NĂM 5	KHÔNG BAO GIỜ 6	TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI. 9	
a.	đồng bào						1 2 3 4 5 6 9	
b.	người Séc						1 2 3 4 5 6 9	
c.	người nước ngoài khác sống tại CH Séc (+cho biết người nước ngoài nào) 						1 2 3 4 5 6 9	
d.	Với người khác, cho biết với người nào..... 						1 2 3 4 5 6 9	

Q26. Bạn có biết ai có thể giúp đỡ, mà bạn bị nạn tại CH Séc không?

có	1	
không	2	

Q27. Nếu bạn bị nạn, bạn yêu cầu giúp đỡ ai thế? (hoặc bạn đã yêu cầu giúp đỡ ai thế?)

a.
b.
c.

Q28. Bạn có biết tiếng Séc không?

	RẤT TỐT" 1	KHÔNG TỐT 2	TÔI KHÔNG BIẾT 3	TÔI KHÔNG CẦN TIẾNG SÉC 4	TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI. 9
a.	hiểu nói tiếng Séc				1 2 3 4 9
b.	nói tiếng Séc				1 2 3 4 9
c.	hiểu viết tiếng Séc				1 2 3 4 9
d.	viết tiếng Séc				1 2 3 4 9

Q29. Bạn có đã học tiếng Séc trước khi đến tại CH Séc không?

có	1	
không	2	

Q29x. Bạn có đã học tiếng Séc sau khi đến tại CH Séc không?

có	1	
không	2	

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q29 = 1 HOẶC Q29X=1. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q31

Q30. Bạn học tiếng Séc ở đâu?

BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.

trong khoa học tiếng Séc miễn phí	1	
trong khoa học tiếng Séc mà bạn trả tiền	2	
ở trường học, trong lúc nghiên cứu	3	
khi làm việc với các đồng nghiệp Séc	4	
cùng đi với bạn Séc	5	
bằng nghe radiô, xem tivi, xem phim Séc	6	
bằng đọc báo Séc và sách S	7	
từ người bạn/ bạn gái /bạn trai nói tiếng Séc	8	
ở một nơi khác (cho biết ở đâu).....		

Q31. Tại Cộng hòa Séc bạn làm việc thế nào? Chúng tôi nghĩ cũng làm việc theo mùa, thỉnh thoảng làm việc, việc làm bán thời gian.

BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.

Tôi có một hợp đồng lao động với chủ nhân mà tôi làm việc	1	
Tôi là người làm của cơ quan làm việc (mám smlouvu s pracovní agenturou) (Tôi có một hợp đồng lao động với cơ quan làm việc)	2	
Tôi kinh doanh, tôi có giấy phép kinh doanh	3	
Tôi giúp đỡ trong doanh nghiệp gia đình, tôi không trả tiền.	4	
Tôi làm việc trong gia đình của tôi hoặc gia đình của người khác cho trả tiền.	5	
Tôi không làm việc (tôi không làm việc theo mùa mà cũng không việc làm bán thời gian)	6	
Tôi không làm việc nhưng tôi muốn làm việc.	7	

Q32. Bạn đã có một hợp đồng lao động bằng văn bản với người chủ của bạn?

có	1	
không	2	
Tôi không cần có một hợp đồng lao động.	3	
Tôi kinh doanh, tôi có giấy phép kinh doanh.	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q31 = 1,2,3,4,5. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q38

Q33. Bạn có hài lòng với công việc của bạn tại CH Séc không?

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q34. Bạn có muốn tìm một công việc khác bạn làm việc đúng lúc này không?

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q34 = 1,2,3. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q36

Q35. Bạn có đã nghĩ về bạn phép CH Séc nếu bạn không tìm được làm việc tốt hơn không?

chắc chắn có	1	
có thể là có	2	
có thể là không	3	
chắc chắn không	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q36. Bạn hãy tưởng tượng rằng bạn có thể được một công việc tốt hơn. Bạn hãy chọn từ danh sách 3 thuộc tính công việc mới của bạn phải đáp ứng

BẠN HÃY CHỌN KHÔNG HƠN BA TRẢ LỜI

trả lương cao hơn trả lương tối có đúng lúc này	1	
công việc không nặng nhọc	2	
giờ làm việc không hơn tám giờ mỗi ngày	3	
không làm việc ca đêm	4	
không làm việc vào ngày thứ bảy, chủ nhật, ngày lễ	5	
ít căng thẳng	6	
ít nguy hiểm (không nguy hiểm)	7	
không đơn điệu, hơn sáng tạo	8	
hơn chịu trách nhiệm	9	
công việc với hợp đồng lao động vô thời hạn	10	
Cái gì khác (cho biết)..... 		

Q37. Tại Cộng hòa Séc bạn có đang làm một công việc khác nhau hơn bạn đã làm tại nước nơi sinh không?

Có, tôi làm một công việc hoàn toàn khác nhau.	1	
Có, nhưng tôi làm một công việc một chút khác nhau.	2	
Không, tôi làm công việc như nhau như ở nước nơi sinh của bạn.	4	
TÔI KHÔNG BIẾT / TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q38. Tiền lương ròng (mỗi tháng) của bạn.

VIẾT SỐ

.....		
-------	--	--

Q39. Bạn có đủ tiền cho những chi phí sinh hoạt này không?

	CÓ, HOÀN TOÀN 1	CÓ, NHƯNG TÔI CÓ MỘT ÍT PHỨC TẠP 2	CÓ THỂ LÀ KHÔNG 3	CHẮC CHẮN KHÔNG 4	TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI. 9
a. thức ăn					1 2 3 4 9
b. nơi ở					1 2 3 4 9
c. quần áo					1 2 3 4 9
d. chi phí đi làm việc					1 2 3 4 9
e. chi phí đi học (của trẻ em tôi)					1 2 3 4 9
f. chi phí giải trí					1 2 3 4 9

Q40. Tại CH Séc Bạn có phải là thành viên của văn hóa xã hội hoặc dân tộc tổ chức không?

có	1	
không	2	

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q40 = 1. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q41

Q40x. Sự tổ chức này tên là gì?

.....	
-------	---

Q41. Bạn có muốn để bạn ảnh hưởng chuyện (việc) của người nước ngoài sống tại Cộng hòa Séc?

có	1	
không	2	

Q42. Bạn có muốn tham gia vào cuộc bầu cử địa phương tại CH Séc không?

có	1	
không	2	

Q43. Bạn có muốn tham gia vào cuộc bầu cử quốc hội tại CH Séc không?

có	1	
không	2	

Q44. Tại CH Séc Bạn có muốn trở thành đảng viên đảng phái chính trị không?

có	1	
không	2	

Q45. Tại CH Séc bạn sợ gì?

	CHẮC CHẮN CÓ 1	CÓ THỂ LÀ CÓ 2	CÓ THỂ LÀ KHÔNG 3	CHẮC CHẮN KHÔNG 4	TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI. 9	
a.	mất công ăn việc làm/ kinh doanh và tiền lương				1 2 3 4 9	☐
b.	mất công ăn nơi ở				1 2 3 4 9	☐
c.	bệnh nghiêm trọng				1 2 3 4 9	☐
d.	gia đình tan rã				1 2 3 4 9	☐
e.	mất bạn bè, người thân				1 2 3 4 9	☐
f.	mất công ăn giấy phép cư trú				1 2 3 4 9	☐
g.	mất công ăn mục đích cư trú và đi lại				1 2 3 4 9	☐
h.	mất công ăn bảo hiểm y tế				1 2 3 4 9	☐

Q46. Bạn thấy những gì là các khó khăn lớn nhất để bạn có thể nhận vào xã hội Séc?

“ VIẾT MỘT VÀI TỪ. NẾU BẠN KHÔNG MUỐN NHẬN VÀO XÃ HỘI SÉC THÌ VIẾT: „TÔI KHÔNG MUỐN NHẬN VÀO XÃ HỘI SÉC“.

.....	☐	☐
.....	☐	☐
.....	☐	☐

Q47. Bạn có biết những gì tại CH Séc có nhiều năm nhiều dự án cho nhận người nước ngoài vài xã hội Séc, thí dụ lớp học tiếng Séc, sự giúp đỡ ý kiến, tờ truyền đơn, chương trình?

có	1	☐
không	2	☐

Q48. Bạn đã thấy tờ truyền cho người nước ngoài? Chúng tôi có nghĩa là thông tin về vấn đề của người nước ngoài (về giấy phép cư trú dài hạn, làm việc ở CH Séc, bảo hiểm y tế, v.v.) chưa?

đã	1	☐
chưa	2	☐

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU Q48 = 1. CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN Q50

Q49. Những thông tin này có đã giúp bạn trong vấn đề cụ thể của bạn không?

có	1	☐
không	2	☐
TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	☐

Q50. Bạn có xem phát thanh cho người nước ngoài không?

có	1	☐
không	2	☐

Q51. Bạn đề nghị chính phủ của Cộng hòa Séc các biện pháp mà theo bạn có thể giúp đỡ người nước ngoài nhập vào xã hội Séc gì?

VIẾT BIỆN PHÁP CỤ THỂ

.....	○ ○
.....	○ ○

Q52. Bạn có nghĩ là các hoạt động (thí dụ lớp tiếng Séc không mất tiền, xã hội và tư vấn giúp đỡ, hội diễn đa văn hóa) để nhập người nước ngoài vào xã hội Séc là cần thiết không?

có	1	
không	2	
TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q53. Bạn đã tham các hoạt động này chưa?

đã	1	
chưa	2	
TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Q54. Bạn có muốn tham các hoạt động này không?

có	1	
không	2	
TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

Cuối cùng xin trả lời một số câu hỏi cho phân tích thống kê

D1. HÃY ĐÁNH DẤU BẠN LÀ

nam	1	
nữ	2	

Q47. Ngày sinh (CHO BIẾT NĂM SINH)

--	--	--

D2. Quốc tịch của bạn là gì?

Séc	1	
Ukraina (Uy Kiên)	2	
Việt Nam	3	
Nga	4	
Quốc tịch khác (Cho biết quốc tịch nào)..... ○ ○		
TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

D3. Tình trạng hôn nhân của bạn.

chưa có vợ/chồng	1	
đã có vợ/chồng	2	

ly dị	3	
goá bụa	4	
bạn đời	5	
Tình trạng hôn nhân khác (viết).....		☐ ☐
TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

D4. Chúng tôi xin bạn viết bạn sống ở đâu?

phòng thuê	1	
căn hộ/nhà thuê	2	
căn hộ/nhà riêng	3	
nhà nhiều buồng	4	
ở phòng/căn hộ/nhà của bạn bè, người thân thích	5	
nơi khác (viết ở đâu)		☐ ☐
TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

D5. Ở hộ của bạn có mấy sống thành viên? (Chúng tôi có nghĩa là ở phòng/căn hộ/nhà). Ở phòng bạn ngủ có ngủ mấy người?

Ở hộ sống	<input type="text"/>	<input type="text"/>	Ở một phòng ngủ....	<input type="text"/>	<input type="text"/>
-----------------	----------------------	----------------------	---------------------	----------------------	----------------------

D6. Tại CH Séc bạn sống ở đâu?

thành phố lớn (Praha, Brno, Ostrava)	1	
thành phố	2	
làng	3	

D7. Tại nước nơi sinh bạn đã sống ở đâu?

thành phố lớn	1	
thành phố lớn	2	
làng	3	

D8. Trình độ học thức cao nhất của bạn?

Tiểu học, Tiểu học không đầy đủ	1	
Trường trung cấp học nghề bằng nghề trung cấp	2	
Trường trung cấp chuyên nghiệp (bằng tốt nghiệp trung học)	3	
Trường trung học bằng tốt nghiệp trung học	4	
Đại học	5	
Giáo dục khác, viết:		☐ ☐

BỘ LỌC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU D8=2,3,4,5 CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN D11

D9. Nếu bạn trình độ học thức là Trường trung học hoặc Đại học, bạn có tài liệu chính thức (chứng nhận) về công nhận giáo dục của bạn tại Cộng hòa Séc không?

có	1	
không	2	
TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

BỘ LỘC: BẠN TRẢ LỜI CÂU HỎI NÀY NẾU D9=2 CÁCH KHÁC BẠN TIẾP TỤC ĐẾN D11

D10. Bạn có biết làm thế nào bạn có thể nhận được tài liệu này?

có	1	
không	2	
TÔI KHÔNG MUỐN TRẢ LỜI BẠN CÓ THỂ ĐÁNH DẤU NHIỀU CÂU TRẢ LỜI.	9	

D11. Bạn có bảo hiểm y tế không?

Có, tôi có bảo hiểm y tế tại CH Séc.	1	
Có, tôi có bảo hiểm y tế tại nước ngoài.	2	
Có, tôi có bảo hiểm y tế vừa tại CH Séc vừa tại nước ngoài.	3	
Tôi không có bảo hiểm y tế.	4	
Tôi không biết, chủ lo liệu bảo hiểm y tế.	5	
Các câu trả lời khác, xin cho biết	○○	

D12. POKYN PRO TAZATELE: VYPIŠTĚ, KDE JSTE RESPONDENTA POPRVÉ OSLOVIL A KDE NAKONEC PROBĚHL SAMOTNÝ ROZHOVOR.

MÍSTO 1. OSLOVENÍ:.....	○○
MÍSTO ROZHOVORU.....	○○

Cuối cùng, tôi muốn xin bạn cho tôi viết tên và địa chỉ của bạn. Người giám sát của tôi ở Công ty Factum Invenio cần biết dữ liệu này để anh ấy sẽ có thể kiểm tra âu làm việc của tôi năng kiểm tra tại chỗ trên công việc của tôi. Tên và địa chỉ của người trả lời vào trong một chứng từ đặc biệt và được nơi khác của các phiếu thăm hoàn chỉnh. Địa chỉ được sử dụng chỉ để kiểm tra tôi. Nếu bạn đồng ý với viết dữ liệu của họ, Tôi xin làm cháy sém. Trong tương lai gần, bạn có thể được một vé kiểm tra qua bưu điện. Tôi xin bạn trả lời, nó là tương đối đơn giản.

VYPLŇTE ADRESU DO ZPRÁVY O PRŮBĚHU DOTAZOVÁNÍ

Công ty Factum Invenio xin trân trọng cảm ơn cộng tác của bạn

POTVRZUJI, ŽE JSEM ROZHOVOR PROVEDL(A) PŘESNĚ PODLE POKYNŮ FIRMY FACTUM INVENIO.

JMÉNO TAZATELE: PODPIS:

KONEC ROZHOVORU
(HODINY, MINUTY)

--	--	--	--

ID TAZATELE

--	--	--	--	--

DATUM DOTAZOVÁNÍ
(DEN, MĚSÍC)

				2	0	1	1
--	--	--	--	---	---	---	---

ID KODÉRA

--	--	--	--	--

100543-1

Декабрь 2011 / Январь 2012

НАЧАЛО РОЗГОВОРА
(ЧАСЫ, МИНУТЫ)

ID СПРАШИВАЮЩЕГО

Здравствуйте, я представитель компании Фактум Инвенио и провожу исследование относительно иностранцев, живущих и работающих в Чешской Республике. В связи с этим разрешите, пожалуйста, задать Вам несколько вопросов. Все данные, доверенные нам, останутся в конечной обработке полностью конфиденциальными и анонимными.

Q1. Как долго Вы проживаете в Чешской Республике? Имеется ввиду сплошное пребывание, без перерывов.

НАПИШИТЕ ЦИФРАМИ

.....	<input type="text"/>	<input type="text"/>
-------	----------------------	----------------------

Q2. Это Ваше первое пребывание в Чешской Республике?

да	1	
нет	2	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

ФИЛЬТР: ТОЛЬКО ЕСЛИ Q2=2 (Т.Е. В ЧЕШСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ НЕВПЕРВЫЕ), В ДРУГОМ СЛУЧАЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Q4

Q3. Укажите сколько длилось Ваше предыдущее наиболее длинное пребывание.

НАПИШИТЕ ЦИФРАМИ, УКАЖИТЕ ОТДЕЛЬНО ГОДЫ И МЕСЯЦЫ

Лет:.....	<input type="text"/>	<input type="text"/>	Месяцев:.....	<input type="text"/>	<input type="text"/>
-----------	----------------------	----------------------	---------------	----------------------	----------------------

Q4. Какой имеете вид разрешения к пребыванию в Чешской Республике?

визу на время дольше чем 90 дней (до одного года)	1	
разрешение к долгосрочному проживанию в ЧР	2	
разрешение к постоянному проживанию в ЧР	3	
другой вид разрешения	4	

→ ЗАКОНЧИТЕ РАЗГОВОР

Q5. Какая главная цель Вашего пребывания в Чешской Республике?

работа	1	
предпринимательство	2	
учеба	3	
гуманитарные причины, лечение	4	
семейные причины	5	
другая причина (укажите какая).....		<input type="text"/>

Q6. Желаете ли Вы получить гражданство Чешской Республики?

безусловно да	1	
скорее да	2	
скорее нет	3	
решительно нет	4	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Q7. Живет ли кто-нибудь из Вашей собственной семьи вместе с Вами в Чешской Республике в одной квартире?

ВОЗМОЖНОСТЬ БОЛЬШЕ ОТВЕТОВ

муж/жена патнер/партнерша	1	
дети	2	
братья, сёстры	3	
родители	4	
кто-то другой (укажите кто)		<input type="text"/>

Q8. Живут ли в Чешской Республике еще другие Ваши родственники или друзья, которые не живут вместе с Вами?
ВОЗМОЖНОСТЬ БОЛЬШЕ ОТВЕТОВ

родители	1	
братья, сёстры	2	
взрослые самостоятельные дети	3	
родственники	4	
друзья	5	
кто-то другой (укажите кто).....	☐ ☐	

Q9. Заинтересованы ли Вы в объединении семьи, если члены Вашей семьи не живут вместе с Вами в Чешской Республике, но живут в стране Вашего происхождения? Имеется ввиду мужа/жену и Ваших несовершеннолетних детей.

безусловно да	1	
скорее да	2	
скорее нет	3	
решительно нет	4	
это меня не касается (нет у меня мужа/жены, детей ...)	5	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Q10. Желаете ли Вы, чтобы Ваши дети выросли в Чешской Республике?

безусловно да	1	
скорее да	2	
скорее нет	3	
решительно нет	4	
это меня не касается (нет у меня детей, не хочу остаться в Чешской Республике ...)	5	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Q11. Если с Вами живут Ваши дети дошкольного возраста, посещают ли они детский сад?

ВОЗМОЖНОСТЬ БОЛЬШЕ ОТВЕТОВ – ЕСЛИ У РЕСПОНДЕНТА 2 ИЛИ БОЛЬШЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА, ЗАПИШИТЕ КОД ДЛЯ КАЖДОГО ИЗ НИХ!

нет у меня таких детей	1	
да, посещают государственный детский сад	2	
да, посещают частный детский сад (+ укажите, каким языком там говорят) ☐ ☐	3	
нет, находятся дома с матерью	4	
нет, за ребёнком/детьми присматривает другой человек	5	
нет, за ребёнком/детьми присматривает чешская нянечка	6	
нет, за ребёнком присматривает иностранка (+ укажите национальность) ☐ ☐	7	

Q12. Считаете ли Вы, что у детей иностранцев имеется одинаковый шанс получить высшее образование и найти себе работу в Чешской Республике, как у чешских детей?

безусловно да	1	
скорее да	2	
скорее нет	3	
решительно нет	4	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

ПРЕДЛОЖИТЕ КАРТУ Q13

Q13. Насколько Вы доверяете людям, с которыми в Чешской Республике встречаетесь в повседневной жизни?

	БЕЗУСЛОВНО ИМ ДОВЕРЯЮ 1	СКОРЕЕ ИМ ДОВЕРЯЮ 2	СКОРЕЕ ИМ НЕ ДОВЕРЯЮ 3	СОВСЕМ ИМ НЕ ДОВЕРЯЮ 4	НЕ ЗНАЮ, БЕЗ ОТВЕТА 9
a. представителям майоритного общества (чехам)					1 2 3 4 9
b. землякам, живущим в Чешской Республике					1 2 3 4 9
c. иностранцам, живущим в Чешской Республике					1 2 3 4 9
d. чиновникам, которые решают вопросы о проживании в ЧР					1 2 3 4 9
e. существует ли еще какая-нибудь группа, о которой хотите высказаться относительно доверия? Какая?..... ☐ ☐					1 2 3 4 9

Q14. Случается ли Вам, что люди около вас, из майоритного общества (чехов) дают знать, что Вы к ним не принадлежите, что Вы чужие?

безусловно да	1	
скорее да	2	
скорее нет	3	
решительно нет	4	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

ФИЛЬТР: Q14=1,2 (Т.Е. ВСТРЕТИЛСЯ С ОТРИЦАТЕЛЬНЫМ ОТНОШЕНИЕМ), В ДРУГОМ СЛУЧАЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Q16

Q15. Из какого круга были эти люди?

ВОЗМОЖНОСТЬ БОЛЬШЕ ОТВЕТОВ

сотрудники из круга майоритного общества (чехов)	1	
соседи из круга майоритного общества (чехов)	2	
люди из круга майоритного общества (чехов), с которыми встречаетесь	3	
земляки	4	
остальные иностранцы, проживающие в Чешской Республике	5	
кто-то другой (скажите кто)		<input type="text"/>

Q16. Встретились ли Вы лично в Чешской Республике с дискриминацией т. е. с неравноправным отношением, отказыванием, придирками у работодателя или в предпринимательстве?

да	1	
нет	2	

*ФИЛЬТР: Q16=1 (Т.Е. ВСТРЕТИЛСЯ С ДИСКРИМИНАЦИЕЙ НА РАБОТЕ), В ДРУГОМ СЛУЧАЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Q20
ПРЕДЛОЖИТЕ КАРТУ Q17*

Q17 С какой конкретной формой дискриминации вы встретились или встречаетесь?

ДА, НО ТОЛЬКО В СЛАБОЙ СТЕПЕНИ 1	ДА, В СИЛЬНОЙ СТЕПЕНИ 2	НЕТ 3	НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ 9
а. платили мне хуже, чем другим сотрудникам			1 2 3 9
б. получал/а больше работы, чем другие сотрудники			1 2 3 9
в. работал/а больше времени, чем другие сотрудники			1 2 3 9
д. был/а часто поставлена на невыгодные смены (например только ночные)			1 2 3 9
е. мне часто была назначена небезопасная, связанная с риском и вредная для здоровья работа			1 2 3 9
ф. не имел/а одинакового доступа к контрактам, как другие предприниматели			1 2 3 9
г. был/а жертвой вымогательства, от меня требовали «выкуп»			1 2 3 9
h. встретились ли Вы ещё с какой-то другой формой дискриминации? Какой?.....			1 2 3 9

ФИЛЬТР: ЕСЛИ ВЫ ВСТРЕТИЛИСЬ С КАКОЙ-ТО ФОРМОЙ ДИСКРИМИНАЦИИ (Q16=1)

Q18. Пытались ли Вы дискриминацию как-то решать?

да	1	
подумал/а об этом, но ничего не предпринял/а	2	
нет	3	

ФИЛЬТР: Q18=2 (Т.Е. ПОДУМАЛИ О РЕШЕНИИ, НО НИЧЕГО НЕ ПРЕДПРИНЯЛИ), В ДРУГОМ СЛУЧАЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Q20

Q19. Когда Вы столкнулись с дискриминацией, но ничего против этого не предприняли, было это потому что:

незнал/а к кому обратиться, как решить жалобу	1	
боялся/лась последствий, что ситуация ещё ухудшится	2	
не верил/а, что ситуацию можно исправить	3	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Q20. Встретились ли Вы лично в Чешской Республике с насмешками, унижительными замечаниями, оскорблениями в общественных местах?

да	1	
нет	2	

ФИЛЬТР: Q20=1 (ВСТРЕТИЛИСЬ С ОСКОРБЛЕНИЯМИ В ОБЩЕСТВЕННЫХ МЕСТАХ), В ДРУГОМ СЛУЧАЕ
ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Q22
ПРЕДЛОЖИТЕ КАРТУ Q21

Q21. Как часто к этим случаям доходило а где это происходило?

	ОЧЕНЬ ЧАСТО 1	ИЗРЕДКА 2	ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО, В ОТДЕЛЬНЫХ СЛУЧАЯХ 3	СОВСЕМ НЕТ 4	НЕ ЗНАЕТ, БЕЗ ОТВЕТА 9
a. на рабочем месте				1 2 3 4 9	
b. в школе				1 2 3 4 9	
c. на улице				1 2 3 4 9	
d. в магазине				1 2 3 4 9	
e. в медицинском учреждении				1 2 3 4 9	
f. в столовой, в ресторане				1 2 3 4 9	
g. встретились ли Вы ещё с какой-либо формой оскорблений или насмешек? Какой? 				1 2 3 4 9	

Q22. Имеете ли Вы ощущение, что от Вас майоритное общество ожидает, что Вы полностью приспособитесь правилам чешского общества?

безусловно да	1
скорее да	2
скорее нет	3
решительно нет	4
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9

Q23. Желаете ли Вы жить в Чешской Республике только так, как Вы привыкли дома?

безусловно да	1
скорее да	2
скорее нет	3
решительно нет	4
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9

ПРЕДЛОЖИТЕ КАРТУ Q24

Q24. Жизнь в Чешской Республике вероятно другая, чем жизнь в стране Вашего происхождения. К чему тяжело приспосабливаетесь, что с трудом преодолеваете?

	БЕЗУСЛОВНО ДА 1	СКОРЕЕ ДА 2	СКОРЕЕ НЕТ 3	РЕШИТЕЛЬНО НЕТ 4	НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ 9
a. чешский язык				1 2 3 4 9	
b. чешскую кухню, чешскую еду				1 2 3 4 9	
c. рабочую среду				1 2 3 4 9	
d. оформление документов в учреждениях				1 2 3 4 9	
e. чешские привычки и способ жизни				1 2 3 4 9	
f. жизнь в большом городе/в деревне				1 2 3 4 9	
g. тоска по дому				1 2 3 4 9	
h. нехватает мне родственников и друзей				1 2 3 4 9	
i. другой ответ, укажите: 				1 2 3 4 9	

ПРЕДЛОЖИТЕ КАРТУ Q25

Q25. Встречаетесь ли Вы в свободное время (вне работы) с друзьями и знакомыми? Если да, с кем встречаетесь и как часто?

	КАЖДЫЙ ДЕНЬ 1	ХОТЯ БЫ РАЗ В НЕДЕЛЮ 2	ХОТЯ БЫ РАЗ В МЕСЯЦ 3	ХОТЯ БЫ РАЗ В ГОД 4	МЕНЬШЕ ЧЕМ РАЗ В ГОД 5	СОВСЕМ НЕТ 6	НЕ ЗНАЕТ, БЕЗ ОТВЕТА 9
a. земляки						1 2 3 4 5 6 9	
b. чехи						1 2 3 4 5 6 9	
c. другие иностранцы, живущие в ЧР (+укажите о каких иностранцах идёт речь, из какой страны) 						1 2 3 4 5 6 9	
d. с кем-то другим, уточните с кем 						1 2 3 4 5 6 9	

Q26. Знаете ли Вы на кого обратиться, если в Чешской Республике попадёте в трудности/проблемы?

да	1	
нет	2	

Q27. К кому конкретно Вы бы обратились, или уже обратились?

a.	☐	☐
b.	☐	☐
c.	☐	☐

ПРЕДЛОЖИТЕ КАРТУ Q28

Q28. Скажите мне, пожалуйста, насколько хорошо Вы владеете чешским языком с точки зрения:

	ОЧЕНЬ ХОРОШО 1	НЕ ОЧЕНЬ ХОРОШО 2	СОВСЕМ НЕ ВЛАДЕЮ 3	НЕ НУЖДАЮСЬ В ЭТОМ 4	НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ 9
a. понимания разговорного языка				1 2 3 4 9	
b. использования языка в разговоре				1 2 3 4 9	
c. понимания письменного языка				1 2 3 4 9	
d. владения письменным языком				1 2 3 4 9	

Q29. Учились ли Вы чешскому языку до приезда в Чешскую Республику?

да	1	
нет	2	

Q29x. Учились ли Вы чешскому языку после приезда в Чешскую Республику?

да	1	
нет	2	

ФИЛЬТР: Q29=1 ИЛИ Q29X=1 (Т.Е. УЧИЛСЯ ЧЕШСКОМУ ЯЗЫКУ), В ДРУГОМ СЛУЧАЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Q31

Q30. Где Вы изучали чешский язык?

ВОЗМОЖНОСТЬ БОЛЬШЕ ОТВЕТОВ

на бесплатных языковых курсах	1	
на языковых курсах, которые я сам/а себе заплатил/а	2	
в школе, во время учёбы	3	
на работе с чешскими сотрудниками	4	
в кругу чешских друзей	5	
когда слушал/а радио, телевизор, смотрел/а чешские фильмы	6	
чтением газет, книг на чешском языке	7	
от друга/подруги, партнера/партнерши, говорящего на чешском языке	8	
где-то в другом месте (укажите где).....	☐	☐

Q31. Каким способом вы устроены на работу в Чешской Республике? Имеем ввиду и временные и сезонные работы, как например бригады.

ВОЗМОЖНОСТЬ БОЛЬШЕ ОТВЕТОВ

у меня рабочий договор с работодателем, у которого работаю	1	
работаю в рабочей агентуре (имею договор с рабочей агентурой)	2	
предпринимаю (я имею «живнostenский лист»)	3	
помагаю в семейной фирме без требования зарплаты	4	
работаю за деньги в семье (собственной или чужой)	5	
не работаю (не зарабатываю даже формой бригады)	6	
не работаю, но хотел бы работать	7	

Q32. Есть у Вас с работодателем заключенный рабочий договор в письменном виде?

да	1	
нет	2	
это меня не касается, не нуждаюсь в письменном договоре с работодателем	3	
предпринимаю (я имею «живнostenский лист»)	4	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

ФИЛЬТР: Q31=1,2,3,4,5 (Т.Е. ИМЕЕТ В ЧР РАБОТУ), ИНАЧЕ ПЕРЕХОДИТЕ НА Q39

Q33. Вы довольны своей работой в Чешской Республике?

безусловно да	1	
скорее да	2	
скорее нет	3	
решиительно нет	4	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Q34. Желаете себе найти другую работу, чем ту, которая у Вас есть?

безусловно да	1	
скорее да	2	
скорее нет	3	
решиительно нет	4	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

ФИЛЬТР: Q34=1,2,3 (Т.Е. ХОТЯ БЫ НЕМНОГО ДУМАЕТ О ДРУГОМ РАБОЧЕМ МЕСТЕ), В ДРУГОМ СЛУЧАЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Q36

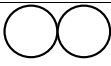
Q35. Думали ли Вы когда-нибудь о том, что уедете из Чешской Республики, если Вам не удастся найти лучшую работу?

безусловно да	1	
скорее да	2	
скорее нет	3	
решиительно нет	4	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

ПРЕДЛОЖИТЕ КАРТУ Q36

Q36. Представьте себе, что имеете возможность получить лучшую работу. Пожалуйста, выберите из содержания максимально 3 условия, которые Ваша работа должна исполнять.

ВОЗМОЖНОСТЬ МАКСИМАЛЬНО 3 ОТВЕТОВ

лучше оплаченная работа, чем та, которую имею сегодня	1	
менее физически утомляющая	2	
с рабочим временем не более 8 часов в день	3	
без ночных рабочих смен	4	
без работы в субботу и воскресенье и в выходные дни	5	
с меньшим процентом стресса	6	
более безопасная (относительно возможности травмы или вредной среды)	7	
менее монотонная, более разнообразная и творческая	8	
более ответственная	9	
постоянная работа на неограниченное время	10	
что-то другое (укажите что)..... 		

Q37. Исполняете в Чешской Республике работу, которая отличается от той, что исполняли дома, где родились?

да, делаю совсем другую работу	1	
да, но только немного другую работу	2	
нет, делаю полностью одинаковую работу, как в моей родной стране	4	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Q38. Какой Ваш чистый месячный заработок в работодателя или в предпринимательстве в кронах?

НАПИШИТЕ ЦИФРАМИ

.....		
-------	--	--

ПРЕДЛОЖИТЕ КАРТУ Q39

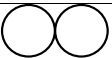
Q39. Достаточно ли Вам дохода Вашей семьи для оплаты следующих жизненных расходов?

	ДА, ВПОЛНЕ 1	ДА, НО С МЕНЬШИМИ ТРУДНОСТЯМИ 2	СКОРЕЕ НЕХВАТАЕТ, ЭТО НА ГРАНИЦЕ 3	СОВСЕМ НЕХВАТАЕТ 4	НЕ ЗНАЕТ, БЕЗ ОТВЕТА 9
a. еда					1 2 3 4 9
b. жильё					1 2 3 4 9
c. одежда					1 2 3 4 9
d. расходы в связи с дорогой на работу					1 2 3 4 9
e. расходы, связанные с хождением детей в школу (студенческой учёбой)					1 2 3 4 9
f. расходы, связанные с проведением свободного времени					1 2 3 4 9

Q40. Являетесь ли Вы членом какой-нибудь общественно-культурной или национальной организации, действующей в Чешской Республике?

да	1	
нет	2	

ФИЛЬТР: Q40=1 (ЯВЛЯЕТСЯ ЧЛЕНОМ КАКОГО-ТО СОЮЗА ИЛИ КОМПАНИИ), В ДРУГОМ СЛУЧАЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Q41
Q40. Как называется организация?

.....

Q41. Желаете ли Вы влиять на условия жизни иностранцев, проживающих в Чешской Республике?

да	1	
нет	2	

Q42. Приветствовали бы Вы, если б могли участвовать в местных выборах в Чешской Республике?

да	1	
нет	2	

Q43. А приветствовали бы Вы возможность участвовать в общенародных выборах в Чешской Республике?

да	1	
нет	2	

Q44. Хотели бы стать членом какой-либо политической партии, действующей в Чешской Республике?

да	1	
нет	2	

ПРЕДЛОЖИТЕ КАРТУ Q24

Q45. Чего опасаетесь в Чешской Республике?

	БЕЗУСЛОВНО ДА 1	СКОРЕЕ ДА 2	СКОРЕЕ НЕТ 3	РЕШИТЕЛЬНО НЕТ 4	НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ 9
a. потери рабочего дохода с трудоустройства/предпринимательства	1	2	3	4	9
b. потери жилья	1	2	3	4	9
c. серьёзной болезни	1	2	3	4	9
d. распада семьи	1	2	3	4	9
e. потери друзей и близких	1	2	3	4	9
f. потери разрешения к проживанию	1	2	3	4	9
g. потери цели пребывания и изгнания из страны	1	2	3	4	9
h. потери медстраховки	1	2	3	4	9

Q46. Что Вы лично считаете самой большой преградой, чтобы включиться в чешское общество?

НАПИШИТЕ СЛОВАМИ, ЕСЛИ НЕ ХОТИТЕ ВКЛЮЧИТЬСЯ В ОБЩЕСТВО, НАПИШИТЕ «НЕ ХОЧУ БЫТЬ ЧЛЕНОМ ОБЩЕСТВА»

.....

.....

.....

Q47. В Чешской Республике много лет существуют активно поддерживаемые программы для ассимиляции иностранцев в чешское общество, например курсы языка, консультации благотворительных организаций, печатная информация. Знаете об этом?

да	1	
нет	2	

Q48. Встретились ли Вы когда-то с информационными брошюрами/рекламами для иностранцев? Имеем ввиду информационные материалы о том, как решать разные практические проблемы в жизни иностранцев, например как продлить себе разные разрешения к проживанию, найти легальную работу, заниматься предпринимательством...

да	1	
нет	2	

ФИЛЬТР: Q48=1 (Т.Е. ВСТРЕТИЛИСЬ С ИНФОРМАЦИОННЫМИ МАТЕРИАЛАМИ), В ДРУГОМ СЛУЧАЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Q50

Q49. Помогли ли Вам эти материалы при решении Ваших конкретных проблем?

да	1	
нет	2	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Q50. Слушаете ли Вы передачи о иностранцах или для иностранцев по радио или по телевидению?

да	1	
нет	2	

Q51. Посоветовали бы Вы правительству Чешской Республики какие-нибудь мероприятия, которые бы, в соответствии с Вашим личным опытом, могли облегчить иностранцам включение в чешское общество? НАПИШИТЕ КОНКРЕТНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ

.....	☐	☐
.....	☐	☐

Q52. Считаете ли Вы необходимыми мероприятия, направленные на поддержку включения иностранцев в чешское общество (как например бесплатные языковые курсы, социальные и юридические консультации, мультикультурные фестивали)?

да	1	
нет	2	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Q53. Участвовали ли Вы в прошлом в подобного рода действиях?

да	1	
нет	2	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Q54. Заинтересованы ли Вы в участии в подобного рода мероприятиях в будущем?

да	1	
нет	2	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Д 1. В заключении я Вас спрошу о некоторых данных, служащих для статистической обработки

Д1. ОТМЕТЬТЕ ПОЛ РЕСПОНДЕНТА

мужчина	1	
женщина	2	

Д 1б. В каком году Вы родились? (УКАЖИТЕ ГОД РОЖДЕНИЯ)

.....	<input type="text"/>	<input type="text"/>
-------	----------------------	----------------------

Д2. Какое у Вас гражданство?

чешское	1	
украинское	2	
вьетнамское	3	
русское	4	
другое, пожалуйста, укажите:.....	☐	☐
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Д3. Какое Ваше семейное положение?

холостой/незамужняя	1	
женатый/замужем	2	
разведённый/ная	3	
вдовец/вдова	4	
в незарегистрированном браке	5	
другое, пожалуйста, укажите:.....	☐	☐
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Д4. Могли бы Вы, пожалуйста, сказать, где Вы живёте?

в наемной комнате	1	
в наемной квартире, доме	2	
в собственной квартире, доме	3	
в общежитии	4	
у друзей, знакомых, родственников	5	
в другом месте, пожалуйста приведите:		
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ		9

**Д5. Сколько человек живёт вместе с Вами в общем домашнем хозяйстве (имеем ввиду комнату, квартиру или дом).
Сколько человек из них спит с Вами в одной комнате?**

Всего			Из того в одном помещении		
-------------	--	--	---------------------------------	--	--

Д6. Где живете в Чешской республике?

в большом городе (Прага, Брно, Острава)	1	
в городе	2	
в посёлке	3	

Д7. Где вы жили в Вашей родной стране?

в большом городе	1	
в городе	2	
в посёлке	3	

Д8 Какова наивысшая степень Вашего образования?

начальное и недоконченное, ремесленное училище без окончания	1	
законченное ремесленное училище без аттестата зрелости и с аттестатом зрелости	2	
среднее профессиональное с аттестатом зрелости	3	
среднее общее с аттестатом зрелости	4	
высшее (все степени)	5	
другое, пожалуйста, укажите:		

ФИЛЬТР: Д8=2,3,4,5 (Т.Е. ИМЕЕТ ПО КРАЙНЕЙ МЕРЕ СРЕДНЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ), ИНАЧЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Д 11

Д9 В случае, что Вы закончили среднее или высшее образование, есть у Вас нотариально заверенный документ о признании Вашего образования в Чешской Республике?

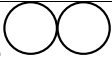
да	1	
нет	2	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

ФИЛЬТР: Д9=2 (Т.Е. НЕ ИМЕЕТ ОФИЦИАЛЬНОГО ДОКУМЕНТА ОБ ОБРАЗОВАНИИ), ИНАЧЕ ПРОДОЛЖАЙТЕ НА Д11

Д10. Знаете ли Вы, каким образом можете такой документ получить?

да	1	
нет	2	
НЕ ЗНАЕТ, НЕ ОТВЕТИЛ	9	

Д11. Есть ли у Вас заключённый договор о медицинском страховании?

да, у меня есть медицинское страхование в Чешской Республике	1	
да, у меня есть медицинское страхование за границей	2	
да, у меня есть медицинское страхование в Чешской Республике и за границей	3	
у меня нет медицинского страхования	4	
не знаю, медицинское страхование устраивает работодатель	5	
другой ответ, пожалуйста приведите		

Д12: УКАЗАНИЕ ДЛЯ СПРАШИВАЮЩЕГО: НАПИШИТЕ, ГДЕ ВЫ С РЕСПОНДЕНТОМ ВПЕРВЫЕ ЗАГОВОРИЛИ И ГДЕ, НАКОНЕЦ, СОСТОЯЛСЯ САМ РАЗГОВОР.

МЕСТО 1. КОНТАКТА:.....	
МЕСТО РАЗГОВОРА.....	

Наконец хочу Вас попросить, чтобы мне сказали своё имя и адрес. Фирма Фактум Инвенио их должна знать для возможности случайного контроля моей работы. Имена и адреса опрашиваемых я записываю на специальный бланк, который хранится в другом месте, чем заполненные анкеты. Адреса используются только для контроля и никогда не будут употреблены для других целей. Если Вы согласны с записей Ваших данных, попрошу Вас подписаться. В близком времени можете получить по почте контрольный листок. Пожалуйста, ответьте на него, это очень просто.

ЗАПИШИТЕ АДРЕС В ОТЧЕТ ОБ ОПРОСЕ

Это всё, от имени фирмы Фактум Инвенио Вас благодарю за разговор

ПОДТВЕРЖДАЮ, ЧТО РАЗГОВОР БЫЛ ПРОВЕДЁН ТОЧНО В СООТВЕТСТВИИ С УКАЗАНИЯМИ ФИРМЫ ФАКТУМ ИНВЕНИО.

ИМЯ СПРАШИВАЮЩЕГО : **ПОДПИСЬ**

КОНЕЦ РАЗГОВОРА
(ЧАСЫ, МИНУТЫ)

--	--	--	--

ИД СПРАШИВАЮЩЕГО

--	--	--	--	--

ДАТА ОПРОСА
(ДЕНЬ, МЕСЯЦ)

				2	0	1	1
--	--	--	--	---	---	---	---

ИД КОДЁРА

--	--	--	--	--

Výtahy z oponentských posudků

PhDr. Zdeněk Uherek

Zejména oceňuji kvalitu dotazníku, který umožňuje překročení dosavadního poznání o integračních bariérách, strategiích integrace a zejména působení různých faktorů na diskriminační tendence vůči migrantům z třetích zemí... Vzhledem k tomu, že dotazník byl velmi pečlivě promyšlen a byl v porovnání s obdobnými současnými výzkumy velmi podrobný, podařilo se jeho prostřednictvím získat unikátní soubor dat, který jednoznačně rozšiřuje dosavadní znalosti o integraci cizinců a identifikuje bariéry, které integračnímu procesu Ukrajinců, Rusů a Vietnamců brání. Mimořádně dobře zpracované jsou zejména pasáže týkající se zaměstnání cizinců a problematika diskriminace.

Využitelnost výsledků je vysoká.

PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.

Jako recenzent bych hned na úvod uvedl, že text je zpracován pečlivě, erudovaně a přináší spoustu zajímavých a věrohodných informací. Jeho potřebnost a přínosy jsou nesporné. Výzkumný tým odvedl kus práce a přispěl k dalšímu posunu bádání v „cizineckém“ tématu. Přináší řadu inspirací a je pro formování integrační politiky dobrou inspirací.

Výsledky kvantitativního výzkumu odpovídají limitům kvantitativního výzkumu. Je třeba myslet na to, že často zkoumají postoje, které se mohou vlivem různých událostí v čase měnit. Výsledky jsou... využitelné, praktické a užitečné.

PhDr. Oľga Šrajerová, CSc.

Predložená analýza splnila stanovený cieľ v plnom rozsahu, použitá metodika sociologického šetrenia sa ukázala ako veľmi vhodná pre ďalší výzkum otázok integrácie.

Výskumný tím nielen shrnul získané výsledky a poukázal, v čom sú najväčšie problémy pri integrovaní cudzincov z tretích krajín, ale koncipoval aj opatrenia smerujúce k prekonávaniu bariér integrácie.

Autori štúdie stanovili aj dlhodobé priority - potrebu jasnej a zreteľnej formulácie koncepcie migračnej a integračnej politiky, určenie vhodných spôsobov jej prezentácie, vybudovanie funkčného systému kontinuálnej evaluácie kvality nástrojov integračnej politiky a zníženie xenofóbnych prejavov v českej spoločnosti voči cudzincom.